

SCHRIFT EN BELIJDENIS?

Harold Grevers

Schrift en Belijdenis?

De gereformeerde belijdenisgeschriften getoetst aan de Schrift

Schrift en Belijdenis?

De gereformeerde belijdenisgeschriften getoetst aan de Schrift

Auteur: Harold Grevers

Vormgeving: Jan Paul Spoor

Copyright © OudeSporen online uitgeverij

Eerste editie 2019

Distributie: CBC, Houten

ISBN/EAN 978-94-91797-44-6 (Eboek)

ISBN/EAN 978-94-91797-46-0

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch of mechanisch, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

'Laat de goddeloze zijn weg verlaten, de man van ongerechtigheid zijn gedachten. Laat hij zich bekeren tot de Heere, dan zal Hij Zich over hem ontfermen, tot onze God, want Hij vergeeft veelvuldig'.

Jesaja 55:7

'Maar allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven'.

Johannes 1:12

Inhoud

Voorwoord	11
Inleiding.....	13
1. De Reformatie.....	17
1.1. Het begin	17
1.2. Maarten Luther	18
1.3. Ulrich Zwingli	19
1.4. Johannes Calvijn	20
1.5. Samenvatting	21
2. De Reformatie in Nederland	23
3. Het ontstaan van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.....	27
3.1. De wederdopers	27
3.2. De Nederlandse geloofsbelijdenis	28
4. Het ontstaan van de Heidelbergse catechismus	29
5. De synodes en het ontstaan van de Dordtse Leerregels.....	31
5.1. Synode van Emden 1571.....	31
5.2. Synode van Dordrecht 1574	32
5.3. Synode van Dordrecht 1618-1619	33
6. De belijdenis in de huidige tijd	37
6.1. De periode na de reformatie	37
6.2. Het réveil	38
6.3. De grondwetswijziging in 1815.....	38
6.4. Afscheiding en Doleantie	39
6.5. De huidige tijd	39

7. Is het geoorloofd een belijdenis naast de Bijbel te hebben?	41
7.1. Zuivere leer naast de Bijbel?	41
7.2. De Bijbel een uniek boek!	44
7.3. Wat zegt de Bijbel over zichzelf?	45
7.4. Conclusie	48
7.5. Beproof alles, behoud het goede!	49
8. Toetsing van de Nederlandse geloofsbelijdenis	51
8.1. God regeert Zijn gemeente.	52
8.2. Roeping of verkiezing van de ambtsdrager	56
8.3. Kent de Bijbel sacramenten?	59
9. Toetsing van de Dordtse leerregels.	69
9.1. Uitverkiezing en verwerping?.	70
9.2. De wil van de mens	85
9.3. Conclusie	92
10. Toetsing van de Heidelbergse catechismus	95
10.1. Verbond en kinderdoop	97
10.2. Leefregel van de wet	117
11. Consequenties van de gereformeerde belijdenis	135
11.1. Belijdenis naast de Bijbel?	136
11.2. De belijdenis in overeenstemming met het Woord van God?	140
11.3. Conclusie	142
12. Terug naar de Bijbel	145
13. Tot besluit	147
14. Bijlagen	149
14.1. Een overzicht van de Hervormde en Gereformeerde kerken en gemeenten	149
14.2. Verschil tussen de gemeente en Israël	150

14.3. Opgemerkt, ff serieus	153
Bronvermeldingen	155

Voorwoord

In deze studie wil ik graag stilstaan bij de gereformeerde belijdenisgeschriften. Vanuit onze eigen ervaring, middels vele fijne contacten met broeders en zusters uit verschillende Gereformeerde kerken, is er veel herkenning en hebben we oprechte en godvrezende gelovigen leren kennen. De andere kant is dat ik in deze kringen velen heb ontmoet die geen vrede met God hebben, dat velen niet weten uitverkoren te zijn en daarom niet weten waar ze de eeuwigheid door zullen brengen. Zij bevinden zich met name in het zogenoemde bevindelijke deel van de gereformeerde gezindte. Het lijkt erop dat velen vast zitten in een leersysteem dat hen lijkt te ontmoedigen, een systeem dat volgens onze mening voor een groot deel is opgebouwd uit de diverse onderwerpen, stellingen, antwoorden en conclusies die we in de belijdenisgeschriften tegenkomen.

Daarom wil ik graag in dit boek, in alle bescheidenheid, deze belijdenisgeschriften biddend toetsen, wat heeft Gods Woord te zeggen over verschillende stellingen en conclusies die we vinden in de belijdenis? Ik wil graag twee kernvragen beantwoorden:

Als eerste vraag: Kan men het volgens de Schrift verantwoorden – hoe goed bedoeld ook – om de Bijbelse boodschap samen te vatten en tot een leerstuk te maken, met alle mogelijke consequenties van dien?

De tweede vraag die we willen behandelen is de volgende: Is werkelijk de hele inhoud van de belijdenisgeschriften in overeenstemming met datzelfde Woord van God?

Het gaat mij er absoluut niet om dat mensen hun kerk vaarwel zeggen, maar dat ze de Bijbel zelf ter hand gaan nemen. Ik hoop en bid dat de lezers evenals de gelovigen in Berea *dagelijks de Schriften* onderzoeken *om te zien of die dingen zo zijn* (Hand. 17:11). De Heere zal dan Zelf verder leiden en vanuit Zijn Woord aan hen laten zien wat naar Zijn gedachten is. Sta jij / staat u hiervoor open?

Allereerst wil ik graag benadrukken dat er ook in al deze verschillende kerken vele wedergeboren christenen zijn, en de Heere kent hen die de Zijnen zijn! Dat maakt mij bescheiden en voorzichtig. In het besef van eigen zwakheid en falen, wil ik nederig en met schroom mijn zorgen met betrekking tot diverse leringen niet voor me houden. Mijn gebed is daarom: laten we dicht bij de Schrift blijven!

Inleiding

De gereformeerde belijdenisgeschriften zijn van grote betekenis voor vele Hervormde en Gereformeerde kerken en gemeenten. Het zijn geschriften die door godvrezende mannen, theologen en predikanten, geformuleerd zijn in de tijd van de Reformatie. In deze tijd heeft Gods Geest gewerkt door mannen als Johannes Hus, Maarten Luther, Johannes Calvijn, John Knox, Theodorus Beza, Willem Farel, Guido de Brès e.a. Zij brachten Gods Woord en leerden op grond van de Bijbel de drie sola's: alleen door het geloof, alleen door Gods genade en alleen door de Schrift. Die gedachten gingen radicaal in tegen de heersende Rooms-Katholieke kerk, met hun leer van genade en werken, tradities, heerschappij van de geestelijkheid en vele andere dwalingen¹. De Rooms-Katholieke kerk verwierp de nieuwe leer en vervolgde degenen die haar aannamen. De Reformatie is van grote betekenis geweest voor heel Europa en later ook daarbuiten. Het was een verwarde tijd, ook met dwalingen en diverse uitwassen. De behoefte tot het vastleggen van de 'nieuwe leer' leek een logische stap, en zo werden de gereformeerde formulieren geboren, de belijdenisgeschriften.

We onderscheiden drie formulieren: de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Dordtse leerregels en de Heidelbergse catechismus. Samen worden ze ook wel de 'Drie Formulieren van Enigheid' genoemd. Als we in dit artikel spreken over deze formulieren, wordt dit voor de leesbaarheid vaak ingekort tot 'de belijdenis'. De synode van Dordrecht, gehouden in 1618-1619, heeft deze theologische geschriften aanvaard als belijdenis voor de toenmalige Gereformeerde kerk. Tot op de dag van vandaag geldt deze 'belijdenis' als gezaghebbend in de genoemde kerken. Een gelovige die lid wil worden van een van deze kerken zal deze drie belijdenisgeschriften moeten onderschrijven.

De vraag die opkomt is deze: Hebben deze geschriften hetzelfde gezag als de Bijbel? Een oprecht gereformeerde broeder zal zeggen: Nee. Maar de praktijk leert wel anders. Mijn ervaring is dat de 'belijdenis' de bril is waardoor de Bijbel wordt gelezen, geïnterpreteerd en uitgelegd. De vraag is of dit ook Gods wil en norm is. Ondergetekende heeft jaren 'gekerkt' in een Hervormde kerk (Gereformeerde Bond), en in een Christelijk Gereformeerde kerk, en kwam zodoende veel in aanraking met de belijdenisgeschriften.

Twee vragen wil ik in mijn boek graag beantwoorden, ik herhaal ze hier nogmaals:

1. Is het volgens de Schrift te verantwoorden, hoe goed bedoeld ook, de Bijbelse boodschap samen te vatten en deze tot een leerstuk te maken, met alle mogelijke consequenties van dien?
2. De tweede vraag die we willen beantwoorden is de volgende: is werkelijk de gehele inhoud van de 'belijdenis' in overeenstemming met datzelfde Woord van God?

Na een korte beschrijving van de geschiedenis van de Reformatie en het ontstaan van de drie belijdenisgeschriften zullen we, per geschrift, enkele punten naast het Woord van God leggen. Ons gebed is dat de lezer alles zal willen toetsen aan het enige Richtsnoer dat we kennen: het Woord van God. Wij geloven dat Gods Woord aan de gelovigen is gegeven. Paulus zegt: *'Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust'* (2 Tim. 3:16). Deze tekst zegt ons dat we alles in dit Woord vinden wat we nodig hebben. Bij deze studie wil ik me biddend laten leiden, door Woord en Geest. De Heere beloofde de Heilige Geest aan de gelovigen om hen te helpen Zijn Woord te verstaan (Joh. 14:26, 16:13). Het is mijn oprechte gebed dat de Heere wil leiden door Zijn Geest om Zijn Woord te verstaan.

We vragen de lezer een en ander biddend te overwegen voor de Heere. Ik hoop en bid dat niemand zich persoonlijk aangevallen voelt. Het is geschreven vanuit oprechte zorg voor hen die worstelen met deze onderwerpen. Ik vind het belangrijk te benadrukken dat wij vele fijne contacten hebben met ware gelovigen vanuit verschillende (Hersteld) Hervormde en Gereformeerde kerken en gemeenten. Ik heb veel geleerd van mijn gereformeerde broeders, maar

toch heb ik gemerkt, in vele persoonlijke contacten met oprechte gelovigen, hoe zij worstelen met de inhoud van de 'belijdenis'². Dat ik dit boek schrijf is vanuit een oprechte liefde en bezorgdheid voor mijn broeders en zusters in deze kerken, maar vooral voor hen die niet weten of ze een kind van God zijn en geen vrede hebben.

Bijbelcitataten zijn geciteerd uit de Herziene Statenvertaling, tenzij dit anders vermeld wordt.

Enschede, juli 2019

Harold Grevers

---

2 Naast de drie formulieren van enigheid worden in de kerken ook de veel kortere apostolische geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius aanvaard.

1. De Reformatie

1.1. Het begin

Omdat verschillende lezers wellicht minder op de hoogte zijn, is het goed een korte uitleg te geven over de periode van de Reformatie. Willen we de inhoud van de gereformeerde geschriften kunnen begrijpen, dan is een beknopte schets van de geschiedenis noodzakelijk. Het woord 'reformatie' stamt af van het Latijnse woord *reformatio*, wat verbetering betekent. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat de bestaande kerk 'ge-ré-formeerd' zou worden. De reformatie was een Gods werk in de harten van gelovigen die door middel van het lezen van Gods Woord, tot geloof kwamen en als gevolg daarvan in gewetensnood en in conflict kwamen met de toenmalige Roomse kerk, gezien haar leer van werken, aflaten e.d.

De 'nieuwe leer' zorgde voor een geweldige opwekking in vele Europese landen, omdat verduisterde fundamentele waarheden uit Gods Woord weer opnieuw ontdekt werden. Oorspronkelijk bedoeld om de bestaande Rooms-katholieke kerk geestelijk te reformeren, te veranderen, lees: terug te brengen naar Gods Woord, zie bijv. bij Maarten Luther. De geschiedenis leert ons dat de grote, machtige Rooms-katholieke kerk zich niet liet reformeren, en tegenstanders als 'ketter' betitelde³. Vervolging in vele landen was het gevolg. Vele gelovigen, aanhangers van de nieuwe leer, zijn uiteindelijk ter verantwoording geroepen, vervolgd en zelfs vermoord. Dit gebeurde door middel van de ingestelde

pauselijke en later de Spaanse inquisitie⁴. De inquisitie is een begrip dat we vanuit de geschiedenis van Nederland kennen. Het ontstaan van Nederland is een direct gevolg van de godsdiensttwisten, zie de voetnoten. We willen graag enkele hoofdpersonen uit deze periode (reformatoren genoemd) voor het voetlicht plaatsen. Hierbij komen de belangrijkste geschilpunten ten opzichte van de Roomse kerk vanzelf aan bod.

1.2. Maarten Luther

Maarten Luther, geboren in 1483, werd in 1507 tot priester gewijd. Hij was in die tijd innerlijk onrustig en had geen vrede met God. Na veel innerlijke strijd en worsteling door o.a. het lezen van de Romeinenbrief ontdekte hij uiteindelijk dat de gerechtigheid van God niet te verdienen is, maar dat die door genade wordt geschonken, op grond van de vergeving van de zonden, aan ieder die het in het geloof aanneemt. Later zei hij: *Het was alsof er een deur in de hemel openging. Wat was ik blij, de gehele Schrift heeft voor mij nu een ander gezicht gekregen.* Luther ging de verworven waarheid verkondigen, en een conflict met de kerk kon niet uitblijven. Aanleiding voor de uiteindelijke botsing was de onbeschaamde aflaathandel. Er was namelijk veel geld nodig, want paus Leo X wilde de St. Pieterskerk in Rome afbouwen. Een aflaat is oorspronkelijk de kwijtschelding van tijdelijke straffen voor zonden. De kerk kon een aflaat geven na een biecht en het doen van goede werken. In de tijd van Luther kon een gedeelte van de straf met geld worden afgekocht. Luther kon niet zwijgen en sloeg eigenhandig 95 stellingen aan de deur van de slotkerk te Wittenberg. Kern van Luthers betoog was dat de werken van mensen hen niet zalig maken, en dat het kopen van een aflaat met geld de schuld van de mens niet te niet kan doen. *Ik heb genoeg aan mijn dierbare Verlosser, mijn Heere Jezus Christus* schrijft hij o.a. aan de paus. De paus spreekt begin 1521 de banvloek over Luther uit, omdat hij zijn dwalingen niet wil herroepen.

---

4 De Inquisitie (van het Latijnse woord inquisitio = onderzoek), voluit: Inquisitio haereticae pravitatis (onderzoek naar de afwijkingen van de ketterij), was een rechtbank van de katholieke kerk, belast met de opsporing, het onderzoek naar en het opleggen van straffen aan ketteren. De Spaanse Inquisitie was een in 1478 door Spanje opgericht instituut, om de katholieke orthodoxie te handhaven tijdens hun heerschappij. Zij stond onder directe leiding van de Spaanse monarchie. Zij werd pas definitief afgeschaft in 1834 tijdens het bewind van Isabella II.

Beroemd is de rijksdag te Worms in 1521 waar Luther, op initiatief van keizer Karel de vijfde, ter verantwoording wordt geroepen. Luther verdedigde zich met verve tegenover de keizer en de kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders; hij beriep zich steeds op de Bijbel alleen. Als gevolg daarvan was hij zijn leven niet meer zeker. Vrienden ontvoerden hem naar de Wartburg, en daar vertaalde hij in 1522 het Nieuwe testament in het Duits; in 1534 volgde de gehele Bijbel. Na veel arbeid ontsliep hij in 1546. De rechtvaardiging op grond van het geloof speelt een grote rol in de gereformeerde belijdenis.

1.3. Ulrich Zwingli

Tegelijkertijd kwam in Zurich de Zwitserse hervormer Ulrich Zwingli naar voren, hij leefde van 1484 tot 1531. Onder de indruk van Luther werd Zwingli een instrument in Gods hand. Hij keerde zich tegen de aflaathandel, beelden, kruisen, heiligenverering en gaf opdracht alleen het evangelie te prediken. Hij schafte het misoffer af en stelde het Avondmaal weer in. Zwingli heeft geijverd voor een uiterst sobere eredienst waarin de prediking van het evangelie het belangrijkste werd.

In tegenstelling tot Luther, die qua avondmaalsopvatting nog dicht bij Rome stond, begreep Zwingli dat het Avondmaal een herinneringsmaaltijd ter gedachtenis aan de kruisdood van de Heere Jezus is. Rome leert nog steeds dat de brood en de wijn van het misoffer werkelijk veranderen in het lichaam en bloed van de Heere Jezus, de zogenoemde transsubstantiatieleer, een afschuwelijke dwaling. De brief aan de Hebreëen leert ons dat het ene offer van de Heere Jezus voldoende is. Het verschil in Avondmaalsvisie is van belang om de verschillende uitspraken in de latere belijdenisgeschriften te begrijpen. Zwingli zorgde voor een wat 'wettische' invoering van de reformatie op alle terreinen van het openbare leven, een regering naar en door de Bijbel. Het theocratische principe, d.w.z. de godsregering, voerde hij door op alle fronten, waarbij de overheid een belangrijke taak had toe te zien op de levenswandel van de bevolking. Binnen Zwitserland leidde dit tot een burgeroorlog tussen rooms-katholieke en hervormingsgezinde kantons. Zwingli sneuvelde in deze strijd, hij werd gevierendeeld en verbrand. Het theocratische principe vinden we terug in de belijdenisgeschriften.

1.4. Johannes Calvijn

Johannes Calvijn werd in 1509 geboren te Noyon in Picardië, al op 12-jarige leeftijd werd hij kapelaan. Van de innerlijke ontwikkeling van Calvijn weten we niet veel, alleen dat hij mede door een neef van hem de Bijbel ging lezen, en door een plotselinge bekering vrede met God kreeg. Calvijn blijkt een sterke voorkeur voor de hervorming te hebben. Vanwege deze opvattingen vluchtte hij in 1533 naar Bazel. In 1535 volgde de eerste druk van de 'Institutie, of onderwijzing in de christelijke godsdienst', een omvangrijk geschrift dat van grote invloed is geweest op de latere auteurs van de Heidelbergse catechismus en de Nederlandse Geloofsbelijdenis. In 1536 kwam hij in Genève, de Zwitserse stad die voor de hervorming had gekozen.

Willem Farel werd een vriend van hem en hij wist Calvijn te bewegen daar te blijven. Farel vroeg Calvijn hem te helpen ook het innerlijk van de stad te hervormen. Calvijn stelde een duidelijk theocratische kerkorde op, die aan het stadsbestuur werd voorgelegd. Hij wilde dat er een strenge tucht zou zijn en nauwlettend op de levenswandel van de stadsbewoners zou worden toegezien. Wie tegen de reformatie was, moest Genève verlaten. Het verzet van de burgers nam zo toe, dat Farel en Calvijn in 1538 vluchtten. Het theocratische principe komen we, zoals eerder gezegd, tegen in de 'belijdenis'. Een aantal jaren later kwam Calvijn, opnieuw uitgenodigd, terug; toen was er meer steun vanuit een hervormingsgezinde meerderheid in de raad. Het harde werken en de spanningen die het met zich meebracht zorgden voor een zwakke gezondheid; in 1564 ontsliep hij.

Calvijn wordt wel eens de 'bouwer' onder de reformatoren genoemd; door zijn geleerdheid, zijn vele geschriften, waaronder de Institutie, legde hij de grondslag voor het zogenoemde calvinisme. Een belangrijk onderwerp in de theologie van Calvijn was het vraagstuk van de predestinatie, de uitverkiezing. Calvijn stelde dat de mens door Gods werk tot geloof komt, hij legde sterk de nadruk op Gods genade en elke gedachte dat een mens enige prestatie levert in dit geloof bande hij uit. Calvijn werkte dit systematisch uit en formuleerde zo zijn uitverkiezingleer; hierbij is hij soms tot scherpe, tegenstrijdige uitspraken gekomen. Zo leerde hij bijv. dat de mens in zonde gevallen is omdat God dit zo beschikt heeft, en tegelijkertijd dat het de schuld van de mens zelf was. De leer van de uitverkiezing, door anderen verder uitgewerkt en dikwijls aangescherpt,

speelt een grote rol in het calvinisme. Tot op de dag van vandaag is deze leer, die we terugvinden in de verschillende belijdenisgeschriften, vooral in de praktijk een twistpunt binnen de Hervormde en Gereformeerde kerken. Vele gelovigen worstelen met de vraag of zij wel of niet uitverkoren zijn.

Mede door zijn arbeid werd Genève het middelpunt van de hervorming. Calvijn schreef uitleggingen, verklaringen, de al genoemde Institutie en vele brieven, veel van deze brieven werden bewaard en gebundeld. Door de oprichting van een academie in 1559, die geleid werd door zijn leerling en vertrouweling Theodorus Beza, werd het calvinistische gedachtegoed verspreid over vele landen o.a. Duitsland, Nederland, Engeland en Schotland.

1.5. Samenvatting

De reformatie was een werk van God in vele harten in vele landen. De Bijbel ging weer open, vele dwalingen werden aan de kaak gesteld, levens werden veranderd. De Reformatie is van grote invloed geweest op het godsdienstige, kerkelijke, maatschappelijke en culturele leven van vele Europese landen. Vele mensen namen de nieuwe leer aan en vonden vrede met God. Ook in Nederland heeft de reformatie vaste voet aan de grond gekregen. Vandaag de dag zijn er vele kerken die afstammen van de nieuw ontstane Gereformeerde kerk.

2. De Reformatie in Nederland

Zoals reeds is opgemerkt, vond ook het calvinisme in Nederland ingang. In Nederland was er niet zozeer één persoon die de voorman van de Reformatie was, er was geen uitgesproken godsdienstige leider. Wel hebben Philips Marnix van Sint-Aldegonde en zijn broer Johannes, die allebei te Genève gestudeerd en geestverwanten van Calvin en Beza waren geworden, geijverd voor het 'calvinisme' in ons land. Marnix heeft ook veel invloed gehad op prins Willem van Oranje. Een andere belangrijke predikant was Guido de Brès, die met name in de Zuidelijke Nederlanden veel invloed heeft gehad. Hij kwam al op jonge leeftijd in aanraking met de Bijbel en met reformatorische geschriften; door vervolgingen kwam hij in vele plaatsen, o.a. ook in Genève, waarna hij de nieuwe leer verder verspreidde. Hij is de opsteller van de latere Nederlandse Geloofsbelijdenis, zie de volgende paragraaf.

Rondreizende predikers verkondigden de nieuwe leer in Nederland via geschriften en hagenpreken⁵, maar ook het voorbeeld van de martelaren had veel invloed. De predikers vonden ingang, aanvankelijk vooral bij het 'gewone' volk. Later werden ook de edelen bereikt, hoewel bij hen politieke bedoelingen zeker een rol speelden. In 1555 volgde Filips II zijn vader, Karel de vijfde, op als koning van Spanje. Filips was als vroom katholiek zeer gekant tegen de hervorming. Om de rechten van de Nederlanden, globaal gezien het tegenwoordige gebied van Nederland en Vlaanderen, bekommerde hij zich niet. Integendeel, hij nam felle en wrede maatregelen om de hervormingsgezinden te vuur en te zwaard te vervolgen. Hij beschouwde zichzelf als de leider van de 'contrareformatie', wat slecht viel in de tolerante Nederlanden. De contrareformatie was de reactie van de Rooms-katholieke kerk op de protestantse Reformatie. Op het Concilie van Trente (1545-1563) werden in 126

stellingen vele onderdelen van de protestantse leer als dwalingen gekenmerkt. Voor katholieken die van de leer van de Rooms-katholieke kerk afwijken en deze punten onderschrijven, gold en geldt nog steeds dat ze vervloekt zijn > het anathema = de ban. Tot op de dag van vandaag zijn deze stellingen niet herroepen en zijn ze dus nog steeds van kracht!

De strenge godsdienstverordeningen van Filips, plakaten genoemd, waren erop gericht het protestantisme met wortel en tak uit te roeien. De Jezuïetenorde speelde een belangrijke rol in de uitvoering van de katholieke contrareformatie, onder leiding van Ignatius de Loyola. Eén van de doelen was het terugbrengen van gevallen gelovigen. De Raad van State onder leiding van Willem van Oranje, als stadhouder van de Spaanse koning voor Holland, Zeeland en Utrecht, vroeg om verzachting van de plakaten. Dit was onmogelijk in de ogen van Filips. In 1566 raasde de 'beeldenstorm' over Nederland, in vele rooms-katholieke kerken werden beelden, altaren e.d. vernield, hierbij vielen ook slachtoffers. De koning besloot met geweld te reageren en een heftige vervolging in de Nederlanden, onder leiding van de hertog van Alba, en aansturing van de felle bisschop Granvelle, volgde. Granvelle was de belangrijkste adviseur van Filips II in de jaren die aan de tachtigjarige oorlog vooraf gingen en dit droeg bij aan het verscherpen van de conflicten in de Nederlanden. De hertog van Alba stelde een bijzondere rechtbank in, zijn Raad van Beroerten, door het volk 'Bloedraad' genoemd. Deze rechtbank veroordeelde duizenden tot de dood of tot verbanning. De gevangenen zaten vol, velen werden geëxecuteerd.

Het conflict leidde onder leiding van Willem van Oranje tot de al genoemde tachtig-jarige oorlog, waaruit de republiek van de Nederlanden ontstond. Pas in 1648 werd de vrede van munster getekend. Juist deze oorlog en de vervolgingen heeft het aantal protestanten doen toenemen. Rooms-katholiek zijn was voor velen hetzelfde als heulen met de Spaanse vijand. Mede om die reden zwoeren velen hun katholieke geloof af.

In 1562 werd te Antwerpen een eerste gemeenschappelijke kerkelijke vergadering gehouden, waarna in 1568 in Wezel de eerste besprekingen werden gehouden om de kerk te organiseren. Drie jaar later werd dit voortgezet op de synode in Emden. Door de vervolgingen in Nederland waren o.a. in deze steden grote vluchtelingengemeenten ontstaan. Hier werd als leerboek voor de kerk de Heidelbergse catechismus erkend. Pas rond 1570 ontwikkelde de Reformatie zich in ons land in gereformeerde of calvinistische richting.

Daarnaast vormde zich een vast kerkverband met gemeenten, kerkenraden, classicale vergaderingen en synoden⁶. Verder regelde men allerlei zaken m.b.t. de organisatie van het kerkelijk leven en de catechese (= godsdienstonderwijs). Van groot belang is dat men een bisschoppelijke ordening of geestelijkheid tegenover de leken afwees. Iedereen moest zich stellen onder het gezag van de Schrift.

---

6 Synode = Grieks voor 'samenkomst', het doel van een synode is om zaken te bespreken en overeenstemming te krijgen.

3. Het ontstaan van de Nederlandse Geloofsbelijdenis

Om de inhoud van de Nederlandse Geloofsbelijdenis te begrijpen is het nuttig om eerst iets te zeggen over de achtergrond en de juiste context. Dit vanwege een beweging die in diezelfde tijd ontstond, namelijk de zogenoemde ‘wederdopers’. Zij waren de voorlopers van de huidige Doopsgezinde kerk, ook wel Mennonieten genoemd.

3.1. De wederdopers

Ten tijde van de opkomst van de calvinisten was ook de beweging van de ‘wederdopers’ ontstaan. De ‘wederdopers’ werden zo genoemd omdat zij de kinderdoop verwierpen. Al omstreeks 1525 roerden de leiders van deze beweging zich in Duitsland en Zwitserland. De ‘wederdopers’ waren veel radicaler dan Luther en Zwingli, en hun volgelingen. Ook in Nederland kregen zij grote aanhang, vooral in de periode na 1530. De ‘wederdopers’ legden sterk de nadruk op een persoonlijk geloof en op een onberispelijke levenswandel. De leiding van de Heilige Geest werd een belangrijk thema; en verder verwierpen zij een geordend predikambt. Helaas kende de beweging ook enkele extreme uitwassen, onder andere de gewelddadige stichting van ‘het Godsrijk’ in Munster, 1534. Dit is bekende kerkgeschiedenis. Mede op grond van ‘openbaringen’ ontstonden daar zedeloze toestanden. In Nederland was een meer gematigde stroming onder de ‘wederdopers’ aanwezig, geleid

door de Fries Menno Simons en daarom werden zij later ook wel Mennonieten genoemd, de voorloper van de huidige Doopsgezinde kerk. Onder andere de 'Amish' in Noord-Amerika stammen af van de Duitse tak van deze beweging. In de Nederlandse geloofsbelijdenis worden verschillende leringen van de 'wederdopers' veroordeeld.

3.2. De Nederlandse geloofsbelijdenis

Om aan te tonen dat de gereformeerden geen oproerige burgers waren stelde Guido de Brès, een Vlaamse calvinist, een verweerschrift van 37 artikelen op. Dit geschrift gooide hij in 1561 over de muur van het kasteel te Doornik, waar in die tijd de landvoogdes Margaretha van Parma verbleef. Hij wilde dit verweerschrift onder de aandacht van de overheid brengen, namelijk de Nederlandse Geloofsbelijdenis. De Brès was een leerling van Calvijn en hij liet zich bij zijn verweerschrift inspireren door Calvijns Institutie. De Brès liet aan zijn confessie een brief aan Koning Philips II voorafgaan. Daarin wierp hij het verwijt, dat de gereformeerden evenals de wederdopers een revolutionaire beweging wilden ontketenen, ver van zich. Petrus Datheen noemde de Brès dé dienaar van Gods Woord in de Nederlanden vanwege zijn invloed, maar ook vanwege zijn zwervende bestaan. Uiteindelijk wordt de Brès in 1567 gevangengenomen en later opgehangen.

In dit geschrift worden de hoofdzaken van het christelijk geloof beleden: o.a. de drie-enige God; de schepping; de voorzienigheid; de uitverkiezing; de rechtvaardiging en de heiligmaking; de kerk; de sacramenten; over de overheid en de verwachting van de laatste dag.

4. Het ontstaan van de Heidelbergse catechismus

De Heidelbergse catechismus is in 1561 geschreven op verzoek van de protestantse keurvorst Frederik III van de Palts. De auteurs zijn Caspar Olevianus en Zacharias Ursinus te Heidelberg. Aanleiding was de onduidelijkheid over de aard en de positie van het avondmaal. Frederik gaf deze opdracht aan Zacharias Ursinus, hoogleraar dogmatiek aan de Heidelbergse universiteit. Olevianus was de eindredacteur. Heidelberg is één van de oudste universiteitssteden van Duitsland. De universiteit werd in 1386 gesticht. Beroemde geleerden zijn Johannes Oecolampadius, de latere boezemvriend en rechterhand van Zwingli, en Philippus Melanchthon, de vriend en medestrijder van Luther. Ursinus is een theoloog van groot formaat geweest, die in de 16e en 17e eeuw grote invloed heeft uitgeoefend op het theologisch denken van honderden predikanten. Vele predikanten uit die tijd ontvingen hun opleiding te Heidelberg of bestudeerden zijn werken.

Bij de totstandkoming van deze catechismus hebben de auteurs gebruik gemaakt van bestaande catechetische literatuur die voorhanden was. Men kon winst doen met wat in Straatsburg, Bazel, Zürich, Genève, Emden en in Londen op het gebied van de catechese was geschreven en uitgegeven. De Heidelbergse catechismus is zo een samenvatting geworden.

Het leerboekje uit Heidelberg is bedoeld om de jeugd en gemeenten praktisch te onderwijzen, met name in de zondagse leerdiensten. De bedoeling is om kernzaken van het geloof aan bod te laten komen. De catechismus bestaat uit 129 vragen en antwoorden, verdeeld in drie thema's. Deze worden

voorafgegaan door twee vragen die dienen als inleiding. Ze gaan over de zekerheid van het eeuwige leven en over wat er nodig is om gelukkig te kunnen leven en te sterven. De vragen zijn verdeeld in 52 groepen, zodat de gehele catechismus op de zondagen in één jaar behandeld kan worden.

- Het eerste deel gaat over de zondigheid van de mens.
- Het tweede over de verlossing. Hierin staan o.a. de apostolische geloofsbelijdenis, ook wel de 12 artikelen genoemd. Verder worden de twee sacramenten van de gereformeerde kerken behandeld, namelijk de doop en het avondmaal.
- Het derde deel gaat over de dankbaarheid, vanwege de verlossing uit de ellende. Hierin komen ook de tien geboden aan de orde, als leefregel voor de dankbaarheid, verder wordt het gebed behandeld aan de hand van 'het Onze Vader'.

Daarnaast maakt de catechismus duidelijk waarin het calvinisme zich onderscheidt van het rooms-katholieke geloof. Dit komt o.a. heel sterk tot uiting in vraag en antwoord 80, waarin de katholieke mis een 'vervloekte afgoderij' wordt genoemd.

De catechismus werd in 1563 vertaald door Petrus Datheen, die daarnaast ook voor een Nederlandse psalmberijming zorgde.

5. De synodes en het ontstaan van de Dordtse Leerregels

Door middel van een korte geschiedschrijving willen we meer licht werpen op de achtergrond, betekenis en het ontstaan van de Dordtse Leerregels.

5.1. Synode van Emden 1571

De synode van Emden was een bijeenkomst van 29 calvinistische verbannen leiders (predikanten en schrijvers), die van 4 tot 13 oktober 1571, de Nederduitse Gereformeerde Kerk stichtten (later Nederlandse Hervormde Kerk genoemd). De synode werd gehouden in de Duitse plaats Emden en stelde de regels, zeg maar de organisatie van de kerk, de kerkenordering vast. Verder werden de belangrijkste leerstellingen van de Nederduitse Gereformeerde Kerk vastgelegd⁷.

De synode:

- Bevestigde het presbyteriaanse karakter van de hervormde kerk;
- Organiseerde kerken in een geografische regio in classes;
- Nam de Nederlandse Geloofsbelijdenis van 1561 aan;
- Keurde het gebruik van de Heidelbergse catechismus in Nederlandstalige gemeenten goed.

5.2. Synode van Dordrecht 1574

In 1574 vond de minder bekende eerste synode van Dordrecht plaats, deze synode is van groot belang geweest voor de bevestiging, organisatie en vaststelling van de leer van de 'nieuwe gereformeerde kerk'. Deze eerste synode stelde zich achter de kerkenordering van de synode in Emden. Later uitgewerkt in de synode van 1619. Er werden meerdere besluiten genomen. Voor ons artikel zijn de volgende besluiten van belang:

- Iedere ambtsdrager moet de Nederlandse Geloofsbelijdenis ondertekenen;
- In de kerk zou alléén de Heidelbergse catechismus als leerboek gelden;
- Het doen van geloofsbelijdenis wordt ook geregeld;
- De gemeente krijgt inspraak, ouderlingen krijgen een plaats in kerkelijke vergaderingen, het zogenoemde presbyteriaal-synodaal systeem, met classes die o.a. tucht konden oefenen over de predikanten;
- Vaststelling van de liturgie, bijvoorbeeld vaste votum en groet, vaste slotzegen, formulieren, vastgelegde gebeden, o.a. voor het sluiten van een huwelijk, de bevestiging van ambtsdagers en formulieren voor het bedienen van de doop en het avondmaal;
- De psalmberijming van Datheen werd opnieuw bekrachtigd.

Door de Heidelbergse catechismus naast de Nederlandse Geloofsbelijdenis als formulier van 'enigheid' aan te nemen, verbreedde de synode het leerfundament van de kerk. Enigheid wil zeggen dat er overeenstemming was over de juiste leer van deze beide geschriften.

5.3. Synode van Dordrecht 1618-1619

Aan het eind van de 16^e eeuw zag de kerk het zich als haar taak het calvinisme ingang te doen vinden. Het volk moest in de juiste leer worden opgevoed; daarom werd grote aandacht geschonken aan onderwijs en prediking. Toch

tekenden zich al spoedig twee stromingen af; die van de meer orthodoxe calvinisten en de meer gematigde libertijnen⁸. De libertijnen hadden veel gedachten van het zogenoemde humanisme overgenomen. In die tijd kwam namelijk de levensbeschouwelijke stroming van het humanisme op. De humanisten stellen dat de mens van nature goed is, een vrije wil heeft en dus vrij is om te geloven wat hij wil; de mens wordt de maat en het doel van alle dingen.

De belangrijkste geleerde Desiderius Erasmus was een groot voorvechter voor deze gedachten. Al in 1524 verscheen van zijn hand een boek over de vrije wil. Volgens Erasmus was het Evangelie meer een leer om de mens deugdzaam te doen leven; Jezus is hierin het grote voorbeeld. Het humanisme heeft grote invloed gehad op de samenleving van die tijd en ook op volgelingen van de hervorming. De volgelingen van Erasmus binnen de kerk werden de 'rekkelijken' genoemd. De tegenstanders in dezelfde kerk, zij die wilden vasthouden aan de leer van Luther en Calvijn, werden de 'preciezen' genoemd. De Bijbel leert dat de mens zondig is en geneigd tot alle kwaad, vgl. Rom. 3. Daarom wilden de 'preciezen' niet toegeven aan het binnengeslopen libertijnse en humanistische gedachtegoed. In deze verschillen ligt de kiem voor grote spanningen binnen de nieuwe kerk, wat uitgroeide tot een conflict dat de synode van Dordrecht, gehouden in 1618 en 1619 nodig maakte.

De spanningen kwamen dus tot uiting in een hevige twist over de leer. Een belangrijk punt van verschil was de leer van de uitverkiezing. Bij Calvijn was deze leer een eindpunt of sluitstuk. De meeste calvinisten in Nederland vatten deze leer niet op als een sluitstuk, maar een voor het verstand ondoorgroendelijke belijdenis dat de verlossing alleen vanuit God geschonken wordt. Zij konden de leer van Gods uitverkiezing niet rijmen met de leer van de verantwoordelijkheid van de mens en wilden een oplossing voor deze moeilijkheid.

De Leidse hoogleraar Arminius vond de volgende uitweg, hij leerde dat God in al Zijn alwetendheid van eeuwigheid af vooruit weet, wie geloven zal en wie niet. Hij weet of mensen de hun aangeboden genade aanvaarden of verwerpen. De mens was vrij om de genade te aanvaarden of te verwerpen. Zijn volgelingen, de arminianen, vonden daarnaast dat de mens nog wel tot iets goeds in staat is. Zijn collega Gomarus vond dat op deze wijze tekortgedaan werd aan wat

---

8 Libertinisme is een levensfilosofie die absolute individuele vrijheid voorstaat (bron: Wikipedia).

God doet. Gomarus meende dat de mens niet in staat is ook maar iets bij te dragen, ook niet tot de keus van het wel of niet verwerpen. Na de dood van Arminius in 1609 stelden zijn volgelingen een 'remonstrantie'⁹ op die op 16 januari 1610 aan de Staten van Holland aangeboden werd. De arminianen worden daarom tot op de dag van vandaag 'remonstranten'¹⁰ genoemd. Naast een pleidooi voor tolerantie bevatte de remonstrantie ook een uiteenzetting van de leer van Arminius. Deze was in vijf punten samengevat.

De remonstrantie bevatte de volgende vijf theologische artikelen¹¹:

1. De verkiezing gebeurt vanwege een vooruitgezien geloof (uitleg: de mens die gelooft is uitverkoren);
2. De algemene verzoening door Christus (uitleg: dat wil zeggen het aanbod van genade gaat uit naar elk mens, ook naar de mensen die verloren gaan);
3. De kracht van de natuurlijke wil ten goede (uitleg: de mens is geestelijk dood maar krijgt de kracht om te geloven);
4. De weerstaanbaarheid van de genade (uitleg: de mens kan het genadeaanbod afwijzen);
5. De mogelijkheid van een afval der heiligen (uitleg: in dit artikel wordt gesuggereerd dat de mens mogelijk de genade kan verliezen, met de vraag en opmerking dat de remonstranten dit eerst verder willen onderzoeken).

De tegenstanders boden een jaar later de contra-remonstrantie aan. Met name in de hogere kringen was er veel steun voor de remonstranten. Dat veranderde toen prins Maurits partij koos voor de contra-remonstranten. De prins wilde de Nederlandse gewesten zoveel mogelijk tot een eenheid maken en wist de Staten Generaal te bewegen een grote nationale synode samen te roepen.

Zo kwam in 1618 tot 1619 de synode te Dordrecht bijeen. Vele vertegenwoordigers uit binnen- en buitenland waren aanwezig. Voorzitter

---

9 Remonstrantie = tegenbetoog, weerlegging, bezwaarschrift.

10 De huidige Remonstrantse Kerk telt in Nederland nog ongeveer 5000 leden, naar eigen zeggen zijn ze een vrijzinnig-liberale kerk.

11 Noot HG. Tussen haakjes uitleg van mijn kant om de artikelen wat beter te begrijpen.

was Johannes Bogerman. Er vonden uiteindelijk 180 zittingen plaats. De uiteenzettingen waren vaak scherp van karakter, uiteindelijk werden de remonstranten door voorzitter Bogerman uit de vergaderzaal weggestuurd. Daarop werden de bezwaren tegen de remonstranten in de 5 artikelen uiteengezet, de zogenoemde Dordtse Leerregels. Hierin werd uitgesproken dat God de mens uit vrije genade verkiest. Het geloof is een genadegift van God, maar het is de schuld van de mens als hij de genade verwerpt. De synode bekrachtigde zo een strenge calvinistische geloofsbelijdenis. Uiteindelijk werden alle remonstrantse predikanten door de synode uit hun ambt gezet. De Nederlandse geloofsbelijdenis en de Heidelbergse catechismus werden opnieuw bekrachtigd. Met de Dordtse leerregels hebben we het derde Gereformeerde geschrift en zijn de 'Drie Formulieren van Enigheid' compleet. De Dordtse Leerregels zijn dus een reactie op de arminiaanse of remonstrantse leringen en moeten ook in dit licht gelezen en begrepen worden.

Verder nam men het besluit zorg te dragen voor een goede Bijbelvertaling. Deze vertaling, de zogenoemde 'Statenvertaling', kwam in 1637 gereed en heeft een geweldige invloed uitgeoefend op de taal en het denken van het Nederlandse volk. Deze vertaling wordt 'Statenvertaling' genoemd omdat zij 'op last van de hoogmogende heren Staten Generaal' tot stand kwam.

6. De belijdenis in de huidige tijd

6.1. De periode na de Reformatie

Door de versplintering binnen de kerken in Nederland is het lastig een gedetailleerde uitleg te geven over de huidige stand van zaken m.b.t. de 'gereformeerde belijdenis'. We zullen proberen het beknopt en begrijpelijk samen te vatten. *In de jaren na de Dordtse synode toen de beslissing was gevallen en de zuivere leer was vastgesteld kwam een periode van vervlakking, verstarring en verdorring. In theorie kende men aan de Schrift het hoogste gezag toe, maar in feite was de leer nummer één en diende de Bijbel enkel als verzameling van teksten om deze leer te handhaven en te staven, aldus dr. F. Bloemhof.*

Een ander punt was de toenemende wereldgelijkvormigheid van de kerkleden en een voortgaande verzwakking van het geestelijk leven. De rijken en aanzienlijken kregen een bijzondere plaats in de kerk en hadden zo veel invloed. Predikanten gaan zich nu anders kleden en nemen volgens dr. Bloemhof dikwijls een hoogmoedige en aanmatigende houding aan. Er wordt betrekkelijk weinig uit het Oude Testament gepreekt en in de middagdienst werd als regel gepreekt uit de catechismus. Een strenge zondagsrust werd steeds meer doorgevoerd. Het Avondmaal wordt aanvankelijk 1 maal per 2 maanden gevierd en later 1 maal per kwartaal.

De verstarring van de leer zorgde in verschillende landen voor de opkomst van het piëtisme, een beweging die ijverde voor een ware vroomheid van het hart en een zuivere christelijke levenswandel. Enkele bekende Nederlanders verwant aan het piëtisme zijn J. van Lodenstein, W. Schortinghuis en B. Smytegelt.

6.2. Het réveil

Deze piëtistische invloeden werken in de 19e eeuw door in de opkomst van het zogenoemde Europese reveil¹². Het Nederlandse reveil begon in 1826 met bijeenkomsten van geestverwanten. Het bekendst zijn de zondagavonden van Isaac Da Costa die meestal gehouden werden in Amsterdam, het Nederlandse centrum van het reveil. In Nederland kreeg de internationale opwekkingsbeweging een eigen orthodox-protestantse vorm. De nadruk lag op de beleving van de eigen vroomheid. Het reveil is een tegenreactie op het mede door de ‘verlichting’ ontstane slappe, verwaterde christendom en zorgde voor een krachtige opleving van geestelijk leven, zowel binnen als buiten de kerk. Vooral Willem Bilderdijk, de bekende staatsman Groen van Prinsterer en I. da Costa zijn in Nederland belangrijke en bekende voormannen geweest.

6.3. De grondwetswijziging in 1815

Een cruciaal punt is de grondwetswijziging in 1815, de Hervormde kerk valt vanaf dat moment onder de verantwoordelijkheid van de overheid. De leden van de synode werden nu rechtstreeks door de koning benoemd. Verder werd de presbyteriaanse kerkvorm grotendeels losgelaten. De macht en het bestuur kwamen zo in handen van enkelen. De ergste consequentie was dat de waarheid van het geloven en belijden op de achtergrond kwam. Van aanstaande predikanten werd wel gevraagd dat ze instemden met de leer van de kerk, zoals deze vervat is in de formulieren van enigheid, maar de formulering ervan werd nu echter voor tweeeërlei uitleg vatbaar. Protesten werden genegeerd; hoewel in de kerk het Evangelie van Gods genade nog steeds gebracht kon worden, kon het nu echter ook ontkend, verworpen en geloofchend worden!

6.4. Afscheiding en Doleantie

Als reactie op de veranderende kerk vond in 1834, onder leiding van ds. de Cock uit Ulrum, de 'Afscheiding' plaats. Versplintering volgde waaruit o.a. de Christelijke Gereformeerde kerk en de Gereformeerde Gemeenten zijn ontstaan. In 1887 volgde een tweede grote uittocht, onder leiding van ds. Abraham Kuyper, ook wel de 'Doleantie' genoemd. Kuyper en de zijnen vroegen instemming met de 'drie formulieren van enigheid'. In 1892 vormen de twee afgescheiden groepen de 'Gereformeerde kerken in Nederland'. Hoewel een klein deel bewust de Christelijke Gereformeerde kerk blijft. Zij die trouw wilden blijven aan zowel de Hervormde volkskerk als aan de gereformeerde belijdenis richtten in 1886 de Confessionele Vereniging op, een reactie op het opkomende modernisme. De 'rechtervleugel' binnen de Hervormde kerk richtte in 1906 de 'Gereformeerde Bond tot verbreiding en verdediging van de Waarheid' in de Nederlandse Hervormde (Gereformeerde) Kerk op.

Het landelijk verband van de Gereformeerde Gemeenten is ontstaan in 1907 door een vereniging van zogenoemde Kruisgemeenten, ontstaan uit de Afscheiding van 1834, met de zogenoemde Ledeboerianen of Ledeboeriaanse gemeenten. Van hieruit zijn de latere de Gereformeerde Gemeenten in Nederland en de Oudgereformeerde Gemeenten ontstaan, gemeenten met een sterk bevindelijk gereformeerd karakter die strikt vasthouden aan de 'drie formulieren'.

6.5. De huidige tijd

Anno 2014 zijn er 12 hervormde en gereformeerde kerken en gemeenten die zich allemaal nog steeds aan de gereformeerde belijdenis, de drie formulieren van enigheid, gebonden weten. In de praktijk zijn er echter grote verschillen tussen deze kerken, er wordt op zeer verschillende wijze invulling gegeven aan het 'gereformeerd' zijn. Ook zijn er tussen de kerken grote verschillen van inzicht. Verschil van inzicht over verbond, doop, de 'toeleidende weg', uitverkiezing e.a. hebben tot discussie en uiteindelijk tot diverse scheuringen geleid. Verder valt op dat er ook in de praktische levenswandel grote verschillen

zijn. Met voorbeelden als kleding, haardracht, mediagebruik, bioscoopbezoek, participatie in bijv. politiek e.d. wordt zeer verschillend omgegaan.

Zie bijlage “14.1. Een overzicht van de Hervormde en Gereformeerde kerken en gemeenten” op pagina 149.

7. Is het geoorloofd een belijdenis naast de Bijbel te hebben?

7.1. Zuivere leer naast de Bijbel?

Zoals we in de voorgaande hoofdstukken hebben kunnen lezen, zijn de belijdenisgeschriften aanvaard als zuivere interpretatie van het Woord van God. Hoewel in deze geschriften staat dat deze geschriften niet hetzelfde gezag hebben als de Bijbel, wordt wel de conclusie getrokken dat de geschriften door Gods Geest gewerkt zijn. Dit is een belangrijk punt. Het vaststellen van de 'belijdenis' als de zuivere leer heeft namelijk vergaande consequenties. Stel dat ik als gelovige lid wil worden van een gereformeerde kerk, even los van het feit of dit 'lid worden' een Schriftuurlijke gedachte is.

Stel ik denk bijv. anders over onderwerpen als de doop, uitverkiezing, eindtijd maar beroep mij wel op de Bijbel, ben ik dan niet welkom? In de praktijk is dit wel de consequentie. Toen ik lid wilde worden van de hervormde kerk moest ik het volgende met ja beantwoorden: *verklaart gij dat gij de leer van onze kerk, welke gij geleerd, gehoord en beleden hebt, houdt voor de ware en zaligmakende leer, overeenkomende met de Heilige Schriften? ...beloofd gij... in de belijdenis van deze zaligmakende leer standvastig zult blijven... beloofd gij dat gij overeenkomstig deze heilige leer uw leven godvruchtig, eerbaar*

en onberispelijk zult inrichten... Maar wat zegt de Schrift zelf? Is het niet een dwaling om aan menselijke geschriften bindend gezag toe te kennen? Heeft niet alleen de Schrift bindend gezag? Is het geoorloofd de Bijbel door feilbare mensen samen te laten vatten? De mens van nature is *feilbaar*, ook na de bekering hebben we deze feilbare natuur nog in ons, de uitspraken of leringen van de knapste theologen zullen dus altijd getoetst moeten worden aan het *onfeilbare* Woord van God.

Ik noem enkele voorbeelden waar de 'belijdenis' in de praktijk wel degelijk naast de Bijbel wordt geplaatst. Mijn eigen ervaring is dat ik het gelezen heb in artikel 7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, in vele boeken, artikelen van het Reformatorisch Dagblad, kerkelijke tijdschriften als 'de Waarheidsvriend', 'de Saambinder', 'Bewaar het Pand' en andere... Men zegt wel dat de belijdenisgeschriften geen Goddelijk gezag hebben, maar men kent ze toch wel zo'n gezag toe, dat kritiek op deze geschriften als een aantasting van de Schrift wordt beschouwd. De uitdrukking dat iets in strijd is met Bijbel *en* belijdenis of met Schrift *en* belijdenis komt geregeld voor.

Een broeder, die 50 jaar Christelijk Gereformeerd is geweest, en gediend heeft als diaken en ouderling, schreef eens het volgende¹³:

'Iedere tekst die me in eerste instantie wat vreemd voorkwam trachtte ik om te zetten in de leer. Het is een bijna onmerkbaar proces dat zich in de gedachten voltrekt. Je weet dat alles in overeenstemming moet zijn met de leer, want de leer is gegrond op de Schrift. En een kritische opstelling t.a.v. de leer is ontrouw aan Schrift en belijdenis, en ontrouw wil je niet zijn. Bovendien wie ben ik dat ik zou willen tornen aan de leer, die door generaties van gelovigen is beleden als de waarheid en die door kerkvaders, hervormers en theologen is opgesteld. Nee, iedere afwijkende gedachte werd direct geëlimineerd. De kerk bepaalde wat ik moest geloven' (blz. 13).

'Om de leer zuiver te houden kwam er een leersysteem, waar ieder zich aan moest houden, in plaats van het Woord. Er kwam een kerkorde om orde op zaken te stellen en te handhaven, in plaats van de Geest. De kerk zou worden geregeerd door kerkenraden, classes en synodes, in plaats van door Christus' (blz. 47).

7. Is het geoorloofd een belijdenis naast de Bijbel te hebben?

‘De belijdenis dient om de leer zuiver te houden. Maar is ze daartoe in staat? De belijdenis wordt de toetssteen in plaats van Woord en Geest. Het betekent dat men zijn vertrouwen gaat stellen op menselijke geschriften en overtuigingen van een bepaald moment. De Heilige Geest is noodzakelijk om Gods Woord recht te kunnen verstaan. Op bepaalde punten wordt de Geest nu belemmerd door reeds eerder door mensen vastgelegde overtuigingen. Hoewel men dit ontkent, heeft de belijdenis een nog grotere plaats in de rechtzinnige kerken dan de Bijbel. Over Gods Woord kan vaak nog verschillend gedacht worden, maar alzo niet ten aanzien van de belijdenis. En als dat nu overeenkomstig Gods bedoeling was geweest, een belijdenis als toetssteen, een binding voor de zuiverheid van de leer, zou God ons er dan niet een hebben gegeven, een volmaakte? De Schrift echter wijst een andere weg. God wil ons hart. Hij wil dat we dicht bij Hem leven en dat we ons voortdurend van Hem afhankelijk opstellen. Hij wil dat wij nog net zo zoekend en worstelend bezig zijn als de eerste gemeenten. Het is immers Zijn Gemeente’ (blz. 57, 58).

Gelovigen die in de praktijk worstelen met de belijdenis worden in de praktijk al snel als dwalend of misleid gezien. Aan de andere kant is het helaas ook zo dat een kerk die zich gebonden weet aan de zuivere gereformeerde leer, ruimte geeft voor bijv. samenwonen en het toelaten van praktiserende homoseksuelen. Dit noem ik omdat we dat zelf helaas hebben meegemaakt! Is het niet beter de Bijbel zelf te laten spreken, is in dit kostbare Woord niet alles te vinden wat wij als gelovigen en kerken nodig hebben? Is Gods Woord niet voldoende of volledig genoeg dat we als mensen de noodzaak zien dit te moeten samen vatten en vastgelegde bindende conclusies te trekken?

Een ander argument om de drie formulieren niet als leer te kunnen vaststellen is het feit dat ze geschreven zijn in een tijd waarin andere dingen speelden. Zie de eerste hoofdstukken. We leven geestelijk gezien, anno 2019, in een tijd van verval en dreigende afval, in vele kerken en gemeenten wordt steeds meer losgelaten van Gods Woord, er is een enorm gebrek aan eenvoudige Bijbelkennis. Is het niet hard nodig dat (jonge) gelovigen zelf met de Bijbel in de hand op de knieën gaan en geleid door Gods Geest zelf worstelen over de vraag wat God te zeggen heeft? God heeft niet alleen Woord en Geest, maar ook gaven gegeven als herders, leraars, om de heiligen toe te rusten... tot opbouw van het lichaam van Christus (Ef. 4:11v.). Zij zijn gegeven om de Bijbel verder uit te leggen en toe te passen, niet om een menselijke samenvatting daarvan de gelovigen voor te houden. Spelen er vandaag de

dag niet hele andere dingen dan in de tijd van de reformatie, vijfhonderd jaar geleden? We leven nu in een post-moderne samenleving, multicultureel, waar de media een enorme rol spelen. De Dordtse Leerregels zijn geschreven als reactie op de remonstranten, vandaag de dag zijn de remonstranten een kleine vrijzinnige beweging met vrijwel geen leden en weinig invloed. Stel dat vandaag de synode van Dordrecht gehouden zou worden, zou de uitkomst niet heel anders zijn? Het feit dat het niet mogelijk is de drie geschriften te herzien of desnoods aan te vullen zegt iets over de onaantastbaarheid, maar zegt ook iets van verstarring of angst wellicht. De 'belijdenis' gaat niet in op zaken als (post)modernisme, Islam, New-age, occultisme, seksuele zonden, mediagebruik, charismatische dwalingen, Israël (zeer actueel na de stichting van de staat in 1948!). Hoewel Gods Woord op al deze ontwikkelingen en uitdagingen ondubbelzinnige antwoorden geeft, voor iedereen die wil buigen voor dit Woord!

7.2. De Bijbel een uniek boek!

Voordat we ons verdiepen in wat de Bijbel zelf zegt over zijn inhoud willen we stilstaan bij het bijzondere karakter van de Bijbel. De Bijbel is een bundeling van 66 boeken geschreven door 40 schrijvers, variërend van vissers, een herder, koningen, Joodse geleerden, een tollenaar, een dokter e.a. Geschreven over een periode van 1500 jaar! De Bijbel is toch een zeer wonderlijke eenheid, met onze moderne, wetenschappelijke, theologische inzichten niet te doorgronden! Sterker nog, de wetenschap bewijst in vele opzichten het gelijk van de Bijbel, denk bijv. aan de intussen vele archeologische bewijzen van de juistheid van veel beschreven historische gebeurtenissen. Denk aan de wereldwijde zondvloedverhalen, de vele opgravingen in Egypte, Israël, Syrië, Irak, Turkije e.a.

Dit wonderlijke boek spreekt zichzelf op geen enkele Schriftplaats tegen, Schrift kan met Schrift vergeleken worden. Op vrijwel elke bladzij van de Bijbel vinden we typen, schaduwbeelden, heenwijzingen naar de Messias, de Verlosser die eens zou komen. Wat zullen we meer zeggen als we denken aan de wonderlijke en heerlijke beelden van de Tabernakel, de Tempel, de betekenissen van de offers, het Pascha, de feesten e.d. Denken we aan Godsmannen die hoewel zwakke, zondige mensen toch duidelijke typen zijn van de Heere Jezus, denk

7. Is het geoorloofd een belijdenis naast de Bijbel te hebben?

aan Jozef, Mozes, David, Salomo e.a. Een andere bijzonderheid die we willen noemen zijn de vele profetieën die het gelijk van de Bijbel, met name in het Nieuwe Testament, maar ook in de huidige tijd, bewijzen. Denken we aan de vele profetieën m.b.t. de wereldrijken, de komst, geboorte, werk en lijden van de Messias, de voorspelling van verschillende komende koningen, waaronder Josia, het herstel van de staat Israël in onze tijd etc. Een indirect maar groot bewijs voor de Bijbel is dat het Woord op alle mogelijke manieren vele levens heeft veranderd, van de meest goddeloze en verdorven mensen, tot in elke uithoek van de wereld. Het Woord is licht, krachtig en levend! Kunnen we hetzelfde zeggen van de 'belijdenis' of anders gezegd: zouden we onze vingers eraan willen branden iets samen te vatten of uit te leggen wat Hij in Zijn Woord ons geeft?

7.3. Wat zegt de Bijbel over zichzelf?

Om aan te tonen dat de Bijbel zelf duidelijk aangeeft dat hij compleet en volledig is, willen we nadenken over diverse Bijbelteksten en gedeelten die ons hierbij kunnen helpen. Gezien het belang van ons onderwerp willen we dit uitgebreid doen.

- 2 Tim. 3:16, 17: *Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust.* Dus 'heel de Schrift' d.w.z. alle woorden van de Bijbel zijn door God ingegeven, of ingeblazen (het Griekse woord zegt: theopneustos = door God ingeblazen!) Dit vers zegt verder dat het Woord van God nuttig is om daarmee te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort volmaakt zou zijn (of volledig geschikt is), tot alle goed werk volkomen toegerust. Dus God geeft in het geïnspireerde Woord, ingeblazen door de Heilige Geest, de volledige en volkomen noodzakelijke toerusting voor de gelovige, tot alle goede dingen. Kortom een catechismus bij uitstek! De Schrift is door geïnspireerde en door 'Gods Geest geleide' schrijvers opgeschreven en is volledig en daarom onfeilbaar.

- 2 Petr. 1:20, 21 zegt: *Dit moet u allereerst weten, dat geen enkele profetie van de Schrift een eigenmachtige uitleg toelaat; want niet door de wil van een mens werd ooit profetie voortgebracht, maar heilige mensen van Godswege hebben, door de Heilige Geest gedreven gesproken.* Hoewel het hier gaat over de profetieën vinden we hier wel een belangrijke aanwijzing, hoe om te gaan met Zijn Woord. De Heilige Geest laat ons hier zien dat wij de ene profetie van de Schrift niet mogen losmaken van andere profetische gedeelten. Een profetie staat niet op zichzelf, maar is een deel van een groter geheel van Goddelijke voorspellingen. Vers 21 laat zien dat Gods Geest de oorsprong van alle profetie is. Hoe verschillend de profetieën ook zijn, er is maar één Auteur! Profetie met profetie vergelijken is dus eigenlijk Schrift met Schrift vergelijken! De Bijbel laat keer op keer zien dat het een zeer wonderlijk geheel vormt. Een andere conclusie die we hieruit kunnen trekken is dat Gods Woord volledig betrouwbaar is. Een broeder schreef eens dat alleen al meer dan 500 profetieën van het Oude Testament, soms tot in detail, in het Nieuwe Testament zijn uitgekomen. Om één voorbeeld te noemen, de voorspelling van de geboorteplaats van de Heere Jezus in Micha 5:1, namelijk Bethlehem!
- In Am. 3:7 lezen we: *Voorzeker, de Heere HEERE doet niets tenzij Hij Zijn geheimenis heeft geopenbaard aan Zijn dienaren, de profeten.* Met andere woorden, de Heere God heeft in het Woord, de Bijbel alles gegeven en zo dus voldoende doorgegeven wat wij als gelovigen nodig hebben. Hij heeft niets achter gehouden wat voor ons van belang zou zijn.
- De apostel Paulus schrijft in Kol. 1:24vv. *...ten behoeve van Zijn lichaam, dat is de gemeente.* Daarvan ben ik een dienaar geworden overeenkomstig de beheerstaak (rentmeesterschap) van God die mij met het oog op u gegeven is om het Woord van God te vervullen, namelijk het geheimenis dat eeuwen en geslachten lang verborgen is geweest, maar nu geopenbaard is aan Zijn heiligen. De apostel was een instrument in Gods hand om het Woord van God te vervullen, een andere vertaling zegt: voleindigen; volledig maken of tot volheid brengen. Hij openbaarde, door God ingegeven, verschillende geheimenissen (o.a. Ef. 3; 1 Kor. 14; 1 Thess. 4), en stelde deze op schrift, geschriften die nu toegevoegd zijn aan de Bijbel. De apostel vervulde of volmaakte zo het Woord van God.
- Rom. 15:4: *Want alles wat tevoren geschreven is, is tot onze lering geschreven, opdat wij door de volharding en door de vertroosting van de*

7. Is het geoorloofd een belijdenis naast de Bijbel te hebben?

Schriften hoop hebben (zie ook 1 Kor. 10:6-11). Vers 11: Al deze dingen nu zijn hun overkomen als voorbeelden voor ons, en ze zijn beschreven tot waarschuwing voor ons. Vinden we hier niet een leerboek bij uitstek! Schrift legt de Schrift uit. Het was in Gods plan om de geschiedenissen van het Oude Testament tot onze lering, waarschuwing en vertroosting over te leveren.

- Openb. 22:6: *Deze woorden zijn betrouwbaar en waarachtig. En de Heere, de God van de heilige profeten, heeft Zijn engel gezonden om Zijn dienstknechten te laten zien wat met spoed moet gebeuren.* In het nawoord / naschrift om de profetieën in de Openbaring af te sluiten wordt door de Heere nog eens extra benadrukt en onderstreept dat het Zijn Woord is! In vers 18 en 19 lezen we dan: Als iemand iets aan deze dingen toevoegt, zal God hem de plagen toevoegen die in dit boek geschreven zijn. En als iemand afdoet van de woorden van het boek van deze profetie, zal God zijn deel afdoen van het boek des levens... Hoe ernstig om aan de woorden van God iets toe te voegen of er iets van af te nemen! Is het geoorloofd dit Woord samen te vatten en te verheffen tot leerstuk? Is het geoorloofd een eventuele samenvatting zuiver te verklaren en voor gelovigen als bindend? Welke Woorden van God schrijven we dan wel op en welke niet?
- Mozes kreeg diverse malen de opdracht, rechtstreeks van God zelf, om gebeurtenissen en woorden van God op te schrijven (vgl. Ex. 17:14; 24:4, 34:27; Num. 33:2; Deut. 31:9, 24). Denk ook aan Jeremia die de opdracht kreeg de dingen die hij hoorde op Schrift te stellen (Jer. 1; Jer. 30:2). Zo zijn er meer voorbeelden.
- De Heere God Zelf zegt op meerdere plaatsen in de Psalmen hoe bijzonder, groot, zuiver Zijn woorden zijn. Ps. 12:7, 8: *De woorden van de Heere zijn reine woorden, als zilver gelouterd... U HEERE zult hen bewaren.* Ps. 19:8vv. Hier vinden we verschillende kenmerken: Gods Woord is zuiver, betrouwbaar, het verlicht de ogen, zij verblijden het hart, de bepalingen zijn waarachtig etc. Lees ook geheel Ps. 119! *Welzalig zijn de oprechten van wandel, die in de wet van de Heere gaan. Welzalig wie Zijn getuigenissen in acht nemen...etc.*
- In Judas 3 lezen we: *dat het geloof eenmaal aan de heiligen overgeleverd is!* We vinden in deze brief de duidelijke aansporing de eenmaal

overgeleverde waarheid vast te houden. Er volgt geen nieuwe waarheid meer, hetgeen ze hebben dat moeten ze vasthouden!

- In Hand. 24:14 lezen we dat de apostel Paulus alles geloofde wat er in de Wet en de Profeten geschreven stond. Het waren voor hem de woorden van God! In Lucas 24 wijst de Heere Jezus zelf de Emmaüsgangers op de heilige Schriften die van Hem getuigden dat de Christus dit moest lijden. *Vers 27: En Hij begon bij Mozes en al de profeten en legde hun uit wat in al de Schriften over Hem stond.*

7.4. Conclusie

Als we geconfronteerd worden met de goddelijkheid, heiligheid, grootheid, volmaaktheid, heerlijkheid, betrouwbaarheid en de volledigheid van Gods Woord, is het dan geoorloofd dat wij als mensen dit proberen samen te vatten? Is het geoorloofd dat wij als gelovigen beweren dat wij een zuivere samenvatting zouden kunnen maken? Terug naar de belijdenisgeschriften: Is het geoorloofd een goed bedoelde samenvatting voor te schrijven als leer van de kerk? Is het geoorloofd een 'nieuw lid' van de kerk pas toe te laten mits hij of zij dit menselijke belijdenisgeschrift volledig onderschrijft? Als God van Zijn eigen Woord zegt dat het volledig is en compleet, zullen wij dan iets ervan afnemen of eraan toevoegen? Laten we eerlijk zijn tegen elkaar: Houdt het feit dat de 'belijdenis' een samenvatting is, niet automatisch in dat veel heerlijkheden, onderwerpen en gedachten niet opgenomen zijn?

Wat zeggen de belijdenisgeschriften bijvoorbeeld over de heerlijkheden van de Heere Jezus, de profetieën, het praktisch functioneren van de 'nieuwtestamentische' gemeente? En wat zegt de 'belijdenis' over de vele typen? ¹⁴ Bijvoorbeeld over Jozef, Mozes, het Pascha, de verlossing uit Egypte, de vele wettelijke voorschriften, de koperen slang, de tabernakel, de tempel, de verschillende offers, die allemaal verschillende facetten van het werk van de Heere Jezus op het kruis laten zien. Is het mogelijk al deze rijkdommen kort samen te vatten of uit te leggen? Zit er dan niet het gevaar in dat we nu veel missen? Jes. 66:2b zegt: *Laten wij dan als armen en verslagenen van geest voor Gods Woord beven.*

7.5. Beproof alles, behoud het goede!

Alles wat vanuit mensen tot ons komt, of het nu gaat om godvrezende theologen, dominees, leraars, herders of oudsten, we zullen alles moeten toetsen aan de Bijbel. Wanneer er leringen tot ons komen die niet in overeenstemming zijn met Gods Woord, dan zullen we deze leringen moeten afwijzen. De gereformeerde belijdenisgeschriften zijn zonder twijfel opgesteld met de bedoeling om nauwkeurig weer te geven wat de Heilige Schrift leert. Maar ze zijn het werk van mensen en kunnen niet op één lijn worden gesteld met het door de Geest van God geïnspireerde Woord. Het feit dat in de tijd van de reformatie er verschillen waren tussen bijv. Zwingli, Calvijn en Luther maakt al duidelijk dat we met feilbare mensen te maken hebben, hoe gelovig en godvrezend deze mannen ook waren. Zonder enige twijfel waren ze zeker een instrument in de hand van God, ze hebben het Woord weer geopend, de boodschap van het Evangelie van vrije genade weer ontdekt en gepredikt, maar heeft God van hen gevraagd 'geschriften' toe te voegen aan de Bijbel? Wij geloven van niet, op grond van datzelfde Woord van God! Geeft God ergens deze opdracht in Zijn Woord? Nee.

Een ander belangrijk gevaar is dat de 'belijdenis' de bril wordt waardoor we de Bijbel moeten gaan lezen. De gereformeerde theologie is een interpretatie van hoe men denkt dat de Bijbel gelezen en uitgelegd moet worden. De Heere Jezus heeft ons beloofd dat de Heilige Geest ons de Woorden van God zou uitleggen, en niet een menselijk geschrift. Hij zegt in Joh. 14:26: *Maar de Trooster, de Heilige Geest, die de Vader zal zenden in Mijn Naam, Die zal u in alles onderwijzen en u in herinnering brengen alles wat Ik u heb gezegd.* En in Joh. 16:8: *...zal Hij de wereld overtuigen van zonde, van gerechtigheid en van oordeel...* Joh. 16:13: *Maar wanneer Die komt, de Geest van de waarheid, zal Hij u de weg wijzen in heel de waarheid, want Hij zal niet vanuit Zichzelf spreken, maar wat Hij gehoord zal hebben, zal Hij spreken.* Zie de uitwerking daarvan bij Petrus op Pinksteren, die ruim 50 dagen daarvoor de Heere Jezus drie keer verloochende! Op de Pinksterdag houdt hij een krachtige toespraak, geleid door Gods Geest, hij haalt verschillende teksten uit de Psalmen aan en velen komen tot geloof.

Is dus de Heilige Geest niet bij machte ons de Schrift uit te leggen? Geeft Hij niet de leraren in de gemeenten, die ons wegwijzen kunnen maken in Gods

Woord (zie bijv. 1 Kor. 12). Ef. 4:11 zegt: *En Hij heeft sommigen gegeven als apostelen, anderen als profeten, weer anderen als evangelisten en nog weer anderen als herders en leraars.*

Mijn ervaring is dat de 'belijdenis' een interpretatie is geworden van de Bijbel. Terwijl de Bijbelse weg duidelijk is: Hij heeft ons Zijn Woord gegeven en heeft ons daarnaast de Heilige Geest gegeven, die datzelfde Woord wil toepassen in onze harten als wij dit in biddende afhankelijkheid vragen! In de volgende hoofdstukken komen we daar op terug.

De apostel Paulus roemde het voorbeeld van de Bereërs in Hand. 17:11: *want zij ontvingen het woord met grote bereidwilligheid en onderzochten dagelijks de Schriften of die dingen zo waren.* Zelfs dat wat de grote apostel Paulus leerde werd door hen vanuit de Schrift beoordeeld! Wat een voorbeeld voor mij, voor ons! We zullen dus uiterst voorzichtig moeten zijn met de uitspraken van mensen, al dan niet op schrift gesteld en hoe goedbedoeld ook! Een ander punt is dat vele gelovigen zijn vastgelopen met verschillende conclusies en leringen, die niet of onvoldoende gesteund worden vanuit de Schrift zelf. In de volgende hoofdstukken willen we daar iets van laten zien, onderbouwd vanuit de Bijbel.

8. Toetsing van de Nederlandse geloofsbelijdenis

In dit hoofdstuk willen we de Nederlandse Geloofsbelijdenis bezien. We willen enkele leringen bij het licht van Gods Woord onderzoeken. Allereerst wil ik benadrukken dat ik mij in veel van de 37 artikelen herken, en daar van harte amen op zeg. In veel artikelen zie ik het oprechte verlangen om de wil van God weer te geven. Het veelvuldig citeren van Bijbelteksten laat dit overduidelijk zien. We lezen in dit geschrift de duidelijke wens om de gereformeerde leer te verdedigen, te verwijzen naar de Bijbel alleen, onderscheid te maken tussen de valse kerk en de gemeente naar Gods gedachten e.d. Veel artikelen kan ik daarom van harte onderschrijven. Er wordt duidelijk afstand genomen van verschillende dwalingen, o.a. van de wederdopers, de islam en het zogenoemde deïsme¹⁵.

We zien hier een document dat duidelijk gelezen moet worden in het licht van de tijd waarin het geschreven is. Zie mijn inleiding over het ontstaan van de Nederlandse geloofsbelijdenis. Het maakt mij toch ook wel duidelijk dat het een menselijk geschrift is, weliswaar zeker tot zegen voor de velen die hierdoor opgebouwd zijn, maar voor mij vergelijkbaar met een goede beschouwing van een godvrezende broeder. Ook in dit geschrift vinden we m.i. gedachten die niet in overeenstemming zijn met het Woord van God zelf. Laten we zorgvuldig enkele artikelen bekijken en zien wat Gods Woord erover zegt. Gezien de omvang van dit geschrift kunnen we slechts enkele punten bespreken.

Op de artikelen 14 tot 16 komen we bij de Dordtse leerregels nog uitgebreid terug, aangezien het daar bij uitstek gaat over de vrije wil, de verkiezing en de

verwerping. Op artikel 25 komen we bij de bespreking van de Heidelbergse catechismus nog terug, aangezien de wet als leefregel daar verder uitgewerkt wordt.

8.1. God regeert Zijn gemeente

Artikel 30: De regering van de kerk. *‘Wij geloven dat deze ware kerk geregeerd moet worden in overeenstemming met de geestelijke orde die onze Heere ons in zijn Woord geleerd heeft, namelijk dat er dienaren of herders moeten zijn om het Woord van God te prediken en de sacramenten te bedienen. Ook moeten er opzieners en diakenen zijn om met de herders de kerkenraad te vormen en door middel hiervan de ware godsdienst te onderhouden en er zorg voor te dragen dat de ware leer haar loop heeft, dat ook de overtreders op geestelijke wijze bestraft en in toom gehouden worden en dat ook de armen en bedroefden geholpen en getroost worden naar dat zij nodig hebben. Door middel hiervan zullen alle dingen in de kerk in goede orde geschieden, wanneer personen gekozen worden die getrouw zijn, overeenkomstig de regel die de heilige Paulus daarvoor geeft in de brief aan Timotheüs.’*

De Bijbel spreekt van opzieners, ouderlingen, diakenen, evangelisten, herders en leraars, apostelen en profeten. Dat is buiten alle twijfel. Maar in het Nieuwe Testament lezen we nergens dat door deze mannen een aparte afdeling of kerkenraad gevormd moest worden. In de praktijk functioneert deze raad afgezonderd van de rest van de gelovigen, om priesterlijke functies te verrichten, besluiten te nemen, de eredienst te leiden en bepaalde ceremoniën alleen te verrichten. Echter alle gelovigen worden in de Bijbel als priesters beschouwd (zie 1 Petr. 2:5-9; Openb. 1:6). Een andere onderscheiden groep, raad of klasse kent de Bijbel niet. Alleen een verscheidenheid aan gaven en bedieningen die door de Heilige Geest gegeven worden, zoals Hij dat wil (1 Kor. 12:11). In de kerk is in dit opzicht wel veel van de katholieke ‘zuurdesem’ weggedaan, maar m.i. niet volledig. In de kerk vindt namelijk een formele ambtsaanstelling plaats, en in het geval van een predikant is dit in het algemeen slechts mogelijk na een theologische studie, hoge uitzonderingen daar gelaten. Echter volgens Gods Woord in Hand. 13:2 en 4 en 1 Kor. 12 kan alleen de Heilige Geest gaven

en diensten uitdelen. En welk mens, hoe geestelijk ook, heeft dat gezag? De Heere leidt Zelf als Hoofd de gemeente! Maar hoe dan?

Het Huis van God

In de Bijbel wordt de gemeente (kerk) vergeleken met een huis. Volgens 1 Petr. 2:5vv. is Christus Zelf de hoeksteen, de gelovigen zijn levende stenen en zij zijn daarom allemaal priesters (zie ook 1 Kor. 3:9vv.)! Het huis is niet gewoon een huis, maar het is het Huis van God, en daarom ook een 'tempel'. 1 Kor. 3:16vv.: *Weet u niet dat u Gods tempel bent.* 1 Kor. 6:16 zegt ons: *u bent de tempel van de levende God*, en we lezen in Ef. 2:21-22: *...op Wie het hele gebouw, goed samengevoegd, verrijst tot een heilige tempel in de Heere, op Wie ook u mede gebouwd wordt tot een woning van God, in de Geest.* Het is de plaats waar Gods orde en Zijn gezag gelden (zie ook 1 Tim. 3:15). Dit is belangrijk: Zijn orde en Zijn gezag. Hij heeft het voor het zeggen, het is immers Zijn huis! In uw eigen huis bepaalt u de dingen: waar je bed staat, welke kleur de bank heeft, wat de huisregels zijn etc. Gaat het in onze kerk of gemeente, zoals Hij dit voorschrijft?

Het Huis van God is ook de plaats waar Hem eredienst wordt gebracht. Zie weer 1 Petr. 2:5vv.: *...tot een heilig priesterschap, om geestelijke offers te brengen, die God welgevallig zijn door Jezus Christus.* Vers 9: *Maar u bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap ... opdat u de deugden zou verkondigen van Hem, Die u uit de duisternis geroepen heeft.* In het Huis van God is geen priesterstand, zoals de reformatoren zelf ook ontdekt hebben, maar een vrije priesterdienst. Helaas hebben de reformatoren van predikant en kerkenraad toch weer een soort priesterklasse gemaakt, ook al gaat dit gelukkig veel minder ver dan in de rooms-katholieke kerk.

Het Lichaam van Christus

In de brieven van Paulus vinden we de gemeente ook voorgesteld als het Lichaam van Christus. Het Lichaam is een eenheid, maar er is een grote verscheidenheid in de leden, de afzonderlijke gelovigen. Zie Rom. 12:4-8: *Want zoals wij in één lichaam vele leden hebben... En nu hebben wij genadegaven, onderscheiden naar de genade die ons is gegeven... etc.* Het enige Hoofd is Christus (zie o.a. Ef. 1:22; 4:15; 5:23; Kol. 1:18; 2:19), de leden zijn alle ware gelovigen. Ondanks de verscheidenheid is er toch een door de Geest bewerkte eenheid: *Al deze dingen werkt één en dezelfde Geest, Die aan ieder afzonderlijk*

uitdeelt zoals Hij wil (1 Kor. 12:4-13). De Heilige Geest geeft de gaven en Hij leidt ons. Hij werkt door alle gelovigen heen; een aangewezen vastgestelde predikant, met een apart aangestelde kerkenraad beperkt dit functioneren enorm.

Een duidelijk praktisch voorbeeld vinden we in 1 Kor. 14:26-40. We vinden daar hoe een gemeentelijke (kerk)dienst in de praktijk hoort te functioneren. Zie vers 26: *Hoe is het dan, broeders? Telkens wanneer u samenkomt, heeft iedereen wel een psalm, of hij heeft een onderwijzing, of hij heeft een andere taal, of hij heeft een openbaring, of hij heeft een uitleg. Laat alles gebeuren tot opbouw.* Vers 29: *En laten twee of drie profeten spreken, en laten de anderen het beoordelen.* Vers 39: *Daarom, broeders, streeft ernaar om te profeteren.*

Iets over de context van 1 Korinthe: ik zie dit Bijbelboek als de kerkorde van het Nieuwe Testament. Het kan ons helpen om te begrijpen hoe God dit opbouwt. Heel beknopt ziet het 2^e gedeelte van de brief er zo uit:

- 1 Kor. 10 schetst de noodzaak van afzondering van kwaad, als we aan de tafel van de Heer willen deelnemen;
- 1 Kor. 11 stelt Gods orde voor (hoofdschap, hoofdbedekking, haardracht), voordat wij avondmaal kunnen vieren; en dat is m.i. de kern van de eredienst;
- In 1 Kor. 12 zien we de gaven die gegeven worden door Gods Geest, om in het lichaam elkaar te kunnen dienen, o.a. herders, leraars, evangelisten zijn gaven die worden gegeven;
- In 1 Kor. 13 is het opmerkelijk, er wordt gesproken over de liefde. Dit is namelijk een voorwaarde om, geleid door Gods Geest, een dienst te kunnen doen en onze gaven te gebruiken, bijv. het dienen met het Woord in een samenkomst. Een broeder zei eens: de liefde is een beeld van de olie die een machine laat functioneren, zonder olie loopt de machine vast;
- In 1 Kor. 14 zien we de praktische verwerkelijking van dit onderwijs. Hoe ziet een kerkdienst of samenkomst er volgens de Bijbel uit.

In de kerk is dit anders. Sterker nog, daar is geen ruimte voor deze Bijbelse opstelling. Hier geldt de orde die door de kerk is vastgesteld; de motieven lijken goed, zie de bedoeling in Art. 30, maar kan dit zomaar? In 1 Kor. 14:37

zegt Paulus dat hetgeen hij schrijft *geboden van de Heere zijn!* De kerk is van mening dat men uitgaat van dezelfde ordening. Maar het is in een samenkomst van de kerk of gemeente niet toegestaan dat een broeder het Woord bedient zonder toedoen van mensen, zonder als predikant bevestigd te zijn, zonder een vooraf vastgestelde liturgie.

De bediening van het Woord, zoals dat genoemd wordt, mag alleen door predikanten gebeuren. Het rekenen op en het overlaten aan de orde van de Heilige Geest is er niet bij. In de praktijk heb ik 1 Kor. 14 nog nooit zien functioneren in de kerk. In mijn verlovingsstijd had ik een indringend gesprek met een zeer gewaardeerde predikant, hij rekende zich tot de gereformeerde bond binnen de hervormde kerk. Samen bespraken we deze verzen uit 1 Kor. 14, hij gaf eerlijk toe dat men binnen de kerken niet goed wist wat men met deze verzen aan moest. Dus een goed bedoelde samenvatting van mensen verhindert ons om Gods Woord zelf te laten spreken. Wij als gelovigen dienen de door de Heilige Geest geschonken gaven te herkennen en te erkennen. Zie ook het volgende punt. Hoe goed bedoeld Artikel 30 ook is, de daaruit voortvloeiende kerkorde is duidelijk in strijd met Gods Woord!

8.2. Roeping of verkiezing van de ambtsdrager

Artikel 31: De roeping van de ambtsdragers van de kerk. *‘Wij geloven dat de dienaren van het Woord van God, de ouderlingen en de diakenen, tot hun ambt behoren verkozen te worden door wettige verkiezing van de kerk, onder aanroeping van de naam van God en in goede orde, zoals het Woord van God leert. Daarom moet ieder zich er terdege voor wachten om zich met ongeoorloofde middelen in te dringen, maar men is verplicht de tijd af te wachten dat men door God geroepen wordt, opdat men getuigenis heeft van zijn roeping om er vast en zeker van te zijn dat deze van de Heere is. En wat de dienaren van het Woord betreft, zij hebben, op welke plaats zij ook zijn, gelijke macht en gezag, omdat zij allen dienaren zijn van Jezus Christus, de enige, algemene Bisschop en het enige Hoofd van de kerk. Bovendien zeggen wij – opdat de heilige verordening van God niet geschonden wordt of in verachting raakt – dat ieder voor de dienaren van het Woord en de ouderlingen van de kerk bijzondere achting behoort te hebben omwille van het werk dat zij doen en zoveel mogelijk in vrede met hen te leven, zonder gemor, twist of tweedracht.’*

Als ik dit artikel op mij laat inwerken, dan valt direct een tegenstrijdigheid op. Enerzijds staat er ‘dat dienaren van het Woord, ouderlingen en diakenen door wettige verkiezing tot hun ambt worden verkozen’. En aan de andere kant staat er dat men moet ‘wachten om door God geroepen te worden’. Is het ons geoorloofd predikanten, ouderlingen en diakenen te kiezen, aan te wijzen en te bevestigen door de kerk? Hoe ging dit in de Bijbel?

Apostelen, ouderlingen en diakenen

De apostelen werden door de Heere Zelf gekozen. Als een andere gelovige de taak van Judas moet overnemen, dan kiest de Heilige Geest (zie Hand. 1:24-26). Paulus legt er overal de nadruk op dat hij van God het apostelschap heeft ontvangen en benoemt voor zichzelf ook geen opvolger. We zien duidelijk in het Nieuwe Testament dat, voordat het Woord volledig was – de gemeente werd immers nog gevormd –, de apostelen het voor juist achten zelf diakenen te benoemen (zie Hand. 6:1-3). En we lezen in Hand. 14:23 dat alleen in de gemeenten van de volken oudsten werden aangesteld. Paulus gaf op grond

van zijn apostolische gezag de bevoegdheid aan Titus om oudsten aan te stellen op Kreta¹⁶.

De Geest werkt!

In Hand. 13:1-4 lezen we dat de profeten en leraren van de gemeente in Antiochië de handen op Paulus en Barnabas hebben gelegd, maar niet om hun hierdoor een dienst toe te vertrouwen; want het was de Heilige Geest die hen geroepen had. Zie hoofdstuk 13:2, waar we lezen dat de Heilige Geest zei: *Zonder voor Mij zowel Barnabas als Saulus af voor het werk waartoe Ik hen geroepen heb!* Door de handoplegging legden zij vervolgens getuigenis af van hun gemeenschap en hun volkomen goedkeuring. De handoplegging is het zich één maken met, ze toonde dat men erkende dat de Heilige Geest hun deze dienst had toevertrouwd (zie ook 1 Tim. 1:18). In 1 Tim. 4:14 lezen we: *met handoplegging door de raad van ouderlingen* (zie ook 2 Tim. 1:6). Daardoor lieten de ouderlingen zien dat ze erkenden dat alleen de apostel bevoegd was een gave over te dragen, en dat hij dit alleen deed op uitdrukkelijk bevel van de Heilige Geest. Zelfs als men zegt: om alleen mensen die door God geroepen zijn voor zulke functies te bestemmen, dan nog is die bevestiging of wijding een handeling van een officieel en eenzijdig gezag, waarvan we in het Woord geen spoor vinden. Maar in dit Woord vinden we wel 1 Kor. 12:11: *Maar al deze dingen werkt een en dezelfde Geest, die een ieder in het bijzonder toedeelt, gelijk Hij wil.* Het beperkt de gemeenschappelijke uitoefening van de dienst en vertrouwt aan enkelen de last en taak van de wandel van de gemeente toe.

Aanstellen of erkennen?

In de Gereformeerde kerken worden via een presbyteriaanse structuur van *onderaf* oudsten gekozen, door een min of meer *democratische* gezagsvorm; de gezagsdragers worden bij meerderheid van stemmen door de gemeente gekozen. De grondbetekenis van presbyteros is 'de oudere'; hetzelfde woord wordt gebruikt als een titel voor mensen aan wie onder de gelovigen bijzondere eer toekwam (zie Matt. 15:2 en Mark. 7:3, 5). Het woord komt ook voor als het tegenover jongeren wordt gebruikt (Joh. 8:9; Hand. 2:17; 1 Petr. 5:5). De positie en het gezag van een oudste werd onder de Joden verkregen doordat men in de loop van de jaren in getrouwheid had geleefd en dus overwicht had verworven – het was dus vooral van *morele* aard en werd zodoende als vanzelf erkend. Dit is belangrijk. Het herkennen en erkennen dat iemand een oudste is in de Bijbelse zin, door jaren van oefening en wandel met de Heer in

getrouwheid, zo wordt zichtbaar of iemand een oudste is. Dat geldt ook voor de gaven, het wordt zichtbaar als iemand bijv. de gave van evangelist heeft ontvangen. Hier ligt weer een taak voor de oudsten!

Waarom geen aangestelde ambtsdragers?

We hebben gezien dat er verschil is in erkennen en aanstellen. Erkennen is je stellen onder het gezag van de gezagsdrager, aanstelling is precies het omgekeerde, degene die aanstelt staat boven degene die aangesteld wordt. Volgens de Schrift komt gezag van bovenaf. God verleent door Zijn Geest gaven en gezag. Zoals we zagen was Paulus door God als apostel aangesteld en vanwege dit apostolische gezag gaf Paulus Titus opdracht in bepaalde gemeenten oudsten aan te stellen. Opvallend is dat *nergens staat* dat aan de *gemeente zelf* volmachten worden gegeven tot het *aanstellen*. Het heeft de Heilige Geest blijkbaar niet goed gedacht dit apostolische gezag te continueren in de gemeenten van de volken. Een ander belangrijk feit is dat we nergens lezen van het aanstellen van oudsten in joods-christelijke gemeenten. Onder de Joden bestond al eeuwen de gevestigde traditie dat mannen (zie hierboven) die door een vrome wetsbetrachting, verworven levenswijsheid, vanzelfsprekend als leidlieden werden aanvaard en erkend¹⁷. Die praktijk werd in de joods-christelijke gemeenten overgenomen¹⁸. De jongbekeerden uit de volken hadden nog wel aangewezen oudsten nodig in de begintijd. Later zouden er vanzelf gelovige mannen zijn die op den duur moreel gezag onder de gelovigen zouden verwerven.

Nog iets over Hand. 14:23: *En toen zij in elke gemeente door het opsteken van de handen voor hen ouderlingen gekozen hadden*. Dit lijkt een belangrijk argument om het kiezen van ambtsdragers door de gemeente te bewijzen. Het Griekse woord *cheirontoneoo* betekent aanwijzen, benoemen; ‘met opsteken der handen’ is door de statenvertalers bijgevoegd. Vroeger werd het woord inderdaad zo gebruikt, echter later in de tijd van het Nieuwe Testament niet meer; zie bijv. maar eens naar Hand. 10:41, waar hetzelfde woord gebruikt wordt. Men kan moeilijk beweren dat in dat vers God daar verkiest met handopsteking! Door de vondst van vele oude Bijbelhandschriften in de afgelopen eeuwen is er meer kennis van het Grieks in de Bijbelse tijd verkregen. Het is dus geen eigen inzicht van mijzelf.

---

17 Zie Matt. 16:21; 26:3, 57; 28:12; Hand. 4:5, 8, 23; 6:12; 23:14; 24:1; 25:15.

18 Zie Hand. 11:30; 15:2, 4, 6, 22vv.; 16:4; 21:18; Jak. 5:14 en waarschijnlijk ook 1 Petr. 5:1, 5.

8.3. Kent de Bijbel sacramenten?

Artikel 33: De sacramenten. *‘Wij geloven dat onze goede God, omdat Hij rekening houdt met onze botheid en zwakheid, voor ons de sacramenten heeft ingesteld om zijn beloften aan ons te verzegelen en om onderpanden te zijn van zijn goedgunstigheid en genade jegens ons en ook om ons geloof te voeden en te onderhouden. Hij heeft deze gevoegd bij het woord van het Evangelie om des te beter aan onze zintuigen te tonen zowel wat Hij ons door zijn Woord te verstaan geeft als wat Hij inwendig in onze harten doet. Zo bekrachtigt en verzekert Hij in ons de zaligheid waarin Hij ons doet delen. Want het zijn zichtbare tekenen en zegelen van een innerlijke en onzichtbare zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht van de Heilige Geest. De tekenen zijn dus niet zonder betekenis en leeg om ons te bedriegen, want Jezus Christus is de waarheid ervan, zonder wie ze volstrekt niets zouden zijn. Voorts hebben wij genoeg aan het aantal sacramenten die Christus, onze Meester, heeft ingesteld. Te weten het sacrament van de doop en van het Avondmaal van Jezus Christus.’¹⁹*

De betekenis van het sacrament

Het woord sacrament komt van het Latijnse woord sacramentum, dat geloofsgeheim betekent. Het woord sacrament heeft in de kerk de betekenis van een zichtbaar ‘genademiddel’. Het aantal sacramenten is in de tijd van de Reformatie van de zeven rooms-katholieke sacramenten teruggebracht naar twee, namelijk doop en avondmaal. In de nieuwe, gereformeerde kerk zijn het, weliswaar in afgezwakte vorm, toch genademiddelen gebleven. Hier wordt dus gesteld dat zowel de doop als het avondmaal genademiddelen zijn, maar is dat zo? Zijn het middelen die door een bevestigde of gewijde ambtsdrager bediend moeten worden om een mens iets van Gods genade mee te delen? Artikel 33 suggereert dit wel degelijk: *‘Want het zijn zichtbare tekenen en zegelen van een innerlijke en onzichtbare zaak, door middel waarvan God in ons werkt door de kracht van de Heilige Geest’*. Maar blijft dit dan toch niet min of meer een roomse mystieke handeling? Helaas is men in de kerk op deze manier verwijderd gebleven van wat de Schrift in alle eenvoud leert. De Bijbel spreekt op geen enkele plaats van ‘genademiddelen’ die ons geloof

19 Voor het sacrament van doop en avondmaal zie respectievelijk Artikel 34 en 35.

versterken. Wie in een concordantie het woord sacrament of genademiddel zoekt, zal tevergeefs zoeken. Het woord sacramentum is in de Latijnse Bijbel de vertaling van het Griekse woord *mysterion*, en dat betekent verborgenheid of geheimenis. Gods Woord spreekt echter nergens over doop of avondmaal als een verborgenheid, geheimenis of mysterie.

Wat zijn de betekenissen dan wel? De Heere Jezus heeft twee instellingen gegeven aan Zijn gemeente, die op een bijzondere wijze uitbeelden wat Hij door Zijn verlossingswerk tot stand heeft gebracht. Ze zijn niet gegeven om genade toe te voegen of om het geloof te versterken, maar willen slechts voorstellen wat de genade tot stand heeft gebracht. We zullen kort ingaan op de betekenis van doop en avondmaal en aantonen, vanuit de Schrift zelf, dat ze geen sacramenten of genademiddelen zijn. Voor een verdere verhandeling over deze uitgebreide onderwerpen zelf, verwijzen we graag naar de uitgeverij waar meerdere diepgaande verhandelingen over deze onderwerpen te vinden zijn.

Wat is de doop?

Het dopen is in de Bijbel een gevolg van de bekering. Lees Hand. 2:41: *Zij nu die Zijn Woord met vreugde aannamen, werden gedoopt*. In Hand. 8 vinden we de kamerling: hij geloofde en werd gedoopt; dit gedeelte laat ook zien dat dopen een persoonlijke zaak is. In Hand. 9, 16 lezen we hetzelfde. We zien in deze verzen dat het dopen volgt op de innerlijke bekering, en een uiterlijk teken is. Wat laat het dopen, kort samengevat, zien?

1. Afwassing van de zonden (lees Hand. 22:12, 13 en 16). De doop van Paulus wordt daar verbonden met het afwassen van de zonden. Met andere woorden: de pasbekeerde gelovige laat aan de wereld zien dat zijn zonden afgewassen zijn en hij daardoor de Heere Jezus toebehoort. Hand. 2:38: *bekeer u en laat iedervan u gedoopt worden in²⁰ de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van zonden* (dat is de waarde van Zijn Persoon en Zijn werk). 1 Kor. 6:11 zegt: *maar u bent schoongewassen, maar u bent gerechtvaardigd*. 1 Joh. 1:7: *...en het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde*. Het bloed reinigt ons; de doop laat dus zien dat we *gereinigd* zijn. Het gaat dus om de symboliek van afwassen, schoonwassen, gereinigd zijn.

---

20 'in' in het Grieks = 'op grond van'

2. In de doop belijden we dat we behouden zijn, dat Jezus onze persoonlijke Heere en Heiland is. Dat we geborgen zijn in Hem. Vergelijk daarvoor 1 Petr. 3:20-21: *de ark waarin weinige ... mensen behouden werden door het water heen. Het tegenbeeld daarvan, de doop, behoudt nu ook ons.* Het water van de zondvloed was het oordeel van God over de zonde, de gelovigen schuilden in de ark, een beeld van de doop en het schuilen van de gelovige in Christus. Hij heeft het oordeel gedragen, wij schuilen in Hem. Hij ziet ons niet meer aan in onze zonden (zie ook Hebr. 10:19 en 22). Door de vergeving van onze zonden hebben we een goed geweten voor God. Vgl. ook Hebr. 9:14: *het bloed van Christus ...uw geweten reinigen van dode werken om de levende God te dienen.*
3. De doop is het sterven, het begraven worden en het opstaan met Christus. Zie Kol. 2:11-13, waar vers 11 zegt: In Hem besneden, dat wil zeggen dat we met Christus gekruisigd zijn. Dat is de geestelijke besnijdenis van het hart, het afleggen van het vlees. Deze besnijdenis wordt niet met handen verricht! Het oordeel over ons vlees is een inwendige zaak, van en in het hart. We zijn gestorven met Hem! Gal. 2:20: *Ik ben met Christus gekruisigd!* Vers 12: Ik ben met Hem begraven in de doop en breng tot uitdrukking dat de oude natuur, mijn oude ik, dood is; de dood was immers het verdiende oordeel. Na het begraven worden volgt de opstanding. Vers 12b: *waarin u ook met Hem bent opgewekt.* Met Hem zijn we een nieuw leven begonnen.

De doop volgt in deze verzen dus op de besnijdenis. In Artikel 34 lezen we: *Hij heeft de besnijdenis, die met bloed geschiedde, afgeschapt en in plaats daarvan het sacrament van de doop ingesteld.* Kol. 2 is hiermee in tegenspraak! Als ik tot geloof kom, en mijn hart wordt besneden, volgt daarop de doop: met Hem begraven in de doop! Het Gr. woord *baptizo* betekent onderdompelen. De onderdompeling laat duidelijk het beeld zien van afwassen, sterven, begraven worden en weer opstaan. Vers 13: Levend gemaakt *met Hem* door het geloof, het is een bewuste eigen keus!

Zie ook Rom. 6:3-8 waar dit overduidelijk bevestigd wordt. In vers 3 lezen we: *tot Christus Jezus gedoopt.* Dat betekent: bij iemand gevoegd worden, in dezelfde positie komen; het spreekt van onze verbinding met Hem. We zijn tot Zijn dood gedoopt. Vers 4: verbonden met de Heer Jezus gaan we met Hem in Zijn dood. We laten zo zien dat we met Christus gestorven zijn, we zijn met Hem in de dood gegaan. Voor de wereld zijn we dood en begraven. Vers 6: de oude mens / de oude natuur is met Hem gekruisigd. Vers 7: door Zijn werk zijn

we gerechtvaardigd, m.a.w. we staan recht voor God. We zijn vrij verklaard, God ziet ons nu alsof we nooit gezondigd hebben! De zonde heeft geen macht meer over ons, we zijn immers gestorven. Vers 8: de gelovige is wedergeboren, opnieuw geboren; hij bezit nieuw leven. Wij zijn opgestaan uit de dood met Hem, in Hem, doordat we met Hem verbonden zijn. Hij leeft en wij leven door, in en met Hem.

Uit de verschillende geciteerde en besproken Bijbelgedeelten lezen we overduidelijk dat het dopen een openbaar getuigenis is van iemand die tot geloof is gekomen. Een belijdenis tegenover de wereld en de omgeving dat iemand een volgeling van de Heere Jezus is geworden. De doop is het erkennen dat we een zondaar zijn en dat onze oude natuur nu gestorven en begraven is. Door de Heere Jezus hebben we nu nieuw leven ontvangen, we zijn met Hem opgestaan! In al de geciteerde gedeelten lezen we duidelijk dat de doop, een teken, een getuigenis is, we lezen nergens dat het een genademiddel is of ons geloof zou versterken.

Besnijdenis of doop?

In het geciteerde artikel 34 wordt gesteld dat de doop in plaats van de besnijdenis is gekomen. De uitleg van Kol. 2 weerlegt dit, we zagen daar dat de doop volgt op de besnijdenis van het hart. In Israël werden de jongetjes besneden op de 8^e dag, waarom? God had een aards, natuurlijk verbond gesloten met Abraham. Zijn natuurlijke afstammelingen vielen onder dit verbond, lees Gen. 17. Door de besnijdenis werden de kinderen opgenomen in het aardse, natuurlijke volk van God. Het hemelse volk, de gemeente of kerk, is geestelijk. Dat wil zeggen dat mensen die door Gods Geest gaan geloven wedergeboren worden, deze gelovigen worden dan de geestelijke leden van het Lichaam van Christus (1 Kor. 12:13). Door de wedergeboorte worden ze dus toegevoegd aan de gemeente of kerk, verbonden met alle gelovigen, vanaf de Pinksterdag. Rom. 4 leert dat wedergeboren gelovigen geestelijke kinderen van Abraham zijn. *Abraham geloofde God en Hij rekende hem dat tot gerechtigheid.* Dat gebeurde in Gen. 15, nog vóór de verbondssluiting van Gen. 17, en pas daar werd de besnijdenis ingesteld! Er zijn dus duidelijk twee verschillen:

- Toevoegen aan een aards volk, nl. door besnijdenis. Abraham is de vader van de natuurlijke kinderen van Israël.

- Toevoegen aan een hemels volk, de gemeente, nl. door geloof en wedergeboorte. Abraham is de vader van alle geestelijke kinderen, de gelovigen. De doop laat dit zien.

We vinden op meerdere plaatsen onderwijs over het toevoegen van gelovigen aan de gemeente (zie Hand. 2; Ef. 2; 1 Kor. 12:13 en vele andere plaatsen). De doop is het openbare getuigenis dat wij toegevoegd zijn aan deze gemeente door geloof, door de wedergeboorte van ons hart! Als ik bovenstaande op mij laat inwerken, wat doen we dan met onze kleine kinderen? Hoewel ik respect heb voor iedereen die hecht aan de kinderdoop, geloof ik toch dat we geen steun ervoor vinden in de Schrift. Kleine onwetende kinderen kunnen nooit worden beschouwd als personen die tot geloof zijn gekomen. Hoe mooi de gedachte ook is, ik vind er geen bewijs voor in de Schrift. Ik kan het alleen verklaren als ik het onderwijs met betrekking tot Israël en de gemeente volledig door elkaar heen gooi. Hierboven hebben we gezien dat er een wezenlijk verschil is. Volgens mij worden in artikel 34 Israël en de gemeente, doop en besnijdenis wel vermengd, wat niet terecht is omdat er duidelijke verschillen zijn.

In de bijlage “14.2. Verschil tussen de gemeente en Israël” op pagina 150, heb ik een overzichtelijk schema opgenomen, waar we het verschil duidelijk kunnen zien. Veel onderwerpen, historische gebeurtenissen en personen in het Oude Testament zijn beelden, typen, die ons zeker veel onderwijs geven (zie 1 Kor. 10:1vv.). Maar zijn we bereid naar de verschillen te kijken, ook al hebben we dit jarenlang anders geleerd? Daarnaast zien we o.a. in Rom. 9-11 dat God met Israël een andere weg gaat dan met de gemeente of kerk. De Heere Jezus spreekt in Matt. 16 over de gemeente als iets toekomstigs, dat moet ons aan het denken zetten!

Wat is het avondmaal?

Het is een instelling van de Heere Jezus Zelf. We lezen hierover in de evangeliën en in 1 Kor. 11, waar de apostel schrijft dat hij dit onderwijs van de Heer Zelf ontvangen had. We lezen in Luc. 22:15vv.: *Ik heb er vurig naar verlangd dit Pascha met u te eten... En Hij nam brood en nadat Hij gedankt had, brak Hij het en gaf het aan hen met de woorden: Dit is Mijn lichaam, dat voor u gegeven wordt. Doe dit tot Mijn gedachtenis. Evenzo nam Hij ook de drinkbeker ... en zei: Deze drinkbeker is het nieuwe verbond in Mijn bloed, dat voor u vergoten wordt.* In 1 Kor. 11:24vv. staat: *Neem, eet, dit is Mijn lichaam, dat voor u*

gebroken wordt. Doe dat tot Mijn gedachtenis ... Evenzo de drinkbeker ... Doe dat zo dikwijls u die drinkt tot Mijn gedachtenis. Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt. Bij deze instelling van het avondmaal vinden we de eenvoudige symbolen, die spreken van het lijden en sterven van de Heere Jezus. Het feit dat de Heere bij deze instelling nog niet gestorven was, en Hij spreekt van Zijn lichaam en Zijn bloed, laat al zien dat het brood en de wijn symbolen zijn. We vinden in deze verzen de opdracht het avondmaal te nemen om aan Hem te denken, zo dikwijls als wij bij elkaar zijn. We kunnen hieruit opmaken dat het avondmaal vooral een gedachtenismaal is.

Verder is er de opdracht om de dood van de Heere te verkondigen, te proclameren. Als wij dus eten van het avondmaal en drinken van de beker verkondigen wij de dood van de Heere. Wij laten zo aan de hele wereld, aan de vijand, aan iedereen zien dat we getuigen dat de grond van ons heil, van onze vrede, bewerkt is door de dood van de Heere. Het kruis is voor de Joden een ergernis, voor de Grieken een dwaasheid, maar voor ons is het kracht en de wijsheid van God. Door Zijn sterven hebben wij leven, door Zijn bloedstorting vergeving van zonden. Zonder deze dood waren wij voor eeuwig verloren. Wat een machtige verkondiging. Totdat Hij komt, we lezen 2x dikwijls. Deze verkondiging zal blijven hoe vaak we ook het avondmaal nemen!

Het Pascha was ook een verlossingsfeest. Het avondmaal is immers in de plaats gekomen van het Pascha, en 1 Kor. 5 zegt dat *ook ons paaslam is geslacht, namelijk Christus*. Als gelovigen vieren we dat we voor eeuwig verlost zijn van onze zonden en dat we verlost zijn uit de macht van de zonde. Egypte is een beeld van de wereld en de farao een beeld van de satan.

Het avondmaal dient niet in de eerste plaats tot versterking van ons eigen geloof, maar het is de maaltijd tot eer van de Heere Jezus Zelf. Hij is het Middelpunt van onze eredienst, van de gedachtenis- en gemeenschapsmaaltijd van Gods volk (vergelijkbaar met het oudtestamentische vredeoffer). Onderwijs hierover vinden we in 1 Kor. 10, waar het aanzitten aan de Tafel van de Heer duidelijk verbonden wordt met het vredeoffer. Het laatste aspect is dat we gemeenschap met Hem en met elkaar hebben; het is een bijzondere plaats, waar we verder nu niet over zullen uitweiden.

Het brood des levens

In deze paragraaf willen we kort iets zeggen over enkele passages in artikel 35 met betrekking tot het heilig avondmaal.

...Maar om het geestelijke en hemelse leven te onderhouden, dat de gelovigen hebben, heeft Hij hun een levend brood gezonden, dat uit de hemel neergedaald is, te weten Jezus Christus die het geestelijk leven van de gelovigen voedt en onderhoudt als Hij genuttigd wordt...

Om ons dit geestelijke en hemelse brood af te beelden heeft Christus een aards en zichtbaar brood verordend dat een sacrament is van zijn lichaam, en de wijn als een sacrament van zijn bloed om ons te betuigen... waarmee ons leven onderhouden wordt.

Hij voedt, sterkt en troost onze arme, troosteloze ziel door het eten van zijn vlees en verkwikt en verheugt haar door het drinken van zijn bloed.

Hier wordt het brood des levens aangehaald en verbonden met het avondmaal; op deze manier wordt aannemelijk gemaakt dat het avondmaal een versterking is van het geloof, een genademiddel. Maar is dat terecht? Als we Joh. 6 overdenken, het gedeelte waar we lezen over het Brood des levens, vinden we niet dat daar de verbinding gemaakt wordt met het avondmaal. De ware gedachte dat de Heere Jezus ons geloof versterkt, is belangrijk, het is nodig en bemoedigend voor ons, maar het heeft geen plaats als we eten en drinken tot Zijn gedachtenis. Het gaat er bij het avondmaal niet om dat mijn geloof versterkt wordt, maar dat ik aan Hem denk, aan Zijn lijden en sterven. Het is een gedachtenismaaltijd en de verkondiging van Zijn dood. Het brengt mij tot lofprijzing en aanbidding, alles tot Zijn eer.

Wat leert het prachtige hoofdstuk Johannes 6 ons dan wel (Joh. 6:33-59)?

Vers 35: *Ik ben het Brood des levens, wie tot Mij komt zal beslist geen honger hebben, en wie in Mij gelooft, zal nooit meer dorst hebben.*

Vers 40: *...ieder die de Zoon ziet en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft.*

Vers 47: *Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie in Mij gelooft, heeft eeuwig leven. Ik ben het Brood des levens.*

Vers 51: *Ik ben het levende brood... als iemand van dit brood eet, zal hij leven in eeuwigheid. En het brood dat Ik zal geven is Mijn vlees.*

Vers 53: *Als u het vlees van de Zoon des mensen niet eet en Zijn bloed niet drinkt, hebt u geen leven.*

De Heere Jezus zegt in deze verzen dat Hij het Brood des levens is. In vers 35 wordt dit verbonden met geestelijke honger en dorst: wie in Hem gelooft zal nooit meer honger en nooit meer dorst hebben. Hier wordt het verbonden met *geloof*. Dit is een andere strekking dan het onderwijs over het avondmaal. In vers 51 en 53 staat het woord 'eet' in het Grieks in de aoristus, dat wil zeggen: hier is het eten een eenmalige handeling. Dus iemand die eenmaal gegeten heeft, we kunnen zeggen onze bekering en wedergeboorte. Het geloven in, en aannemen van, de Heere Jezus wordt hier vergeleken met het 'eten van Hem'. Vers 58: *Wie dit brood eet zal leven in eeuwigheid.* Vers 53 spreekt over het feit dat we moeten eten van Zijn vlees, het is een zich figuurlijk voeden met de dood van Christus, en geloven dat Zijn leven het leven geeft. Het is ons verbinden, zich één maken met Zijn lijden en sterven, met Zijn vlees en bloed. Doen we dat niet, dan hebben we geen eeuwig leven. Het avondmaal geeft ons geen eeuwig leven, geloven in Hem wel! Het gaat daar dus in eerste instantie over de vraag hoe een mens tot geloof komt (zie vers 37).

In de verzen 54-57 staat het woord eten in het Grieks in de praesens, het is een continue en voortgaande handeling, die niet ophoudt. Hier vinden we onze dagelijkse wandel met Hem, we hebben het dagelijks manna nodig om gevoed te worden met de Heere Jezus. Hebben we geen gemeenschap met Hem of verwaarlozen we deze, dan krijgen we geestelijk honger. Dit is niet dezelfde strekking als het avondmaal. Let op, bij het avondmaal wordt gesproken over lichaam en bloed, in Johannes 6 over vlees en bloed.

Een ander punt is het feit dat de Heere het avondmaal pas instelde in de laatste nacht van Zijn leven. Hij verbindt de instelling daar niet met de gedachten rond het brood des levens.

Concluderend: In Joh. 6 vind ik geen argumenten om het zich voeden met het brood des levens te verbinden met het eten van het avondmaal. Ik vind in dit hoofdstuk geen grond om te veronderstellen dat het avondmaal een versterking van ons geloof zou zijn. Het past ook niet bij de overdenking in de vorige paragraaf, waar we vanuit de Bijbel hebben aangetoond dat het avondmaal een gedachtenismaal is en een verkondiging van de dood van de Heere. Een eredienst om ons in Hem te verheugen en de aanbidding te brengen van ons hart. Wat heeft het Hem gekost om Zijn leven te geven! Dat daardoor de gelovige bemoedigd wordt, is zeker maar het is niet de primaire bedoeling.

9. Toetsing van de Dordtse leerregels

Ook in de Dordtse leerregels vinden we vele artikelen waar we van harte achter kunnen staan. Het is voor mij duidelijk dat de remonstranten diverse dwalingen hebben geleerd. Dwaalleringen die we overduidelijk niet vinden in Gods Woord, zoals bijv. de afval van wedergeboren gelovigen. *'Beproeft de geesten'* is een duidelijke opdracht van de apostel. Vandaag de dag is de Remonstrantse broederschap een kleine kerk, die een duidelijk vrijzinnige koers vaart. We zien in de Dordtse leerregels de overduidelijke wens om dwalingen te bestrijden. Het was een verlangen van de opstellers hiermee recht te doen aan Gods Woord, ze wilden God hiermee te dienen en Hem zo de eer te geven. Daarnaast proef ik een duidelijk verlangen bij de opstellers, dat zij die zulke dwalingen aanhangen weer terug zullen keren. Er is een oprechte liefdevolle bezorgdheid voor hen. We vinden een duidelijke intentie een en ander te toetsen aan het Woord van God. Dat is positief.

De vraag die wel bij mij opkomt bij het lezen van verschillende artikelen, is dat er soms conclusies worden getrokken die God in Zijn Woord niet trekt. Het valt mij op dat Bijbelteksten soms lukraak worden geciteerd, terwijl het verband en de context waar deze teksten in staan wordt genegeerd. Er worden verschillende conclusies getrokken die ik vanuit de Bijbel gezien niet kan delen. Ook de Dordtse leerregels, ongeacht de goede intenties van de opstellers, tonen hiermee een menselijk geschrift te zijn, dat in de praktijk niet op één lijn gesteld kan worden met de Bijbel.

Ik wil graag twee cruciale punten bespreken die vele christenen verward en verontrust hebben, en velen heeft laten vastlopen in hun geloof. Namelijk: wat zegt de Bijbel over de wil van de mens, en wat bedoelt de Schrift met uitverkiezing c.q. verwerping. Ik heb vele mensen gesproken die worstelen met deze twee punten. Mensen die, tot op de dag van vandaag, geen vrede met God hebben, ontmoedigd zijn door hetgeen hun van kinds af aan geleerd is. De opstellers hebben, getuige artikel 16 (hoofdstuk 1), de consequenties van hun leer gezien als ze schrijven:

Zij die het levend geloof in Christus of het vaste vertrouwen van het hart, de vrede van het geweten, de beoefening van de kinderlijke gehoorzaamheid, het roemen in God door Christus nog niet krachtig in zich voelen, en toch de middelen gebruiken waardoor God beloofd heeft deze dingen in ons te werken, moeten niet mismoedig worden wanneer zij van de verwerping horen spreken, noch zichzelf onder de verworpenen rekenen, maar de middelen vlijtig blijven gebruiken...

Is dat de troost die de Bijbel ons biedt?

9.1. Uitverkiezing en verwerping?

Een rode draad door de Dordtse Leerregels is toch wel de leer van de uitverkiezing en de verwerping, ik wil graag nadenken over wat de Bijbel heeft te zeggen t.a.v. deze beide begrippen. Eerst wil ik enkele gedeelten citeren uit de leerregels, daarna wil ik de Bijbel openen. Voor de leesbaarheid citeer ik uit de PKN versie van de Dordtse leerregels. We beperken ons slechts tot enkele citaten.

Het 1^e hoofdstuk van de leer

Artikel 6: *Dat God sommigen in de tijd met het geloof begiftigt en anderen niet, komt voort uit zijn eeuwig besluit. Want al zijn werken zijn Hem van eeuwigheid bekend (Hand. 15:18), en Hij doet alle dingen naar de raad van zijn wil (Ef. 1:11). Volgens dit besluit vermurwt en buigt Hij genadig de harten van de uitverkorenen – hoewel zij hard zijn – om te geloven. Maar degenen die niet verkoren zijn, laat Hij naar Zijn rechtvaardig oordeel in hun verkeerdheid en hardheid... En hier doet zich voornamelijk aan ons voor de diepe, barmhartige en tevens rechtvaardige onderscheiding van de mensen – die allen in eenzelfde staat van verderf zijn – ofwel het besluit van verkiezing en verwerping, dat in Gods Woord is geopenbaard.*

Artikel 7: *Deze verkiezing is een onveranderlijk voornemen van God, waardoor Hij vóór de grondlegging van de wereld een zekere menigte mensen die niet beter of waardiger zijn dan anderen, maar met hen in dezelfde ellende liggen heeft uitverkoren. Uit het hele menselijke geslacht, dat uit de oorspronkelijke gerechtigheid door eigen schuld in de zonde en het verderf gevallen was, heeft Hij [hen] naar het vrije welbehagen van zijn wil, tot de zaligheid, uit louter genade, in Christus uitverkoren.*

Artikel 15: *Deze eeuwige en onverdiende genade van onze verkiezing wijst en prijst de Heilige Schrift ons vooral aan, wanneer zij verder getuigt dat niet alle mensen zijn verkoren, maar sommigen niet verkoren ofwel in Gods eeuwige verkiezing voorbij zijn gegaan. Dit betreft degenen die God naar zijn volkomen vrij, rechtvaardig onberispelijk en onveranderlijk welbehagen besloten heeft in de gemeenschappelijke ellende te laten, waarin zij zichzelf door hun eigen schuld gestort hebben, en hun het zaligmakend geloof en de genade van de bekering niet te schenken, maar door hen op hun eigen wegen en onder zijn rechtvaardig oordeel te laten, hen ten slotte niet alleen om hun ongelooft, maar ook om alle andere zonden, tot betoning van zijn gerechtigheid te veroordelen en eeuwig te straffen. En dit is het besluit van de verwerping...*

Artikel 18: *Degenen die zich tegen deze genade van de onverdiende verkiezing en de strengheid van de rechtvaardige verwerping verzetten houden wij deze uitspraak van de apostel voor: O mens, wie bent u, die tegen God antwoord (Rom. 9:20)? En dit woord van onze Zaligmaker: En is het mij niet geoorloofd met het mijne te doen, wat ik wil (Matt. 20:15)?*

9.1.1. Uitverkiezing een Bijbelse zaak!

Uitverkiezing en verkiezing worden meermalen genoemd, zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament. Maar wat is uitverkiezing? We moeten ons allereerst realiseren dat het niet altijd over hetzelfde gaat. Als het bijv. gaat over uitverkiezing, worden vaak Ef. 1:4-6 en Rom. 8:30 genoemd. Dat is wel opmerkelijk, want het gaat om verschillende dingen! Daar komen we later op terug. Het eerste wat opvalt in deze artikelen, is het gegeven dat er gesproken wordt van een verwerping. Laat ik helder zijn, de term verwerping komt op die manier niet in de Bijbel voor! Daar bedoel ik mee dat het woord verwerpen wel voorkomt, maar niet een verwerping in de zin dat God van te voren besloten heeft dat er mensen verloren zouden gaan.

Het is trouwens interessant in een concordantie te zoeken op het woord verwerpen, in welke situaties God een mens of Israël verwierp. Dat maakt al dat we erg voorzichtig moeten zijn. Er wordt gezegd: er is een uitverkiezing, dus er zal ook wel een verwerping zijn. Dat is menselijk redeneren! We vinden niet dat God in Zijn uitverkiezing heeft besloten, ik citeer Artikel 15: *degenen... besloten heeft in de gemeenschappelijke ellende te laten, waarin zij zichzelf door hun eigen schuld gestort hebben, en hun het zaligmakend geloof en de genade van de bekering niet te schenken.* God schrijft niet in Zijn Woord dat hij van te voren een groep mensen heeft aangewezen om voor eeuwig naar de hel te gaan. Het is dus belangrijk te onderzoeken wat deze term in Gods Woord inhoudt. Het woord uitverkiezing wordt in Gods Woord nergens verbonden met het verwerpen of niet zalig kunnen worden van zondaren, vanwege een voorbeschikking. Laten we enkele gedeelten lezen die betrekking hebben op de uitverkiezing.

Efeze 1

Efeze 1:3-14 spreekt over uitverkiezing, vers 3 en 4 zeggen: *Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegen in de hemelse gewesten, omdat Hij ons voor de grondlegging van de wereld in Hem uitverkoren heeft, opdat wij heilig en smetteloos voor Hem zouden zijn.* Vers 5: *Hij heeft ons voorbestemd om als Zijn kinderen aangenomen te worden.* Vers 11: *In Hem zijn wij ook een erfdeel geworden, wij, die daartoe voorbestemd waren, naar het voornemen van Hem Die alle dingen werkt overeenkomstig de raad van Zijn wil.* We zijn uitverkoren om heilig en smetteloos te zijn voor Gods aangezicht. Dat is het grote doel.

Hier wordt niet gesproken over een verkiezing tot geloof en daarin eeuwige verlossing.

In de Efezebrief vinden we de ontvouwing van het raadsbesluit dat God vóór de grondlegging van de wereld een gemeente, de bruid en het lichaam van Christus, apart heeft gezet. De gemeente, zoals we in Matt. 16:18 kunnen lezen, was nog toekomstig: *op deze Petra zal ik Mijn gemeente bouwen*. In de Efezebrief onthult de apostel de verborgenheid van de gemeente, in Efeze 3:3 lezen we over *de openbaring van deze verborgenheid*, en in vers 5-6:... *in andere tijden nog niet eerder bekend gemaakt was ...dat heidenen mede-erfgenamen zijn en tot hetzelfde lichaam behoren*. In Efeze 2:11vv. lezen we dat gelovige Joden en gelovige heidenen tezamen tot een nieuwe (niet slechts vernieuwde!) mens zijn geschapen. Deze gemeente is geboren op de Pinksterdag, vergelijk 1 Kor. 12:13: *Ook wij allen immers zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt, hetzij dat wij Joden zijn, hetzij Grieken*. In de Efezebrief leren we dat we als gelovigen verbonden zijn met het Hoofd in de hemel. Dat is een hemelse positie. Fil. 3 zegt ons dan ook dat wij burgers van de hemel zijn, niet zullen worden! Een positie die Israël als het aardse, uitverkoren volk nooit heeft bezeten. Ook Israël is een uitverkoren volk.

Zie over het verschil tussen Israël en de gemeente in het bijzonder het volgende hoofdstuk m.b.t. de Heidelberger catechismus. In bijlage "14.2. Verschil tussen de gemeente en Israël" op pagina 150, heb ik een overzichtelijk schema opgenomen, waar we het verschil duidelijk kunnen zien. Om er kort iets over te zeggen: Israël was niet vóór de grondlegging der wereld uitverkoren, de gemeente wel. Hebben de gelovige Israëlieten dan geen eeuwig leven, omdat ze niet tot deze groep behoren? Ja, zeker wel, als het gaat om de verlossing in Christus zijn ze straks met ons in de hemel. Hetzelfde geldt voor gelovige heidenen in het Oude Testament, denk aan Melchizedek en Jethro, die niet tot het uitverkoren volk behoorden. Blijkbaar is het uitverkoren zijn niet gekoppeld aan het wel of niet geloven, of een voorbeschikking waar men de eeuwigheid doorbrengt. In het Oude Testament wordt niet rechtstreeks over de gemeente gesproken, het was immers een verborgenheid! Wel wordt er in typen indirect over gesproken. Bijv. in Hosea 1:6-9, Israël was het uitverkoren volk, door ongeloof en verwerping zijn zij tijdelijk in de positie van Lo-Ruchama, niet geliefd, en Lo-Ammi, niet-Mijn-volk, gekomen. Volgens het onderwijs van Romeinen 9-11 is deze verwerping tijdelijk. Het is hoe dan ook een totaal andere positie dan die van de gemeente beschreven wordt in de Efezebrief.

Ook al is Israël een uitverkoren volk, binnen Israël zijn er zowel gelovigen als ongelovigen.

Uitverkoren zijn wil dus niet per definitie zeggen dat het gaat om het al dan niet verlost, bekeerd of wedergeboren zijn. Het vergeven van zonden is dus niet per definitie gekoppeld aan de uitverkiezing. De gemeente is in Christus, de Uitverkorene (Jes. 42:1), uitverkoren, apart gezet om Zijn Bruid te zijn. Een bijzondere positie; in Efeze 1:11 staat: *...zijn wij mede-erfgenamen van Hem*. Alles spreekt over de bijzondere en innige relatie die wij met Hem hebben gekregen. Zo zijn wij in Hem uitverkoren. In Hem uitverkoren; niet om in Hem te gaan geloven, maar om heilig en smetteloos voor God te zijn, in de liefde. Het was Gods voornemen ons te doen delen in die wonderlijke liefde en heerlijkheid voor Zijn aangezicht. Natuurlijk ontvangen de uitverkoren, maar ook de gelovigen in Israël, genade, hoewel zij niet tot het Lichaam van Christus behoren. Er zijn gelovigen van Adam af, maar er is geen kerk of gemeente van Adam af! De uitverkiezing in Efeze gaat dus niet over alle gelovigen op aarde, en we vinden hier zeker geen eeuwige verwerping van een andere groep. Alle gelovigen zijn gered, allen zijn zij veilig, maar wel met een verschillende positie.

Romeinen 9

Romeinen 9 mag wel het bolwerk van de leer der verwerping genoemd worden; het is een geliefd hoofdstuk om aan te tonen dat God soeverein is en verkiest wie Hij wil. Zowel Augustinus en Calvijn beschouwden dit hoofdstuk als 'kroongetuige' voor de leer van de verwerping (zie bijv. Institutie III). We willen graag over dit hoofdstuk nadenken. De context waarin een en ander gezegd wordt is van belang. In de opbouw van de Romeinenbrief is een duidelijke indeling te zien. De eerste 8 hoofdstukken bespreken de inhoud van het geloof.

- Rom. 1-3:22 gaat globaal over het feit dat de mens, zowel Israëliet als heiden, niet te verontschuldigen is. Ieder mens staat schuldig voor God. De mens is geneigd tot alle kwaad, er is niemand rechtvaardig. De Israëliet kon zich niet beroepen op afkomst of besnijdenis o.i.d.
- Vervolgens vinden we in Rom. 3:23-7:26 de openbaring van Gods gerechtigheid; dat wat God door middel van Zijn Zoon bewerkt heeft. Elk mens kan op grond van geloof gerechtvaardigd worden, dat is de kern. Rom. 5:1: *Wij dan gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede met God*

door onze Heere Jezus Christus (voor de oplettende lezer: d.i. op grond van geloof!).

- Rom. 8 is de conclusie van het voorgaande: dat wat God van ons heeft willen maken, toen Hij ons rechtvaardig verklaarde. In dat alles zijn wij meer dan overwinnaars in Hem.
- In Rom. 9-11 gaan we over op een ander onderwerp: deze hoofdstukken spreken over de positie van Israël. Na de ontvouwing van de leer van de rechtvaardiging vraagt de apostel zich nu af hoe het nu zit met zijn eigen volk.

De apostel begint in Rom. 9:2 over een grote bron van droefheid: *ik zou zelf wel wensenvloekt te zijn ...ten gunste van mijn broeders*; vers 4: *... zij zijn immers Israëlieten* etc. In vers 32 concludeert hij dat ze zich gestoten hebben aan de steen des aanstoots. In Rom. 10 volgt een verhandeling over zijn wens dat Israël zalig wordt; dat kan immers maar op één manier, namelijk gerechtigheid door het geloof in de Heere Jezus, de Messias. Helaas is Israël ongehoorzaam geweest en hebben de Joden massaal de Heere Jezus, de beloofde Messias en daarmee het evangelie verworpen, vers 16vv. Romeinen 11 besluit met het vertrouwen dat de apostel heeft dat God Zijn volk niet voorgoed heeft verstoten. *Maar ... er voor een deel verharding over Israël is gekomen, totdat de volheid der heidenen is binnengegaan. En zo zal heel Israël behouden worden*, aldus vers 25, 26. God houdt Zich aan Zijn beloften en gaat met Israël een andere weg. Rom. 9 spreekt dus over Israël, dat zich gestoten heeft aan de Messias. Het gaat niet over de vraag of een zondaar voorbestemd is voor hemel of hel. De toestand van de verloren zondaar is immers in de eerste hoofdstukken behandeld. Paulus vraagt zich af hoe het nu verder moet met zijn volk. Laten we Romeinen 9 grondig bekijken.

Inleidende verzen

Vers 1-5. De apostel is bedroefd over het ongeloof van Israël, terwijl ze een uitverkoren volk zijn. *Voor hen geldt toch de aanneming tot kinderen...*vers 4? Israël was toch het zaad van Abraham? Is er onrechtvaardigheid bij God, dat Hij het heil aanbiedt aan heidenen? Wilde Hij Zijn volk verstoten? Gelukkig niet, Gods Woord is niet vervallen (zie vs. 6).

Izaäk en Ismaël, Jakob en Ezau

Vers 6-16. Vers 6 laat zien dat als de uitverkoren Israëlieten ongelovig bleven, en zich willens en wetens afkeerden van God, ze de zegeningen niet zouden ontvangen. Izaäk was door de kracht van God geboren, een belofte die uitkwam. De lichamelijke afstamming gaf hun geen recht op verlossing. De Joden beriepen zich hier geregeld op; bijv. in Joh. 8 tijdens een twistgesprek met de Joden, daar zeggen ze in vers 33: *wij zijn Abrahams nageslacht*. De Heere Jezus geeft daarop aan dat *ieder die de zonde doet een slaaf van de zonde is*. Verderop beroepen ze zich op God, vers 41b: *wij hebben één Vader namelijk God*. Maar Jezus antwoordt: *Als God uw Vader was, zou u Mij liefhebben; want Ik ben van God uitgegaan*. Aan het eind van dit gesprek willen ze Hem stenigen...

Ismaël was een zoon naar het vlees, vgl. ook Gal. 4:21-34. Ismaël was naar het vlees verwekt, en Izaäk door de belofte. Paulus wijst erop dat Ismaël als zoon van de slavin te vergelijken is met het volk Israël, dat in slavernij is onder de wet van Sinaï. Zoals Ismaël als zoon van het vlees geen recht had op het heil, gold dit ook voor Israël onder de wet. De uitverkoren Israëliet kon zich dus niet op zijn afstamming beroepen.

Vervolgens haalt de apostel Jakob en Ezau aan, in vers 10-13. Vers 10 begint met: *En dit niet alleen*. Izaäk en Ismaël worden hier verbonden aan Jakob en Ezau, de conclusie is dus voor beiden hetzelfde. Niet alle kinderen van Abraham, naar het vlees, zijn ook geestelijk nageslacht van Abraham. Volgens Rom. 4 is Abraham de vader van alle gelovigen, besneden gelovigen en onbesneden gelovigen, dus ook heidenen.

Vers 13 is een aanhaling uit Gen. 25:23: *de oudste zal de jongste dienstbaar zijn*. Let op, dit werd al voor de geboorte van Ezau gezegd. Wat wil dat zeggen? Dat betekent dat de beloften in Jakob vervuld zouden worden, de Verlosser zou uit Jakob voortkomen. Dit gaat niet over het van te voren al verloren gaan van Ezau! Vers 14 is een aanhaling uit Maleachi 1:3. *Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat*: dat wordt pas gezegd na 1400 jaar geschiedenis van Ezau! Ezau was niet gedoemd om verloren te gaan, of om door God gehaat te worden. In Genesis 25 verwerpt Ezau het eerstgeboorterecht, en hij verwierp hiermee de verbinding met de beloften die eraan gekoppeld waren. Denk aan de beloften gedaan aan Abraham en Izaäk! Ezau wordt daarom in Hebr. 12:16 een onheilige, of zoals een andere vertaling zegt een ongodelijke genoemd.

Wat is ook alweer het nageslacht van Ezau, later Edom genoemd (Gen. 36:8)? Enkele voorbeelden: allereerst de Amalekieten. Amalek was een kleinzoon van Ezau (Gen. 36:12). In Ex. 17 vinden we de nakomelingen van Amalek, die zich een vijand toonden van het volk van God. Deze Amalekieten kwamen geregeld terug in het Oude Testament, steeds als tegenstander van Gods volk (o.a. 1 Sam. 14;48, 15:1vv.). De Edomieten weigerden gastvrijheid en doorgang, toen het volk bij Kanaän aankwam (Num. 20:14vv.). Doëg de Edomiet verraadde David en vermoorde 85 priesters (1 Sam. 22). Haman de Amalekiet wilde, als een Hitler, het volk van God uitroeien, het boek Esther. De goddeloze Herodessen stamden van Ezau af. Herodes de Grote was de kindermoordenaar van Bethlehem en wilde zo de Messias vermoorden. Zo zien we ruim 1800 jaar geschiedenis van Ezau, en daarom kon de Heere dit na 1400 jaar in Mal. 1 en Rom. 9 laten opschrijven. De geschiedenis van Ezau en zijn nageslacht, was er een van bloed, geweld en tegenstand tegen God en Zijn aardse uitverkoren volk. Ps. 83:4-8 zegt: *Zij beramen listig een heimelijke aanslag tegen Uw volk en beraadslagen tegen Uw beschermelingen. Kom zeiden zij, laten wij hen uitroeien, zodat zij geen volk meer zijn en aan de naam van Israël niet meer gedacht wordt. Want samen hebben zij in hun hart beraadslaagd; dezen hebben een verbond tegen U gesloten: de tenten van Edom... en Amalek.*

Terug naar Romeinen 9. Ezau is zodoende een beeld van Israël naar het vlees. Israël heeft als eerstgeboren zoon, als erfgenaam, de Heere Jezus verworpen en veracht, en heeft daardoor bewezen ongoddelijk te zijn, evenals Ezau. Hoe kon Israël protesteren tegen Gods ontferming voor de heidenen? Wil het zeggen dat Jakob de zegen verdiend had? Welnee, hij was een bedrieger, een hielenlichter, maar Jakob geloofde in God en daarom ontfermde God Zich over Hem. Jakob had nergens recht op! Als God het recht laat gelden, volgt oordeel. Vers 15, 16: *God ontfermt Zich over wie Hij wil.* Woorden die uitgesproken werden nadat het volk het gouden kalf had gemaakt (Ex. 33:14). God had Zich ontfermd over het volk en genade bewezen. Zonder deze ontferming had God Zijn volk kunnen vernietigen; het was namelijk een gruwelijke vorm van afgoderij. Zo behoudt God Zich ook het recht voor om Zich te ontfermen over de heidenen. Vers 16 concludeert dan ook: *het hangt niet af of iemand wil* (Ezau wilde later de zegen terug, iedereen wil gezegend worden). *Het hangt ook niet af of iemand loopt*, dat zijn de eigen werken, *maar het hangt af van God die Zich ontfermt.* Welnu, Israël als uitverkoren volk heeft de zegen, de Heere Jezus, overduidelijk verworpen. De verzen 30-33 concluderen dat

God Zich ontfermde over heidenen die geloofden, en dat zij daarom werden gerechtvaardigd! *Ieder die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden.*

Farao's verharding

Vers 17 en 18: Farao's hart werd verhard! Is er iemand die zoveel tekenen en wonderen heeft gezien als Farao? Heeft God niet zeer duidelijk tot Farao gesproken? Gods tekenen en wonderen, Zijn geduld en lankmoedigheid bewerkten bij Farao slechts verharding. God heeft zevenmaal vergeefs tot Farao gesproken; lees Ex. 5:2; 7:13, 22; 8:15, 19, 32; 9:7. Telkens opnieuw lezen we dat Farao zijn hart verhardde, totdat bij God de grens bereikt was. Daarom lezen we dat God ten slotte besloten heeft het hart van Farao te gaan verharden, zie Ex. 9:12; 10:1, 20; 11:10; 14:4. De Heere wist dat al in Exodus 3:19 en in 4:21-23. Let op hoe nauwkeurig het Woord van God is! In de geschiedenis van Farao lezen we niet dat hij voorbestemd was om ongelovig te blijven. Hoe ernstig het ook is: de mens kan, ondanks herhaaldelijk waarschuwen, zijn hart verharden. Maar uiteindelijk verhardt God het hart van zo iemand²¹.

Farao is in dit hoofdstuk een beeld van Israël. In Rom. 11:7 lezen we: *wat Israël zoekt dat heeft het niet verkregen, maar het uitverkoren deel heeft het verkregen en de anderen zijn verhard*, en dat vanwege hun ongeloof. Vergelijk hiervoor Luc. 7:22, waar Christus Zelf zegt tegen de discipelen van Johannes de Doper: *Ga heen en bericht Johannes wat u gezien en gehoord hebt, namelijk dat blinden ziende worden, kreupelen kunnen lopen, melaatsen gereinigd worden, doven kunnen horen, doden opgewekt worden en aan armen het evangelie verkondigd wordt.* Het volk heeft de Messias gezien, Zijn arbeid, goeddoende, de zieken genezend, liefdevol, volmaakt in alles wat Hij deed. Het resultaat was dat ze Hem verwierpen. Ze verweten Hem zelfs dat Hij bezeten was en in de kracht van de duivel de demonen uitdreef. Dit is duidelijk lasteren tegen de Heilige Geest.

Zie Hebr. 10:26-28: *Want als wij willens en wetens zondigen, nadat wij de kennis van de waarheid ontvangen hebben, blijft er geen slachtoffer voor de zonden meer over, maar slechts een verschrikkelijke verwachting van oordeel.* De Hebreeëen waren in de context van Hebr. 9 en 10 Joden die christen werden, zich lieten dopen, als christen leefden en zo kennis hadden van de waarheid; alleen het was geen innerlijke bekering, ze beleden Hem maar kenden Hem niet, en later keerden velen terug naar het Jodendom. De Joden hadden Hem zien werken, zie nogmaals Luc. 7. Ze kenden de profetieën over de Messias,

maar verhardden hun hart en moesten Hem niet. Uiteindelijk riep het volk: Kruisig Hem, kruisig Hem. Romeinen 2:5-6 zegt: *Maar in overeenstemming met uw hardheid en onbekeerlijk hart hoopt u voor uzelf toorn op ...die ieder vergelden zal naar zijn werken.* Zou God dit laten opschrijven als Hij Zelf bij voorbaat een hart zou verharden, zodat ze het niet zouden kunnen aannemen? In de Bijbel staat meer dan 140 keer de oproep: Bekeer u! Deut. 30:2; 1 Sam. 7:3; Job. 36:10; Jes. 31:6; Mark. 1:15; Hand. 2:38; Luc. 17; Hand. 17:30 etc. Geen enkele tekst in de Bijbel zegt dat bekering moet worden afgebeden. 'Je kunt jezelf niet bekeren' is een leugen van de duivel! Andersom verwijt de Heer in veel Schriftplaatsen, dat de mensen zich niet *wilden* bekeren!²²

Rijmt dit met Artikel 6?

Maar degenen die niet verkoren zijn, laat Hij naar Zijn rechtvaardig oordeel in hun verkeerdheid en hardheid.

Dit artikel is volledig in strijd met bovenstaande Schriftplaatsen.

De les van de pottenbakker

Rom. 9:20-21 noemt de les van de pottenbakker. Vaak wordt aan de hand van deze verzen gesteld dat God soeverein is en beslist over het lot van de mensen zoals Hij het wil. God kan iemand tot zaligheid voorbestemmen, of Hij kan iemand voorbestemmen tot verwerping. Oppervlakkig zouden we kunnen lezen dat God van te voren mensen bestemt tot verwerping, maar is dat zo? Het bestuderen van de gedachten over de pottenbakker, die we vinden in Jer. 18:1-11, laten een duidelijker licht schijnen. Jer. 18:6-10: *Zou Ik met u niet kunnen doen zoals deze pottenbakker, huis van Israël? Zie zoals klei in de hand van de pottenbakker, zo bent u in Mijn hand, huis van Israël. Het ene ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het weg zal rukken, af zal breken en zal doen ondergaan. Bekeert zich dat volk waarover Ik die uitspraak heb gedaan echter van zijn kwaad, dan zal Ik berouw hebben over het kwade dat Ik het dacht aan te doen. Het andere ogenblik doe Ik de uitspraak over een volk en over een koninkrijk dat Ik het zal bouwen en planten. Doet het echter wat kwaad is in Mijn ogen door niet te luisteren naar*

22 Zie Jes. 9:12; Jer. 5:3; Hos. 7:10, 11:5; Amos 4:6; Matt. 11:20; Openb. 2:22, 9:20, 21 etc.

Mijn stem, dan zal ik berouw hebben over het goede waarmee Ik zei het goed te doen.

Kan God duidelijker zijn? Hier lezen we niet dat God de ene mens bestemd heeft om verlost te worden, en de andere mens om verworpen te worden. Integendeel, we zien het omgekeerde: God verandert de aanvankelijk toegezegde bestemming! God is vrij, soeverein, om hen die ongehoorzaam, goddeloos of ongelovig zijn te verwerpen, en God ontfermt Zich over hen die zich tot Hem bekeren! Jood of heiden! In Rom. 9 gaat het om de vraag of de Heere niet verplicht is Israël te zegenen. Het antwoord is nee; ze wilden niet en verwierpen Hem en het evangelie. Hij is een almachtig, soeverein God en vrij om Zich te ontfermen over iedereen die zich bekeert, of te verwerpen wie niet wil! God is soeverein om een uitverkoren Israëliet te verwerpen, ondanks zijn geweldige afkomst. De Kananese vrouw in Matt. 15:21-28 behoorde tot een vervloekt ras (Deut. 7:1vv.; 9:5; Zach. 14:21), maar zij geloofde in de Heere Jezus en werd behouden. Als een heiden, een vervloekte vrouw zich bekeert, is God soeverein om zich over haar te ontfermen!

In Rom. 9:22 zegt God dat hij de vaten die zichzelf verdierven, verdragen heeft. Vergelijk 2 Petr. 2:1, waar gesproken wordt over *valse leraars, die de Heere verloochenen* en zij *een snel verderf over zichzelf* brengen. Hij is lankmoedig en geduldig. Vers 23: *heeft voorbereid* staat in de aoristus, het gaat over het handelen van God in de geest van de les van de pottenbakker. Het is een voortdurende nog steeds geldende handeling, niet een verkiezing van vóór de grondlegging af. Hij ontfermt Zich over hen die zich bekeren en bereidt hen voor tot heerlijkheid. Het paste allemaal in Zijn raadsbesluit, dat door de verwerping van de Joden, het heil ook voor de heidenen zou zijn (zie vs. 23-26).

De conclusie van Romeinen 9

Het was de bedoeling van de apostel om aan te tonen dat de afkomst van Israël geen recht geeft op heil of verlossing, als ze dit zo overduidelijk verwerpen. Gods ontferming is niet gebaseerd op afkomst of werken van de mens. Israël kon zich daarop niet beroepen. Ismaël was een beeld van Israël onder de wet, en niet in staat de wet te houden, slaven van de wet (Gal. 4:24-25). Ezaü is een beeld van het eerstgeboren volk Israël. Hij verwierp de zegen, zoals Israël de Heere Jezus verwierp. Farao is een beeld van Israël; en zij verhardden hun hart, terwijl ze de Heere Jezus hadden moeten herkennen en erkennen als de beloofde Messias. Het onderwijs over de pottenbakker leert ons dat de Heere

Zich ontfermt over hen die zich bekeren en in Hem geloven, of ze nu wel of niet tot Israël, het uitverkoren aardse volk, behoren! De heidenen waren niet Zijn volk, maar de gelovigen zijn nu aangenomen als kinderen van de levende God, vers 26. In dit hoofdstuk vinden we dus geen grond voor de beschreven leer van de verwerping, die we in de hierboven geciteerde artikelen vinden.

9.1.2. Voorbestemming en voorkennis

Ook het woord voorbestemming wordt in de Schrift niet verbonden aan de verwerping of aan het geloven en zalig worden. In Rom. 9 hebben we gezien dat de woorden van Jakob en Ezau in Gen. 25 gekoppeld werden aan de woorden van Mal. 1. We hebben gezien dat Gods voorbestemming met voorkennis verbonden was. Dat vinden we hier terug. Een tekst die dikwijls aangehaald wordt is Rom. 8:29-30, waar staat: *Want hen die Hij tevoren gekend heeft, heeft Hij er ook van tevoren toe bestemd om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zou zijn onder vele broeders. En van hen die Hij er van tevoren toe bestemd heeft, die heeft Hij ook geroepen, en hen die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd, en hen die Hij ook gerechtvaardigd heeft, die heeft Hij ook verheerlijkt.* God heeft ons bestemd om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn. Wat betekent: gelijkvormig zijn *aan het beeld van Zijn Zoon*?

In 1 Kor. 15:35 wordt de vraag gesteld hoe de doden opgewekt worden en met wat voor lichaam. In vers 48-49 lezen we dat *wij het beeld van de Hemelse zullen dragen*. Zie ook Fil. 3:21-22: *Hij zal ons vernederd lichaam veranderen, zodat het aan Zijn verheerlijkt lichaam gelijkvormig wordt*. Wij zullen eenmaal het beeld van Christus dragen. We ontvangen een onvergankelijk, onsterfelijk, geestelijk lichaam. Rom. 8:24: *In de hoop zijn wij zalig geworden! Want hen die Hij tevoren gekend heeft, heeft Hij er ook van tevoren toe bestemd aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn* (vs. 29). In Rom. 8 gaat het uitsluitend over gelovigen, vers 1vv. Het gaat om hen die in Zijn hand zijn, zij hebben hoop! De voorbestemming geldt hen die Hij van te voren kende. In Efeze 1 hebben we gezien dat we in Christus uitverkoren zijn, en de gezegende hoop en verwachting voor de christen is: een veranderd lichaam, gelijkvormig aan het beeld van Gods Zoon. Naar Zijn voorkennis zag Hij ons.

Ook in Rom. 8 vinden we niet de gedachte dat God naar willekeur de één uitkiest tot redding, en de ander in zijn zonden laat. Er wordt ons uitgelegd wat het heerlijke deel is van hen die zonen van God zijn. Zij mogen weten en

uitzien naar de verlossing van het lichaam. God heeft geweten wie in Jezus Christus zouden geloven. Hij heeft hen die Hij in Christus kende, voorbestemd voor specifieke zegeningen. Dit deel voor de christen is hoger en heerlijker dan van hen die niet tot de gemeente behoren. Het gelovig overblijfsel uit Israël zal andere zegeningen genieten, daartoe zijn ze voorbestemd! Dat staat los van het feit dat dit gelovigen zijn die behouden zijn! Hij heeft ons geroepen, Hij heeft ons gerechtvaardigd, Hij zal ons straks verheerlijken. Wat moet Hij de gelovige, die van nature een zondaar is, innig lief hebben. Het gaat ons bevattingsvermogen ver te boven... Belangrijk is om opnieuw het verschil te zien tussen Israël en de gemeente, anders lopen we hiermee vast.

Uitverkiezing op grond van voorkennis is Arminiaans volgens de Dordtse leerregels, maar Petrus doet dat zelf wel. We geloven toch dat hij geleid door de Heilige Geest de 1^e Petrusbrief schreef?! 1 Petr. 1:1: *Petrus aan de vreemdelingen in de verstrooiing...uitverkoren overeenkomstig de voorkennis van God de Vader.* Nog vóór wij geboren waren kende Hij ons, van voor de grondlegging van de wereld. God heeft ons gekend als degenen die door het werk van Zijn Geest zouden gaan geloven. Naar Gods voorkennis wil zeggen dat de Heere hen tevoren als aan Christus verbonden, als de vrucht van Zijn dood en opstanding gekend had (vers 3). Als één deel met Christus, d.i. Christus met de gemeente als één gezien, het is één lichaam, één huis.

Joh. 6:64: *Want Jezus wist van het begin af wie het waren die niet geloofden, en wie het was die Hem verraden zou.* Voorkennis? Jes. 46:10: *Die vanaf het begin verkondigt wat het einde zal zijn, van oudsher de dingen die nog niet plaatsgevonden hebben. Die zegt: Mijn raadsbesluit houdt stand en Ik zal al Mijn welbehagen doen.* Voorkennis hoort bij Zijn alwetendheid. Zijn voorkennis staat ook boven de tijd, het is daar niet aan gebonden. In deze verzen zien we dat Zijn voorkennis verbonden is met de voorbestemming. Hij weet wie in Hem gaan geloven en heeft Zijn kinderen van te voren heerlijke dingen beloofd. De vraag is niet of wij dergelijke dingen volledig begrijpen, wij hebben ze slechts gelovig aan te nemen. Het is te groot, het is te heerlijk, de eeuwigheid zal nodig zijn hier iets van te begrijpen.

De begintijd van het christendom

In het boek Handelingen lezen we vanaf hoofdstuk 13 dat Barnabas en Paulus worden aangewezen om te gaan werken onder de volken, om zo de gemeente te bouwen. De gemeente werd nu gevormd door bekeerde Joden samen met

gelovige heidenen. Lees Ef. 2:11-16: *dat u die voorheen heidenen was in het vlees en die onbesneden genoemd werd, dat u in die tijd zonder Christus was, vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte. Vers 13: maar nu in Christus Jezus, bent u die voorheen veraf was, door het bloed van Christus dichtbij gekomen. Want Hij is onze vrede, Die beiden één gemaakt heeft. Vers 15: opdat Hij die twee in Zichzelf tot één nieuwe mens zou scheppen.* De onbekeerde Israëlieten bleven het aardse volk Israël, zie de vorige hoofdstukken. In het begin bestond de gemeente alleen uit bekeerde Joden. In Hand. 8 vinden we de bekering van de Samaritanen, zij waren onrein voor de Joden. En in Hand. 8:26 lezen we over de eerste heiden, de kamerling uit Ethiopië, die tot geloof kwam. In Hand. 11 komt Cornelius tot geloof en daar lezen we het getuigenis: *zo heeft God dus ook aan de heidenen de bekering gegeven die tot het leven leidt.* In Hand. 8:4 en 11:19 lezen we dat door de vervolging het evangelie overal verspreid werd, eerst in Judea en Samaria en daarna verder tot in andere streken en landen: Fenicië, Cyprus en Antiochië.

Paulus richtte zich op zijn reizen in eerste instantie altijd tot de Joden, hij sprak eerst in de synagogen. Over het algemeen gaven de Joden veel tegenstand en werkten tegen. Uiteindelijk zegt Paulus in Hand. 13:46: *Het was nodig dat het Woord van God eerst tot u gesproken zou worden, maar aangezien u het verwerpt en uzelf het eeuwige leven niet waard oordeelt, zie wij wenden ons tot de heidenen.* Dus een bewust verstoten van het eeuwige leven, dat ook aan hen was aangeboden! In vers 48 lezen we: *en er geloofden er zovelen als er bestemd waren voor het eeuwige leven.* Wat betekent dat? Zij geloofden doordat zij het evangelie hoorden, en de Geest met dat Woord in hun hart werkte, zodat zij het geloofden. God had hen gekend. Joh. 10:16: *Ik heb nog andere schapen, die niet van deze schaapskooi zijn; ook die moet ik binnenbrengen, en zij zullen Mijn stem horen.* Zo lezen we op meerdere plaatsen in het Nieuwe Testament hetzelfde principe met betrekking tot God. Hij weet met voorkennis wie zouden geloven. Andere plaatsen: zie bijv. 1 Kor. 1 en 1 Thess. 2. God heeft gelovigen uitverkoren tot behoudenis, om de komende toorn niet te ondergaan e.d.

Ook de gelijkenis uit Matt. 22:1-14 met de woorden: *velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren* kan verwarring geven. We zullen hier kort iets over zeggen: de geroepenen zijn de Joden, zij waren uitverkoren! Maar zij wilden niet. Hand 13:46 zegt: *maar aangezien u het verwerpt en uzelf het eeuwige*

leven niet waard oordeelt, zie wij wenden ons tot de heidenen. De roepstem ging nu uit naar hen die buiten waren, dat zijn de volken, de heidenen, zij die niet uitverkoren waren! Vergelijk nogmaals de les van de pottenbakker (zie ook Hos. 1:6-10, aangehaald in Rom. 9:25-26). God verwierp de uitverkorenen, omdat ze niet geloofden, niet gehoorzaam waren. En Hij neemt de gelovigen uit de volken aan, zij die niet uitverkoren waren... Zien we het verschil in uitverkiezing? 'Uitverkoren' in de zin van Efeze 1 zijn allen die aan de uitnodiging gehoor geven; deze gelovigen vormen de gemeente, de hemelse bruid, Zijn lichaam. De vraag is niet hoe wij zijn, slechte of goede mensen (Matt. 22:10b). Maar of we in Hem geloofd hebben! Dan zijn we bekleed met het beste kledingstuk, namelijk Christus (vers 11, 12). Hij die ons op grond van Zijn dood en opstanding heeft *bekleed met de klederen van het heil, en ons de mantel van gerechtigheid heeft omgedaan* (Jes. 61:10). Een ander vers zegt: *maar u hebt Christus aangedaan* (Gal. 3:27). Gerechvaardigd door het geloof, niet door werken of iets wat van mij is, met lege handen op de knieën gaan en zeggen: Heere, ik kom met lege handen, ik belijd mijn zonden en ik geloof in U, Degene die mijn zonden op Uzelf genomen hebt om in mijn plaats te boeten en mijn schuld te dragen. Genade, niets dan genade! Als we dat beseffen, krijgen we het beste kledingstuk en is er blijdschap in de hemel over elke zondaar die Zich bekeert. Zie Luc. 15:7, 10, 22, 23. Vers 24: *en zij begonnen vrolijk te zijn.*

9.1.3. Conclusie

We hebben nagedacht over de verschillende betekenissen van het uitverkoren zijn. Als de Bijbel spreekt over uitverkiezing, is het altijd verbonden met gelovigen of Zijn aardse volk. We hebben de verschillen gezien tussen de gemeente als uitverkoren hemelse volk enerzijds, en het uitverkoren aardse volk Israël, anderzijds. De Bijbel leert ons dat uitverkoren niet altijd wil zeggen dat je een gelovige bent; in het uitverkoren volk Israël lezen we van ongelovigen. Daarnaast kende het Oude Testament gelovige heidenen, die niet tot het uitverkoren volk behoorden. Een ander punt is dat de Bijbel in vele plaatsen, die we niet allemaal hebben kunnen citeren, duidelijk maakt dat God een alwetend God is, die alles in Zijn hand heeft en zo ook vooruitziet. Hij weet wie er in Hem gaan geloven. We hebben in Gods Woord gezien dat er nergens sprake is van een verwerping. We lezen nergens dat God een groep mensen van te voren uitsloot van de genade. God verwerpt mensen, als ze zich niet bekeren! Het onderwijs van o.a. Rom. 9 en andere geciteerde plaatsen onderstreept deze gedachten. We kunnen dan ook niet instemmen met de

verwarrende en helaas onschriftuurlijke conclusies die onze voorvaders hebben getrokken en hebben vastgelegd in Dordrecht.

9.2. De wil van de mens

Het 3^e en 4^e hoofdstuk van de leer

Artikel 10: *Maar dat anderen, die door de bediening van het Evangelie geroepen zijn, komen en bekeerd worden, moet men niet aan de mens toeschrijven, alsof hij zich door zijn vrije wil zou onderscheiden van anderen, aan wie even grote of voldoende genade tot het geloof en de bekering geschonken is (hetgeen de hoogmoedige ketterij van Pelagius stelt). Maar men moet het aan God toeschrijven, die, evenals Hij de zijnen van eeuwigheid in Christus heeft uitverkoren, hen ook zo in de tijd krachtdadig roept, met het geloof en de bekering begiftigt.*

Artikel 12: *En dit is die wedergeboorte, die vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking uit de doden en levend-making, waarvan zo heerlijk in de Schrift gesproken wordt, die God zonder ons in ons werkt. Zij wordt in ons niet tot stand gebracht door middel van de uiterlijke prediking alleen, noch door aandrang op het gemoed of zó dat, wanneer God eenmaal zijn werk volbracht heeft, het dan nog in de macht van de mens zou staan om wedergeboren of niet wedergeboren te worden, bekeerd te worden of niet bekeerd te worden. Maar het is een volstrekt bovennatuurlijke, een zeer krachtige en tegelijk zeer zoete, wonderlijke, verborgen en onuitsprekelijke werking...*

Artikel 14: *Het geloof is derhalve een gave van God, niet omdat het door God aan de vrije wil van de mens wordt aangeboden, maar omdat het de mens daadwerkelijk wordt meegedeeld, ingegeven en ingestort. Ook niet omdat God alleen het vermogen om te geloven zou geven en daarna de instemming of het daadwerkelijk geloven van de vrije wil van de mens verwacht, maar omdat Hij die zowel het willen als het volvoeren, ja alles in allen werkt, in de mens zowel de wil om te geloven als het geloven zelf tot stand brengt.*

Bovenstaande artikelen zeggen: de mens heeft geen vrije wil. Als de mens tot geloof komt, is dit geloof door God gewerkt. Is dat zo? Is er een onweerstandelijke werking van Gods Geest? Wat zegt de Bijbel over geloof, bekering, wedergeboorte en de verantwoordelijkheid van de mens? De mens is dood in zonden en misdaden. De mens heeft geen recht op genade en heeft het eeuwig oordeel verdiend, dat zijn voluit Schriftuurlijke gedachten. 1 Joh. 4:10: *Hierin is de liefde, niet dat wij God lief hebben gekregen, maar dat Hij ons liefhad en Zijn Zoon zond als verzoening (of: een zoenoffer) voor onze zonden.* God zij dank! Hij gaf Zijn Zoon, zodat er een weg is geopend waardoor de dode, verloren zondaar weer met Hem verzoend kan worden. Maar hoe kan de zondaar verzoend worden? Zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament wordt de mens op vele plaatsen opgeroepen om zich te bekeren, en op even zoveel plaatsen verwijt God de mensen dat zij dat niet gedaan hebben. Hos. 11:5 zegt: *want zij weigeren zich te bekeren.* Vers 7: *Mijn volk volhardt in afkeer van Mij...* In het licht van de Dordtse Leerregels is dit onzinnig, want de mens kan zichzelf niet bekeren en kan niet geloven. Blijkbaar zit hier een fundamenteel verschil.

Geloof en wedergeboorte is door het horen van het Woord van God (Joh. 3; Rom. 10:17; 1 Petr. 1:23). De Geest van God maakt levend door middel van het Woord. In Hand. 7 houdt Stefanus de Joodse leiders het Woord van God voor, zij verwerpen het overduidelijk. Hij zegt daarop in vers 51: *Hardnekkigen en onbesneden van hart en oren, u verzet u altijd tegen de Heilige Geest; zoals u vaderen deden, zo doet u ook.* Hoezo onweerstandelijke werking van Gods Geest? Deze term is een door mensen bedachte uitdrukking, die helaas veelvuldig te horen en te lezen is in gereformeerde kerken en kringen, kranten en literatuur. Laten we er duidelijk over zijn: de mens is dood en zal uit zichzelf God niet zoeken. Maar God klopt, zoekt, roept, spreekt en smeekt tot de geestelijk dode mens. Als God dan zelfs deze mens *beveelt* zich te bekeren? Zie Hand. 17:30: *God dan verkondigt, met voorbijzien van de tijden van de onwetendheid, nu overal aan alle mensen dat zij zich moeten bekeren* (verkondigen wordt in andere vertalingen met *bevelen* vertaald). De Bijbel leert overduidelijk dat de mens dan een keus heeft. Hij kan de genade afwijzen, en dat is wat het volk Israël steeds opnieuw weer deed. Maar tegen Israël zegt Hij: *Heel de dag heb Ik Mijn handen uitgebreid naar een ongehoorzaam en tegensprekend volk* (Jes. 65, Rom. 10; zie onze studie over Rom. 9). Laten we kijken wat Gods Woord verder zegt over deze dingen.

9.2.1. Wat is geloof?

God zoekt volgens de Bijbel naar geloof. We komen dit beginsel al tegen bij Kaïn en Abel. Gen. 4:4-5 zegt: *Ook Abel bracht een offer, van de eerstgeborenen van zijn kleinvee en van hun vet. De Heere nu sloeg acht op Abel en op zijn offer, maar op Kaïn en op zijn offer sloeg Hij geen acht.* Genadige verkiezing? Hadden Kaïn en Abel geen eigen wil? Spreekt God Kaïn daar dan niet op aan? Hebr. 11:4 geeft het antwoord: *Door het geloof heeft Abel God een beter offer gebracht dan Kaïn. Daardoor kreeg hij getuigenis dat hij rechtvaardig was* (lees: gerechtvaardigd door geloof, zoals Abraham in Gen. 15). Abel bracht een beter offer door het geloof, en daarom slaat de Heere acht op Abel. Ditzelfde getuigenis vinden we door de hele Schrift heen. Hebr. 11:6: zonder geloof (niet: uitverkiezing) is het echter onmogelijk God te behagen. Want wie tot God komt, moet geloven dat Hij is, en dat Hij belooft wie Hem zoeken. De Heere verkiest degene die gelooft; vgl. Jes. 66:2: *Maar ik zal zien op deze, op de ellendige en verslagene van geest, wie Hem vreest en wie voor Zijn Woord beeft.* De andere kant lezen we in vers 4: omdat ik riep, maar niemand antwoord gaf, ik sprak, maar zij niet luisterden. Gen. 15:6 zegt: *En hij geloofde in de HEERE en Die rekende hem dat tot gerechtigheid.* Abraham werd in Gen. 12 opgezocht door God: Hij begint, Hij roept! Maar wat was de reactie van Abraham? Hij geloofde en daarom werd hij gerechtvaardigd!

In Rom. 10:21 vinden we de oorzaak van Israëls ongeloof: ongehoorzaamheid en tegenspreken. Terwijl Hij zegt: *Heel de dag heb ik Mijn handen uitgebreid,* lezen we in vers 16: *Maar zij zijn niet allen het evangelie gehoorzaam geweest.* En vers 18: *hebben ze het dan echt niet gehoord?* Jawel. Vers 18b: *Hun geluid is over de hele aarde uitgegaan...* Ongeloof vindt de oorzaak niet daarin dat God hen overslaat in de prediking, of dat de Heilige Geest niet in hun hart werkt, omdat ze niet uitverkoren zijn, of dat Hij hen niet de moeite waar vindt. De oorzaak van ongeloof is ook niet dat God die ongelovige geen geloof zou willen schenken. Ongeloof vindt zijn oorzaak in *ongehoorzaamheid*. Stefanus zegt: *Hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, u verzet u altijd tegen de Heilige Geest* (Hand. 7:51). Als de ongelovige in zijn ongeloof voortgaat, is dat verzet en ongehoorzaamheid tegen God. Het is waar, zonder God kunnen wij niets doen. Dat is iets anders dan de bewering dat de Heere beslist of een mens Zijn evangelie wel of niet kan aannemen. De wil van de mens is daarin steeds duidelijk betrokken. Matt. 23:37 zegt: *Jeruzalem, Jeruzalem, u die de profeten doodt en stenigt wie naar u toegezonden zijn! Hoe vaak heb ik uw*

kinderen bijeen willen brengen, op de wijze waarop een hen haar kuikens bijeenbrengt onder haar vleugels; maar u hebt niet geweld!

De Israëlieten hebben de uitgestoken hand van God, middels de profeten, niet willen pakken door hun hardnekkigheid en ongehoorzaamheid. Het was ongelof, zij wilden niet! *Bekeer u toch van uw slechte wegen en van uw slechte daden. Maar zij luisterden niet en sloegen geen acht op Mij, spreekt de Heere* (Zach. 1:4). Nogmaals: *de hele dag heb ik Mijn handen uitgespreid naar een opstandig volk* (Jes. 65:2). De Heere werkt en trekt, maar als de mens niet wil en de Zoon ongehoorzaam is en blijft, blijft Gods toorn op hem rusten (Joh. 3:36). Wie wil, neme het water des levens om niet... etc.

Het geloof moet je gegeven worden...

We hebben het vaak gehoord, gebaseerd op Artikel 6, het geloof moet je gegeven worden. De mens is dood in zonden en in misdaden en hij kan niet geloven zonder dat de Heere het geloof geeft. Hij moet het hart vermurwen en ombuigen om te geloven. Is dat zo? Is geloof een goede daad? Wat is het goede van de wil van een verloren mens, die door God overtuigd wordt van zijn zonden en van het komende oordeel en daarom de verlossing in Jezus Christus gelovig aangrijpt? Met lege handen, als een bedelaar op de knieën bij het kruis. Wat is het goede in de wil van de mens, die in nood is en om hulp roept. De schreeuw om redding, het aangrijpen van de uitgestoken hand zijn geen goede eigenschappen, die recht op verlossing geven. Verlossing is alleen op grond van de verzoening in Christus. Het aanvaarden is geen goedheid of deugd van de mens. Het is erkennen en beseffen dat in mij geen goed woont, en dat ik zonder genade voor eeuwig verloren ben. Arminiaans? De Bijbel zegt: *In naam van Christus vragen wij u, laat u met God verzoenen* (2 Kor. 5:20). Christus vraagt ons dat wij ons met God laten verzoenen. Onbegrijpelijke, oneindige liefde en genade!

Het eeuwige leven, verlossing, vrede met God: het is alles Zijn gave, Zijn genade. De Heere trekt aan de mens om zich met God te laten verzoenen. Op de reformatorische basisschool zeiden ze tegen onze kinderen: Bid maar veel om een nieuw hart! Het is goed bedoeld, en ik begrijp dit in het licht van de Dordtse Leerregels. Maar God heeft niet gezegd: bid maar veel om een nieuw hart. Hij verkondigt ons dat we ons moeten bekeren (Hand. 17). Ieder die de Zoon ziet en in Hem gelooft, zal eeuwig leven ontvangen. Moesten de Israëlieten in Num. 21 bidden of de Heere hen wilde vergeven, of moesten

ze eenvoudig opzien naar de koperen slang? Wie zal gered worden? Alleen zij die opzien naar de verhoogde Zoon van God (Joh. 3:14-17, 36; 5:24; 6:47; 1 Joh. 5:11-13)! Efeze 2:8 zegt: *Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God.* Het woord 'dat' slaat taalkundig niet op geloof, maar op de vorige zin. Het geloof is niet de gave van God, maar het behouden zijn, het gered zijn, de verlossing. *En laat hij dorst heeft, komen, en laat hij die wil, het water des levens nemen, voor niets* (Openb. 22:17). Het levende water wordt ons aangereikt, pakken we het aan en drinken we het? Is het eigen verdienste als ik het water opdrink? Nee, het is slechts beamen en erkennen dat we zonder dit levende water voor eeuwig verloren zijn.

Geloof is geen prestatie die behoudt. Geloof geeft geen rechten. Geloof is juist de overtuiging dat wij onszelf niet kunnen behouden en dat we de hulp van een Ander nodig hebben. Geloof erkent juist dat we geen rechten hebben, maar ons desondanks mogen overgeven aan de genade! Geloven is geen eigen 'werk'. Geloven is rekenen op het werk van God. De zondaar moet geloven om genade te ontvangen, maar niet omdat geloof de grond is. Gods genade is op het werk van Jezus Christus gebaseerd. Geloof is de weg waarlangs de zondaar genade ontvangt, niet de grond waarop! Was er in de mee-gekruisigde rover iets goeds, toen hij gelovig een beroep deed op de Heere? Hij erkende dat hij zijn lot verdiende en hij geloofde dat de Heere de Messias was: *heden zult u met Mij in het paradijs zijn.*

Ik las eens het volgende verhaal in een oud boekje van Johannes de Heer:

Een Russische prins bezocht eens een gevangenis en verkreeg toestemming van keizer Napoleon om een willekeurige gevangene, in de naam van de keizer vergeving te schenken. En dus vrijlating. Hij ging de cellen rond en ondervroeg de gevangenen om er een te vinden die de vergeving waard was. Maar iedereen betuigde hem hun volslagen onschuld en meenden dat ze zonder hun eigen schuld gevangen zaten. Eindelijk vond hij een gevangene die zijn vergeving waard was, deze gevangene bekende openbaar dat hij onwaardig was en deze straf verdiend had. Diep geroerd door deze oprechtheid en nederigheid verklaarde de prins in naam van de keizer dat hij vrij man was. Jij bent de enige man in de hele gevangenis die bereid was schuld te belijden en de plaats in te nemen waar genade bewezen kon worden.

Geloof is de erkenning dat er niets goeds in de mens is, Abraham werd gerechtvaardigd omdat hij geloofde, niet omdat zijn geloof rechtvaardig was!

9.2.2. Dode zondaren

In Artikel 12 lezen we dat God in een dode zondaar leven geeft, opdat hij vervolgens zou geloven. Joh. 1:12 zegt: *Maar allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven.* Het aannemen en geloven heeft hier plaatsgevonden, voordat Hij hun macht geeft om kinderen van God te worden. De consequentie van deze leer is dat prediking en geloof niet meer nodig zijn, aangezien God voor de prediking en voordat wij geloven, reeds leven aan een dode zondaar geeft. 1 Joh. 5:12: *Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet.*

Geloven is niet mogelijk zonder de prediking. Rom. 10:17 zegt: *Zo is dan het geloof uit het gehoor en het gehoor door het Woord van God.* 1 Petr. 1:23 zegt: *wedergeboren uit onvergankelijk zaad door het levende en eeuwig blijvende Woord van God.* God wekt geen leven in een dode zondaar, God beweegt een dode zondaar tot het geloof, opdat hij daardoor zal leven. Het Woord van God is levend en krachtig, zegt de apostel. Gods Woord is als een hamer, zegt Jeremia. God gebruikt het Woord om de mens tot het geloof te bewegen (Hand. 18:4; 28:23; 2 Kor. 5:11). Het Woord van God wordt zelfs door doden gehoord, dat blijkt bij Lazarus, het dochttertje van Jairus en de jongeling te Naïn (resp. Joh. 11:44; Luc. 8:55; Luc. 7:11). Rom. 10:13-14 zegt: *Want ieder die de Naam van de Heere zal aanroepen, zal zalig worden. Hoe zullen zij dan Hem aanroepen in Wie zij niet geloven? En hoe zullen ze in Hem geloven van Wie zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen zonder iemand die predikt?* In Hand. 1:8 staat: *en u zult Mijn getuigen zijn, zowel in Jeruzalem als in heel Judea en Samaria en tot aan het uiterste van de aarde.* Het zendingsbevel in Matt. 28 onderwijst ons ook hierbij, daar vinden we de volgorde prediking – bekering/geloof – doop – onderwijs. Als wij het geciteerde artikel 12 opnieuw lezen, en ik kan het helaas niet anders zeggen, dan zien we dat deze conclusies volledig in strijd zijn met de overdachte Schriftplaatsen.

Het geloven is geen daad van de menselijke wil, maar de vrucht van het werk van Woord en Geest in een verdorven, dode zondaar. Het is 100% Gods werk als een zondaar tot geloof komt, maar het is 100% de verantwoordelijkheid van de zondaar als hij de genade afwijst.

9.2.3. Maar de Heere moet ons toch trekken?

We willen nog kort nadenken over enkele verzen die geregeld aangehaald worden om te tonen dat de Heere ons zou moet bekeren/trekken. Het eerste vers vinden we in Joh. 6:44. Het zegt: *Niemand kan tot Mij komen, tenzij de vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekt.* Daar houdt het citaat dan vaak op, maar wat staat er verder? Vers 45 zegt: *Er is geschreven in de profeten: En zij zullen allen door God onderwezen zijn.* Vers 47: *Wie in Mij gelooft heeft eeuwig leven.* We vinden hier twee waarheden. De Vader trekt, en zij die komen hebben het van de Vader gehoord en geleerd. De Vader trekt de zondaar door Zijn Woord en Geest. Maar niet iedereen die getrokken wordt, komt ook inderdaad tot de Heere Jezus. Nogmaals verwijst ik naar Hand. 7:51: *Hardnekkigen en onbesnedenen van hart en oren, u verzet u altijd tegen de Heilige Geest; zoals u vaderen deden zo doet u ook.* Jes. 1:19 zegt: *Als u gewillig bent en luistert, zult u het goede van het land eten, maar als u weigert en ongehoorzaam bent.* Jer. 3:12b zegt: *Keer terug, afvallig Israël, spreekt de Heere... Alleen erken uw ongerechtigheid, want u bent tegen de Heere, uw God, in opstand gekozen.* Het was de wil van Israël zich van de Heere af te wenden; zien we hoe Hij trekt? Vers 14: *Keer terug, afkerige kinderen.* Jer. 4:1: *Als u zich bekeert, Israël, spreekt de HEERE, bekeer u dan tot Mij, en als u uw afschuwelijke afgoden wegdoet van voor Mijn aangezicht.* In Rom. 10:21 staat: *Heel de dag heb Ik Mijn handen uitgebreid naar een ongehoorzaam en tegensprekend volk.* Zo kunnen we vele teksten citeren. In deze teksten trekt de Heere aan het ongehoorzame en ongelovige, maar uitverkoren volk. De conclusie is steeds opnieuw: zij wilden niet, zij bekeerden zich niet, zij wendden zich af etc. Mijn logische verstand zegt dat de wil van de mens hier wel degelijk bij betrokken is. Waarom zou de Heere dan namelijk toornen op hen die zich niet kunnen bekeren?

In Jer. 31:18 zegt Efraïm: *U hebt mij gestraft, ik ben gestraft als een ongetemd kalf, bekeer mij, dan zal ik bekeerd zijn.* Hier vinden we niet de zondaar, die vergeving zoekt, maar Efraïm of Israël. Israël is door de Heere zo gestraft, dat het gaat roepen tot God. Het is nu een gebed om de tuchtiging voort te zetten, totdat het hele volk hetzelfde belijdt wat we in vers 19 vinden: *Want nadat ik bekeerd was, heb ik berouw gekregen,* eigenlijk een vreemde situatie. Er wordt om bekering geroepen door hen, die bekeerd zijn. Deze tekst kunnen we daarom niet zomaar gebruiken voor een mens die zich niet kan bekeren. Hetzelfde vinden we in Klaagl. 5:21: *HEERE, bekeer ons tot U, dan zullen wij bekeerd zijn.* Het gebed van Jeremia had betrekking op het volk. Heere, wil aan

en in dat volk Uw werk doen, opdat ze tot U zullen terugkeren. Het gaat dus niet om de bekering van een zondaar. Het is voorbede wat Jeremia hier doet. Tuchtiging, ziekte, oordeel, moeite: het wordt door de Heere gebruikt om de mens tot inkeer te brengen.

9.2.4. Samenvatting: over de wil van de mens

We vinden in de Bijbel overduidelijk de wil van God, maar ook de wil van de mens. God wil dat alle mensen tot geloof komen. Hij roept, sterker nog: Hij beveelt de mensen dat ze zich moeten bekeren. De mens is geestelijk dood en kan zichzelf niet bekeren, daarom is het God die van Zijn kant roept en trekt. De vraag aan ons is: Wat is onze reactie op Zijn roepen? We hebben gezien dat geloof geen genade is, maar een middel om de genade te krijgen. Het geloof is geen goede daad van de mens. Het geloof is niets anders dan de erkenning een zondaar te zijn, die zonder de genade van God voor eeuwig verloren is. We hebben in Gods Woord gevonden dat de mens de genade kan afwijzen, dat mensen willens en wetens de Zoon ongehoorzaam blijven. We moeten concluderen dat de geciteerde leerregels m.b.t. de wil van de mens niet Schriftuurlijk te onderbouwen zijn. God houdt de mens er overduidelijk verantwoordelijk voor als hij of zij de genade afwijst²³!

9.3. Conclusie

We hebben twee kernpunten van de Dordtse leerregels besproken. Ik heb geprobeerd iets te laten zien van wat God Zelf in Zijn Woord heeft gezegd over begrippen als uitverkiezing, verwerping, voorbestemming en de wil van de mens. Is de uitverkiezing Bijbels? Jazeker, maar de leer van de uitverkiezing is uitsluitend voor gelovigen bedoeld en mag nooit in de evangelieverkondiging worden gebruikt. Het onderzoek van o.a. Efeze 1, Romeinen 8 en 9 toont aan dat we zorgvuldig met de uitverkiezing moeten omgaan. Wat is de context? Welke uitverkiezing wordt bedoeld e.d.? In Gods Woord vinden we steeds opnieuw dat God bedroefd is als Zijn liefde wordt afgewezen, als de mens Hem verlaat en als de mens zich niet wil bekeren.

Maar gij hebt niet gewild... Is dat niet de conclusie van de Heere Jezus Zelf, als hij weent over Jeruzalem omdat het weigert zich te bekeren? De Schrift leert

ons dat de mens een zondaar is, dood in zonden en misdaden; de mens zoekt de Heere niet en is niet geneigd om zich te bekeren. De Heere moet in het leven en hart werken, opdat de mens zich zal bekeren. Als de roep tot de mens komt: Bekeer u, dan kan niemand zeggen dat hij dat niet kan. We hebben gezien dat geloof geen goede daad van de mens is; het is niets meer en niets minder dan de erkenning van het feit dat de mens hopeloos verloren is. Het geloven van de zondaar draagt niets bij aan de genade, dat 100% het werk van de Heere Jezus is geweest. De waarheid is dat velen niet willen en zich blijven verzetten tegen het werk van Gods Geest. De artikelen die we geciteerd hebben uit de Dordtse leerregels vinden geen grond in de Bijbel zelf, Gods Woord. Het valt mij op dat Bijbelteksten niet goed in de context gelezen en uitgelegd worden, dit kan grote consequenties hebben voor een goed begrijpen van de werkelijke betekenis. We lezen niet dat God een groep mensen van te voren verworpen heeft. De hel is niet voor mensen gemaakt, zegt Matt. 25:41: *het eeuwige vuur, dat voor de duivel en zijn engelen bestemd is*. Als het aan God ligt komt daar geen mens!

Wat is de wil van God? En dit is de wil van Hem Die Mij gezonden heeft, dat ieder die de Zoon ziet en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft (Joh. 6:40). Wat wil God niet? De Heere heeft geduld met ons en wil niet dat enigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen (2 Petr. 3:9). Wat wil God wel? Die wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen (zie 1 Tim. 2:4). God wil dus dat alle mensen behouden worden, en God wil niet dat iemand verloren gaat. Is de Schrift duidelijk? Niemand kan beweren dat hij niet in de categorie 'alle mensen' behoort, er is niemand uitgezonderd.

Als we een concordantie (Statenvertaling) openslaan vinden we:

- 11x bekeer u!
- 46x zich bekeren of tot God bekeren
- 6x zich bekeerden
- 22x vinden we dat Heere bedroefd is dat zij zich niet bekeerden
- Etc. etc.

We zien in de Dordtse leerregels een goed bedoelde menselijke poging om uit te leggen en te begrijpen, hoe God werkt. Het was ook een reactie op de

onrust in die tijd over dwalingen waarmee men geconfronteerd werd. Maar zijn wij als mensen in staat samen te vatten hoe God werkt? De Bijbel leert een uitverkiezing, maar de Bijbel beveelt ook dat de mens zich moet bekeren. Kunnen wij dat met menselijke logica, met menselijke theologie of filosofie beter uitleggen dan God Zelf in Zijn Woord? Zijn wij in staat iets te begrijpen van de grootheid, de ondoorgroondelijkheid en de wijsheid van Zijn raadsbesluiten? Kunnen wij als zondaren van nature iets begrijpen van de grootheid van Zijn liefde, dat Hij zelfs Zijn Zoon overgaf tot een zoenoffer voor ons? Laten we onze knieën buigen voor Hem en eenvoudig Zijn Woord zorgvuldig en biddend lezen, en aannemen wat Hij ons daarin aanreikt en leert. We kunnen niet anders dan in het licht van onze studie concluderen dat de Dordtse leerregels in de overdachte punten niet in overeenstemming zijn met het Woord van God. Verschillende leringen zijn ernstig, velen worstelen met de conclusies die getrokken worden. Ik hoop dat de lezer inziet dat de overdachte leringen niet Schriftuurlijk zijn. Tegen hem of haar die niet weet uitverkoren te zijn, kunnen we vrijmoedig zeggen:

‘Kus de Zoon, opdat Hij niet toornig wordt en u onderweg omkomt, wanneer Zijn toorn slechts even ontbrandt, Welzalg allen die tot Hem de toevlucht nemen’ (Ps. 2:12).

Neem uw toevlucht bij hem. *‘Zie, Ik sta aan de deur en Ik klop. Als iemand Mijn stem hoort en de deur opent, zal Ik bij hem binnenkomen’ (Openb. 3:20).*

‘Zo waar ik leef, spreekt de Heere HEERE, Ik vind geen vreugde in de dood van de goddeloze maar daarin dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft! Bekeer u, bekeer u van uw slechte wegen, want waarom zou u sterven?’ (Ezech. 33:11).

10. Toetsing van de Heidelbergse catechismus

De Heidelbergse catechismus is zoals gezegd in 1561 geschreven door Caspar Olevianus en Zacharias Ursinus te Heidelberg. Het leerboekje uit Heidelberg is bedoeld om de jeugd in de catechisatielessen en in de gemeentelijke kerkdienst praktisch te onderwijzen, met name in de zondagse leerdiensten, de tweede dienst op zondag. De catechismus bestaat uit 129 vragen en antwoorden, verdeeld over 52 zondagen. Zo kan in een enkel jaar de hele catechismus doorgenomen worden. We vinden drie grote kernthema's, namelijk: ellende, verlossing en dankbaarheid. Wat opvalt is de grote plaats die de 'apostolische geloofsbelijdenis'²⁴ inneemt. Verder is er veel aandacht voor 'de wet', dat wil hier zeggen de tien geboden, bij elkaar ongeveer 20 zondagen. We zien een duidelijke poging bij de opstellers de Schrift te laten spreken en zij laten daarmee zien dat de leer van de kerk als fundament de Schrift moet hebben. In veel vragen en antwoorden lezen we behartenswaardige dingen, waar ik van harte amen op zeg, omdat ze op Gods Woord gegrond zijn. Toch vallen mij verschillende dingen op, waardoor ik mij gedrongen voel de Bijbel ter hand te nemen en net zoals de gelovigen in Berea *de Schriften te onderzoeken of deze dingen zo zijn* (Hand. 17:11). Wellicht komt dit hoogmoedig over, dat is niet mijn bedoeling; ik wil mij in alle bescheidenheid laten leren. Ik ben oprecht in verwarring geweest over meerdere punten. Veel doe ik biddend, en ik probeer mij in afhankelijkheid te laten leiden door de Heilige Geest om mij het Woord te laten begrijpen. Ik hoop dat dit ook uw / jouw gebed is. Dan gaat de Heere deuren openen.

Ik wil in deze toetsing graag stilstaan bij de volgende onderwerpen: Wat zegt de Bijbel over het verbond en daarmee verbonden ook over de kinderdoop. In de tweede plaats willen we graag nadenken over de plaats en de betekenis van de wet in de huidige christelijke tijd in de nieuwtestamentische gemeente.

Voordat we deze onderwerpen bespreken, willen we graag nadenken over de verschillen die er zijn tussen Israël enerzijds en de kerk, de gemeente anderzijds. In de voorgaande hoofdstukken is hier al een en ander over gezegd, o.a. bij onze overdenking over de brief aan de Romeinen, de uitverkiezing e.d. Het onderscheid tussen Israël en de gemeente is niet terug te vinden in de Heidelbergse catechismus, in de Dordtse leerregels of in de Nederlandse geloofsbelijdenis. Dit onderscheid is echter wel van fundamenteel belang voor een goed verstaan en interpreteren van de aangehaalde Schriftplaatsen. God gaat een andere weg met Israël dan met de kerk. Ik weet mij hierin gesteund door meerdere predikanten uit o.a. de PKN, de Gereformeerde Gemeente en de Hersteld Hervormde kerk. Ik zie een toenemende belangstelling voor Israël en een groeiend besef dat God nog een plan heeft met Zijn aardse volk. Dat verheugt mij zeer! Maar als God inderdaad verschillende wegen gaat zowel met de kerk als met Israël, wat is het gevolg daarvan? Wat heeft dat ons te zeggen? Deze verschillen kunnen veel impact hebben, als we nadenken over het verbond en de wet. In de voorgaande hoofdstukken zijn enkele verschillen soms al aan bod geweest. We willen hier nu graag dieper op in gaan. Voor de citaten uit de Heidelbergse catechismus gebruiken we weer de PKN versie vanwege de leesbaarheid.

10.1. Verbond en kinderdoop

Zondag 27: Vraag 74: *Moet men ook de kleine kinderen dopen? Antwoord: Ja, want zij behoren even goed als de volwassenen tot het verbond van God en tot zijn gemeente, en niet minder dan aan de volwassenen worden hun de verlossing van de zonden door het bloed van Christus en de Heilige Geest, die het geloof werkt, beloofd. Daarom moeten ook zij door de doop, als het teken van het verbond, in de christelijke kerk ingelijfd en van de kinderen van de ongelovigen onderscheiden worden, zoals dit onder het Oude Testament of Verbond door de besnijdenis gebeurde, in plaats waarvan onder het Nieuwe Verbond de doop is ingesteld.*

Israël en de gemeente?

In de belijdenisgeschriften wordt geen onderscheid gemaakt tussen Israël en de gemeente. Maar uit dit onderscheid vloeien een aantal verschillen voort, die helaas voor onenigheid zorgen tussen vele ware gelovigen vandaag. Soms heeft het zelfs scheiding veroorzaakt tussen godvrezende gelovigen. De belangrijke vraag die we als eerste willen stellen en willen beantwoorden is deze: Is de gemeente de voortzetting van Israël, of gaat God met hen verschillende wegen? Spreekt de Schrift over een andere weg voor Zijn aardse volk dan voor Zijn hemelse volk, de bruidsgemeente? Bestaat de kerk van Adam af? Om de vraag te kunnen beantwoorden of de kinderen zijn opgenomen in het verbond dat met Abraham is gesloten, zullen we deze vragen eerst moeten beantwoorden. Als nu blijkt dat God twee verschillende wegen gaat, heeft dit vergaande consequenties voor onze visie op doop en verbond, de plaats van de wet, eindtijdivisie etc. Allereerst wil ik duidelijk zeggen dat ik het niet heb over de weg tot de behoudenis. We zijn het met elkaar eens dat er maar *één Middelaar is tussen God en mensen, de mens Christus Jezus* (1 Tim. 2:5). Hijzelf zegt: *Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven. Niemand komt tot de Vader dan door Mij* (Joh. 14:6). Dat geldt zowel voor de Israëliet als voor de heiden.

De kerk geënt op Israël?

In mijn jaren in de kerk is mij duidelijk geworden dat veel van de verschillen te maken hebben met de visie die de gereformeerde kerkleer heeft op Israël en de kerk. Namelijk de visie van oudsher dat de kerk in de plaats is gekomen

van Israël, of de voortzetting is van Israël. Na de stichting van de staat Israël in 1948 bleek dat deze visie niet langer houdbaar was. God blijkt immers met Israël toch nog een weg te gaan! Oude profetieën gingen weer leven. Maar wat betekent dit gegeven voor de visie van de kerk zelf t.o.v. Israël? De leer veranderde in de stelling dat de kerk geënt was op Israël, met een beroep op Rom. 11:16-24; daar komen we later op terug.

Het grootste deel van de evangelische christenheid wereldwijd, en gelukkig ook steeds meer gereformeerden leren dat God een eigen weg met Israël gaat. De kerk, of beter gezegd de 'gemeente van God' is een hemels volk, dat pas op de Pinksterdag is gevormd. We leven nu in de periode van de terzijdestelling van Israël, totdat de gemeente wordt opgenomen en God de draad met Israël weer zal oppakken. In Rom. 11:25vv. staat: *Want ik wil niet, broeders, dat u geen weet hebt van dit geheimenis (of: verborgenheid) ... dat er voor een deel verharding over Israël is gekomen, totdat de volheid van de heidenen is binnengegaan. En zo zal heel Israël zalig worden.* We lezen in deze verzen duidelijk over twee verschillende tijdperken of bedelingen. De leer dat God verschillende wegen gaat met Israël en met de gemeente is ook wel bekend geworden als de 'bedelingenleer'. Dat wil zeggen, dat er verschillende fasen zijn in Gods heilsgeschiedenis. Nu leven we, zoals men wel zegt, in de christelijke bedeling, de bedeling van de genade.

Voor mij is het duidelijk geworden dat God nu nog steeds een weg gaat met Zijn aardse volk Israël, ongeacht welke doopvisie we bijvoorbeeld aanhangen. In ieder geval heeft dit gegeven consequenties, want als wij als kerk of gemeente toch niet hetzelfde zijn als Israël, maakt dat ons voorzichtig met het toepassen van de beloften, verbond en besnijdenis e.d. op de gemeente! Kunnen wij bijvoorbeeld de landbelofte die gedaan is aan Israël zomaar vergeestelijken en toepassen op de gemeente? Belangrijk is dan ook de vraag: Is de kerk wel geënt op Israël? Zo niet, wat betekent dat voor het lezen van de Bijbel met betrekking tot zaken als doop en verbond?

Mattheüs, het Joodse evangelie

Wat leerde de Heere Jezus Zelf? In het evangelie van Mattheüs²⁵ lezen we over de verwerping van de Heere Jezus door de Joden. Zij wilden Hem niet erkennen als Koning, als Messias. Vanaf hoofdstuk 9 beginnen ze zelfs te lasteren en wordt Hij uiteindelijk verworpen, zie Matt. 9:34; 11:14vv.; 12:22vv. etc. In diverse gelijkenissen – o.a. in hoofdstuk 13 – wordt langzaam zichtbaar dat de Heere Jezus de ongelovige Joden zal verwerpen en terzijde zal stellen, en dat er vanuit de heidenvolken een gemeente gevormd gaat worden (Matt. 16 en verder). We lezen in Matt. 15 dat Hij na een indringend gesprek met de Joden concludeert in vers 7 en 8: *Huichelaars! Terecht heeft Jesaja over u geprofeteerd, toen hij zei: Dit volk nadert tot Mij met hun mond en eert Mij met de lippen, maar hun hart houdt zich ver bij Mij vandaan.*

Daarna ging de Heere Jezus naar een goddeloos gebied, de streek van Tyrus en Sidon, en een Kananese vrouw uit dit gebied kwam tot geloof! In deze bijzondere geschiedenis zien we opnieuw een beeld van de verwerping door de Joden, en de Heere die omziet naar de heidenvolken! Zie het contrast tussen enerzijds vers 1-20 en anderzijds vers 21-28. Is Gods Woord geen wonderlijke eenheid? Zie ook het onderwijs in het vorige hoofdstuk in verband met Rom. 9:15: *Ik zal Mij ontfermen over wie Ik Mij ontferm!*

In Matt. 16:17 lezen we verder: *Zalig bent u, Simon Barjona, want vlees en bloed hebben u dat niet geopenbaard, maar Mijn Vader, Die in de hemelen is. En Ik zeg u ook dat u Petrus bent, en op deze Petra zal Ik Mijn gemeente bouwen.* Bar Jona betekent zoon van een duif, dat is een beeld van de Heilige Geest. Petrus (in het Grieks Petros) betekent een deel van een rots of een steen. Petra is dus de rots, en dit wijst op Christus Zelf. Op deze Rots, op Christus, wordt de gemeente gebouwd door de Heilige Geest. De gelovigen zijn de levende stenen. Ik zal bouwen is toekomstige tijd, het Griekse woord wijst op opbouwen. De gemeente bestond dus nog niet. De Heilige Geest werd pas in Hand. 2 uitgestort, zoals aangekondigd door de Heere Jezus in Joh. 14 tot 16. Deze toen nog toekomstige uitstorting van de Geest was noodzakelijk om de gemeente of kerk te kunnen vormen (Hand. 1:5, 8; 2:4, 38-41; 1 Kor. 3:16-17; 1 Kor. 12:13). Immers, wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt. Het fundament van de gemeente is Christus zelf. Als we in Hem geloven, worden we als stenen opgebouwd op Hem, Die Zelf de Hoeksteen is. Zie 1 Petr. 2:4-10, waar we lezen: *en kom naar Hem toe als naar een levende steen, die wel door de mensen verworpen is, maar bij God uitverkoren en kostbaar;*

dan wordt u ook zelf als levende stenen gebouwd tot een geestelijk huis. Vers 7: deze steen... is de hoeksteen geworden. Vers 10: u die voorheen geen volk was, maar nu Gods volk bent (zie weer Hos. 1:10, dat ook aangehaald is in Rom. 9). Zie hier de geboorte van de gemeente!

Efeze

In Efeze 1:22-23 en Kolossenzen 1:18 wordt gesproken over de gemeente als het lichaam van Christus, dat met Hem verbonden is als het Hoofd. In 1 Kor. 12:13 – ik herhaal dit bewust weer, omdat dit een heel belangrijk vers is – staat: *wij allen immers zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt, hetzij dat wij Joden zijn, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen*. Deze doop met de Geest vond plaats op de Pinksterdag in Hand. 2! Eerder had dit in Gods geschiedenis nooit plaatsgevonden! Grieken en Joden vormen nu samen de gemeente, of het lichaam van Christus. Dit staat los van Israël! Bij uitstek in de Efezebrief wordt de leer uiteengezet van de gemeente, haar positie en haar verbinding met de Heere Jezus als het Hoofd in de hemel. We hebben hierover in het vorige hoofdstuk ook kort nagedacht. Paulus zegt in Efeze 3:3 het volgende: *dat Hij mij door openbaring dit geheimenis (of: verborgenheid) bekendgemaakt heeft*; en in vers 5 en 6 schrijft hij: *dat in andere tijden niet bekendgemaakt is aan de mensenkinderen ... namelijk dat heidenen mede-erfgenamen zijn en tot hetzelfde lichaam behoren*.

Blijkbaar was deze verborgenheid dat God de gemeente zou verwerven uit de Joden en de heidenen, nog niet geopenbaard. Hetzelfde lezen we ook in Kol. 1:25-26, waar staat: *Daarvan ben ik een dienaar geworden...om het Woord van God te vervullen, namelijk het geheimenis, dat eeuwen en geslachten verborgen is geweest, maar nu geopenbaard is*. Dus Paulus vulde het Woord aan met een geheimenis, of een verborgenheid die tot dan toe altijd verborgen was geweest. Aan Israël was wel geopenbaard dat het Zijn aardse volk was; en voor hen was ook de belofte dat de Messias zou komen. Dit was dus geen verborgenheid, dit was immers al eeuwenlang bekend. Maar de gemeente was iets volstrekt nieuws. Dit wordt bevestigd door Efeze 2:11-20, dat heel duidelijk zegt: *Bedenk daarom dat u die voorheen heidenen was in het vlees en die onbesneden genoemd werd... dat u in die tijd zonder Christus was, vervreemd van het burgerschap van Israël en vreemdelingen wat betreft de verbonden van de belofte. Maar nu, in Christus Jezus, bent u die voorheen veraf was, door het bloed van Christus dichtbij gekomen. Want Hij is onze vrede, Die beiden één gemaakt heeft. En door de tussenmuur die scheiding maakte, af te breken, ...*

opdat Hij die twee in Zichzelf tot één nieuwe mens zou scheppen en zo vrede zou maken, en opdat Hij die beiden in één lichaam met God zou verzoenen. Zo bent u dan niet meer vreemdelingen en bijwoners, maar medeburgers van de heiligen en huisgenoten van God, gebouwd op het fundament van de apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus Zelf de hoeksteen is.

Dit is een *nieuwe* mens, geen *vernieuwde* mens. In het Grieks staat inderdaad nieuw (kainon). Er is wel eens gezegd dat er 'vernieuwde' mens zou staan, maar vanuit het Grieks is dit niet houdbaar. Want voor vernieuwd is er een ander woord (anakainoun). Hetzelfde woord wordt in 2 Kor. 5:17 gebruikt, waar we lezen dat we in Christus een heel nieuwe schepping zijn. Dus ik wil graag herhalen en benadrukken, dat de gelovige Joden en de gelovige heidenen tezamen tot een nieuwe (niet: *vernieuwde*) mens zijn geschapen. Belangrijk is hierbij nog eens te herhalen dat in Efeze 1 wordt meegedeeld dat deze verborgenheid dateert van vóór de grondlegging der wereld, en dat het een eeuwig voornemen was van God en de Heere Jezus Christus (zie vs. 4-12).

Romeinen 11

Voor velen is dit een belangrijk hoofdstuk om aan te tonen dat wij als kerk geënt zouden zijn op Israël. We willen grondig naar dit gedeelte kijken. Het is allereerst belangrijk om goed de context in de gaten te houden. We geven nog even een korte samenvatting. De Romeinenbrief gaat in het 1^e deel, hoofdstuk 1-8, over de inhoud van het geloof. Over God die rechtvaardig is en de mens die schuldig tegenover Hem staat, zowel Jood als Griek (zie het vorige hoofdstuk voor een uitgebreidere inleiding).

Vanaf Romeinen 9 komt het 2^e deel van deze brief, hoofdstuk 9-11. Hier gaat het over het afwijzen van het heil in de Messias, en wat dat betekent ten aanzien van de positie van Israël. Paulus schildert hier de soevereiniteit van God. Israël was het uitverkoren aardse volk, maar het gros van de Israëlieten heeft niet geloofd in de Heere Jezus; maar ze hebben zich gestoten aan de steen des aanstoots. We hebben gezien dat Israël moet leren dat het op grond van geboorte nergens recht op heeft; ook zij zullen moeten geloven, evenals de heidenen. God is soeverein om het volk Israël tijdelijk of voor altijd te verstoten en het heil de heidenen aan te bieden (zie 9:25, 26, 30-33). In Rom. 11 wordt vervolgens uitgelegd wat God nu met Israël zal gaan doen. In vers 1 en 11 staat dat Israël niet voor altijd verstoten en verworpen is. In vers 11 staat dat door de overtreding van Israël de behoudenis tot de volken

gekomen is. Gelovigen uit de Joden en de heidenen vormen nu op grond van hetzelfde geloof in Christus de gemeente. God gaat echter met het aardse volk een andere weg. Zie Rom. 11:25, waar staat *dat er voor een deel over Israël verharding is gekomen, totdat de volheid van de volken is ingegaan; en zo zal heel Israël behouden worden* (vgl. Ef. 2; Matt. 15; Luc. 20:15-16). Rom. 11:32 zegt: *want God heeft allen onder het ongeloof besloten, opdat Hij aan allen barmhartigheid zou bewijzen*. God zal na de opname van de gemeente een overblijfsel van Zijn aardse volk Israël bekeren (vgl. Ezech. 37, 39; Hos. 5 en vele andere plaatsen). Wat God beloofd heeft aan Abraham en in de eeuwen daarna aan Zijn profeten, dat zal Hij zeker doen!

Wat staat er nu precies in Rom. 11:16-24? Wat wordt bedoeld met de olijfboom, de wortel, de natuurlijke takken en de wilde takken? Volgens de visie van de kerk is de olijfboom Israël, waar de gelovigen uit de volken als wilde takken op geënt zijn. In de context hierboven beschreven gaat het in Rom. 11 over Israël en over gelovigen, zowel uit de Joden als uit de heidenen. Vers 17: De olijfboom krijgt zijn voeding en vettigheid vanuit de wortel. De wortel in vers 18 spreekt van de beloften die Abraham heeft gekregen, vers 28 (vgl. Gal. 3:7, 14, 29). De olijfboom is daarom een beeld van deze beloften en zegeningen die aan Israël gegeven zijn, m.b.t. de Messias. De takken zijn een beeld van de gelovigen die deel krijgen aan deze beloften. De natuurlijke takken uit vers 21 en 24 zijn Israëlieten, zij worden echter afgebroken door hun ongeloof. De olijfboom kan daarom niet exact hetzelfde zijn als Israël. Want Israël wordt niet van Israël afgebroken, maar van de beloften (zie Rom. 9 en 10)! De natuurlijke takken zijn Israëlieten, gelovig of ongelovig, dat maakt niet uit! De wilde takken zijn de gelovigen uit de heidenvolken. Zowel de Joden, de natuurlijke takken, als de heidenen – de wilde takken – worden door het geloof geënt op deze beloften. Gezamenlijk zijn wij het geestelijk nageslacht van Abraham, op grond van het geloof (zie het onderwijs in Rom. 4:11-17). De verzen 23 en 26vv. laten zien dat God met Israël nog een andere weg zal gaan; en wanneer ze als de natuurlijke takken gaan geloven, worden ze alsnog geënt op dezelfde wortel, dezelfde belofte!

Efeze 2 en 3 laten zien dat God nu iets nieuws, de gemeente, het lichaam van Christus, heeft gevormd uit Joden en heidenen. Rom. 11 laat zien dat de kerk of gemeente niet geënt is op Israël, maar deel heeft gekregen aan dezelfde beloften. Namelijk de beloften die aan Abraham, als de vader van alle gelovigen, zijn gegeven. Daarnaast toont God dat Hij met het aardse volk Israël

nog een andere weg zal gaan. Concluderend kunnen we stellen dat de kerk of gemeente dus iets anders is dan Israël. De Bijbel laat ook dit grote verschil tussen Israël en de gemeente op tal van plaatsen zien:

- Israël was Gods aardse volk, met aardse zegeningen (Gen. 17:8), en aardse verwachtingen, beloften aan Abraham (Gen. 17:1vv.). De stam Levi vormde een aparte klasse van Levieten en priesters (Ex. 28; 29; 39 en 40; Lev. 8; 9), een materieel heiligdom (Ex. 25-40), dierlijke offeranden (o.a. Lev. 1-7), en door het voorhangsel uitgesloten van de tegenwoordigheid van God (Lev. 16); alles had een uiterlijk karakter. De vergadering van Israël bestond uit gelovigen en ongelovigen, Israël had en heeft een nationaal aspect; en de besnijdenis in het vlees verplichtte hun de wet houden (Ex. 19:5vv.; 24:3vv.; Deut. 4:44 t/m 6:25). Een overblijfsel heeft toekomst in het duizendjarige Vrederijk. Israël is natuurlijk wel vaak een type, een geestelijk voorbeeld van de gemeente (vgl. 1 Kor. 10:1-13 en Rom. 15:4).
- De *'gemeente van God'* staat in volkomen contrast met al de genoemde kenmerken:
  - de gemeente was reeds vóór de grondlegging van de aarde bedacht (Ef. 1:4), dat lezen we nergens van Israël;
  - het fundament is het verlossingswerk van Christus (Ef. 2; 3);
  - in Hand. 2 lezen we over de uitstorting van de Heilige Geest: door de Heilige Geest kon de gemeente gevormd worden;
  - we zijn verbonden met het Hoofd (Ef. 1:22);
  - we zijn een lichaam (Ef. 1; 1 Kor. 12);
  - de voorhang is nu gescheurd (Matt. 27:51; Hebr. 10:19-22);
  - in de gemeente zijn alle gelovigen priesters (1 Petr. 2:4 en 5);
  - wij vormen samen een geestelijk huis (1 Kor. 3:16; Ef. 2:19-22; 1 Tim. 3: 15; Joh. 4:23 en 24);
  - we zijn niet meer onder de wet, maar onder de genade (Rom. 6:14; Joh. 1:17; Luc. 16:16);
  - voor de wet zijn wij gestorven! (Rom. 7:1, 6; Gal. 2:19-20);
  - we hebben nieuw leven ontvangen (Rom. 6:4);
  - we verwachten de wederkomst (1 Thess. 4:15-18);
  - we zijn hemelburgers en genieten hemelse zegeningen (Fil. 3:20; Ef. 1:3, etc.).

Zie voor meer verschillen het overzicht in "14.2. Verschil tussen de gemeente en Israël" op pagina 150.

In Fil. 3:20 staat: *Ons burgerschap is echter in de hemelen*. Kol. 3:12 zegt: *Als u nu met Christus opgewekt bent, zoek dan de dingen die boven zijn, waar Christus is, Die aan de rechterhand van God zit. Bedenk de dingen die boven zijn en niet die op de aarde zijn*. We zijn een hemels volk, we zijn immers verbonden met de Heere Jezus als het Hoofd van het lichaam. Wanneer Paulus op weg naar Damascus de Heere Zelf ontmoet, zegt Hij: Saul, Saul, waarom vervolgt je Mij? Zien we de innige verbondenheid van het Hoofd met Zijn leden? Ons burgerschap is in de hemelen, dit zegt iets over onze positie. Onze blik is gericht naar boven, we verwachten alles van ons Hoofd in de hemel. Een totale tegenstelling met het aardse Israël.

Een onderwerp dat we hier niet kunnen behandelen zijn de vele profetieën, die we met name in het Oude Testament vinden en die onmogelijk kunnen worden toegepast op de kerk of de gemeente. Ik wil ter biddende overweging de volgende verzen noemen:

Zie Gen. 15:18. Dit land heeft Israël tot op heden niet in bezit gehad. Zou God Zijn belofte aan Abraham niet nakomen? Ps. 89:36-37: *Nooit zal ik tegen David liegen, Zijn nageslacht zal voor eeuwig blijven, zijn troon zal voor Mij zijn, vast als de zon. Hij zal voor eeuwig standhouden*. Luc. 21:20-24; in vers 24 zegt de Heere Jezus: *En Jeruzalem zal door de heidenen vertrapt worden, totdat de tijden van de heidenen vervuld zijn*²⁶.

2 Kor. 3:14-16. *Maar hun gedachten werden verhard, want tot op heden blijft diezelfde bedekking bij het lezen van het Oude Testament, zonder te worden weggenomen*. Die bedekking wordt tenietgedaan in Christus. Ja, tot op heden ligt er, wanneer Mozes gelezen wordt, een bedekking op hun hart. Maar wanneer het zich tot de Heere bekeert, wordt de bedekking weggenomen. De Telos-vertaling vertaalt: *maar wanneer het tot de Heer zal terugkeren, wordt de bedekking weggenomen*. Dat zal in de toekomst gebeuren.

Dit zijn slechts enkele profetieën die nog niet of slechts gedeeltelijk uitgekomen zijn met betrekking tot Israël. Wij verwijzen o.a. naar de website oudesparen.nl; uitgeverij Daniël; uitgeverij 'Het Zoeklicht'; uitgeverij 'Uit het Woord der waarheid' voor goede artikelen en boeken over de Bijbelse profetieën.

---

26 Vergelijk Rom. 11:25 hierboven! Zie ook Deut. 30:2; Jes. 11:12; 43:5; Jer. 25:5-8; 31:7-8; 32:37vv.; Ez. 36:24; 37:11-14; Hos. 3:4-5; Zef. 3:11-15; Amos 9:14, 15; Zach. 8:7-8; 10:8; 14:4, 9, 16! Etc.).

In het licht van het bovenstaande kunnen we slechts concluderen dat christenen een andere positie en een andere plaats hebben dan het volk Israël. De gemeente is niet geënt op Israël, en is in die zin daarvan te onderscheiden. Dit betekent dat we de Bijbel goed moeten lezen, als het o.a. gaat over besnijdenis, doop en verbond. Doordat we niet bij Israël zijn gevoegd, kunnen we niet automatisch alle oudtestamentische gegevens, wetten, verbonden en profetieën zomaar op de gemeente toepassen of vergeestelijken. Een voorbeeld: als er meer dan 300 profetieën over de Heere Jezus, de verwachte Messias, letterlijk zijn uitgekomen, moeten we dan anders met de profetieën over Israël omgaan, of worden die soms niet letterlijk vervuld? Kunnen we dan zomaar het verbond met Abraham vergeestelijken? In het volgende hoofdstuk gaan we hier op door.

10.1.2. Het verbond met Abraham

Het is belangrijk om stil te staan bij wat er bedoeld wordt met 'het verbond'. Heeft het verbond dat met Abraham is opgericht, nog steeds betrekking op de huidige situatie van de kerk of gemeente? Zo niet, wat betekent dat voor onze visie op verbond, besnijdenis en doop. We zullen proberen te laten zien wat Gods Woord zelf daarover zegt.

Even ter inleiding: als we spreken over het verbond, is het goed te onderscheiden dat er verschillende verbonden zijn. Het eerste is het Adamitische verbond (onvoorwaardelijk), met de belofte van een komende redder, de komende Messias. Het zaad van de vrouw zou de kop van de slang vermorzelen, Gen. 3. Dan volgt het Noachitische verbond in Gen. 9; het Abramitische verbond in Gen. 12; en het Mozaïsche verbond in Ex. 19. Let op, dit verbond is voorwaardelijk; het volk denkt namelijk de wet van God te kunnen houden! Dan volgt nog het Davidische verbond in 2 Sam. 7; Ps. 89 e.d. Het is van belang bij ons spreken over 'het verbond' na te gaan over welk verbond we het eigenlijk hebben.

Het Abramitische verbond: in Genesis 12:2 lezen we over de roeping van Abram. De Heere belooft hem tot een groot volk te zullen maken, en belooft hem te zullen zegenen en zijn naam groot te zullen maken. In vers 3 staat: *ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt zal ik vervloeken en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden*. In vers 7 verschijnt de Heere aan Abram en belooft het land Kanaän te zullen geven aan zijn nageslacht. De Heere herhaalt deze belofte in Gen. 13:15-16: *...want al het land dat u ziet, zal*

Ik voor eeuwig aan u en uw nageslacht geven... en Ik zal uw nageslacht maken als het stof van de aarde.

In Gen. 15 komt het woord van de Heere opnieuw tot Abram. In vers 5 krijgt hij de opdracht de sterren te tellen, want *zo talrijk zal uw nageslacht zijn*. In vers 6 lezen we: *en hij geloofde in de HEERE, en Die rekende hem dat tot gerechtigheid*. Pas in Gen. 15:7-21 lezen we uitvoerig over het verbond van de Heere met Abram, en krijgt hij opnieuw de bevestiging dat God aan zijn nageslacht het land Kanaän zal geven. Dit verbond met Abram is eenzijdig, onvoorwaardelijk en onverbreekelijk. God verbindt Zich voorgoed aan Israël, en Hij heeft dat zelfs met een eed bevestigd (zie vers 18). Nooit houdt Israël dus op Gods verbondsvolk te zijn. De Heere verkoos Israël onvoorwaardelijk en voorgoed. In vers 18-21 wordt het heel concreet: *op die dag sloot de Heere een verbond met Abram, en zei: Aan uw nageslacht heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan de grote rivier, de rivier de Eufraat: de Kenieten, de Kenezieten, de de Kadmonieten, de Hethieten, de Ferezieten, de Refaieten, de Amorieten, de Kanaänieten, de Girgasiëten en de Jebusiëten*. Dit is een heel duidelijke belofte van aardse zegen voor het volk, met een duidelijke omschrijving van de aardse landsgrenzen. Dit verbond is een *onvoorwaardelijk* verbond, d.w.z. het is onafhankelijk van wat Israël zal doen!

In Gen. 17 staat dat de Heere weer aan Abram verschijnt. In vers 2-8 lezen we: *Ik zal Mijn verbond sluiten tussen Mij en u, en u uitermate talrijk maken (...)* Mijn verbond is met u! U zult de vader worden van een menigte volken (...). *Ik zal u uitermate vruchtbaar maken: Ik zal u tot volken maken en er zullen koningen uit u voortkomen. Ik zal mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u en uw nageslacht tot een God te zijn. Ik zal aan u en uw nageslacht (...) heel het land Kanaän, als eeuwig bezit geven.*

We zien hier dat God met Abraham en zijn nageslacht een verbond sluit, waarbij het om duidelijke aardse zegeningen en beloften gaat. Zijn nageslacht zou Kanaän bezitten. Hijzelf zou vruchtbaar zijn, koningen zouden uit hem voortkomen, e.d. Daarom wordt zijn naam ook veranderd van Abram in Abraham, dat wil zeggen 'een vader van een menigte volken'. Israël moest het volk van God op de aarde zijn en het beloofde land was Kanaän. Let op, dit is een eeuwig verbond. Een andere vertaling zegt: *altoos durend*. Dit verbond geldt dus tot op de dag van vandaag nog altijd! Vanaf vers 9 laat God aan Abraham zien wat dit voor hem praktisch betekent. Vers 10-11: *Dit is Mijn*

verbond... dat u moet houden tussen Mij en u en uw nageslacht na u: al wie mannelijk is bij u moet besneden worden ... en dat zal een teken zijn van het verbond tussen Mij en u.

In Gen. 17:13 staat: *Zo zal Mijn verbond in uw vlees tot een eeuwig verbond zijn.* De besnijdenis was dus het teken van de verbondssluiting met Abraham; de besnijdenis houdt het apart zetten in. Israël werd zodoende als het volk van God apart gezet van de heidenvolken. Vanuit Rom. 4 weten we dat Abraham de vader van alle gelovigen wordt genoemd, omdat hij geloofde in de Heere (Gen. 15:6). Daarom wilde God ook met Abraham in Gen. 17:5 dit verbond oprichten, om hem te zegenen. Er zitten dus twee kanten aan:

- Abraham *geloofde* en is in die betekenis de geestelijke vader van alle *gelovigen*, zie Gen. 15:6. In Rom. 4 en Gal. 3 wordt dit ook zo uitgelegd (zie de volgende alinea). Abraham is zodoende een geestelijke stamvader met geestelijke kinderen.
- God wilde op grond van dit geloof Abraham en zijn *nageslacht* zegenen en Hij sloot een verbond met hem, met *aardse* zegeningen en beloften. Hij was een natuurlijke stamvader met natuurlijke kinderen.

De Heere God had een plan met Abraham. Via een aards volk wilde hij Zijn voornemen tot stand brengen, de verlossing van de wereld. Abraham kreeg dus zowel puur aardse beloften als geestelijke beloften. Want uit hem werd de zoon van de belofte geboren, Izaäk (Gen. 21:12). En uit zijn nageslacht, via Jakob, Juda en David, werd de Messias geboren. Tevens ontstond er een aards volk, Israël genoemd. Abraham is dus zowel een geestelijke als een natuurlijke vader. *Dat zijn twee verschillende dingen die we goed uit elkaar moeten houden.* De besnijdenis was het teken om dit verbond zichtbaar te bevestigen (Gen. 17). Kinderen behoorden op grond van geboorte, omdat ze het nageslacht van Abraham waren, tot dit verbond. Daarom moest *al wie mannelijk was* op de 8^e dag besneden worden. Zij vormden het aardse volk van God, ook al hadden ze er nog geen weet van. Dat maakte ook niet uit, in Israël waren zowel gelovigen als ongelovigen. Op de geboorte volgde de besnijdenis, en dat niet op grond van geloof; en zo werd elk mannelijk kind gevoegd bij het volk Israël, het aardse uitverkoren volk.

Abraham, de vader van alle gelovigen

In Romeinen 4 wordt uitgebreid gesproken over Abraham. In Rom. 2 lezen we dat Jood en Griek allebei schuldig staan voor God. Allen die geloven worden door God gerechtvaardigd, zoals we zien in Rom. 3:21-31. Daar wordt duidelijk gemaakt dat een mens gerechtvaardigd wordt door geloof alleen, zonder werken van de wet. In hoofdstuk 4 wordt Abraham dan als voorbeeld genomen. Abraham geloofde God immers en dat werd hem tot gerechtigheid gerekend (Gen. 15:6; Rom. 4:3). In Rom. 4:5 staat: *Bij hem echter die niet werkt, maar gelooft in Hem Die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot gerechtigheid.* Vers 9b-12: *Wij zeggen immers dat aan Abraham het geloof gerekend is tot gerechtigheid, hoe is het hem dan toegerekend? Toen hij besneden was of als een onbesneden? Niet als besneden, maar als onbesneden! En hij heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de gerechtigheid van het geloof, dat hij had toen hij nog onbesneden was, opdat hij een vader zou zijn van allen die geloven, hoewel zij onbesneden zijn, opdat ook hun de gerechtigheid toegerekend zou worden; en om een vader te zijn van hen die besneden zijn, voor hen namelijk die niet alleen besneden zijn, maar die ook wandelen in de voetsporen van het geloof van onze vader Abraham dat hij had toen hij nog onbesneden was.*

Vers 16: *Daarom is het uit het geloof, opdat het zou zijn naar genade, met als doel dat de belofte zeker zou zijn voor het hele nageslacht, niet voor dat wat uit de wet alleen is, maar ook voor dat wat uit het geloof van Abraham is, die een vader is van ons allen.* Lees ook vers 22-24: *Daarom ook is het hem tot gerechtigheid gerekend... maar ook ter wille van ons, aan wie het zal worden toegerekend, aan ons namelijk die geloven in Hem, Die Jezus, onze Heere uit de doden opgewekt heeft.*

1. Dus rechtvaardiging volgens het voorbeeld van Abraham. We vinden hier twee dingen die van belang zijn: Abraham werd gerechtvaardigd toen hij nog onbesneden was. Het was een zegel voor Abraham alleen. Een zegel doet dienst om iets te verzegelen. Toen Ismaël als 13-jarige werd besneden en Izaäk bij zijn geboorte, was dit voor hen uiteraard geen zegel van de rechtvaardiging door het geloof! De besnijdenis was voor de aartsvader het zegel van zijn persoonlijke geloof. Voor Ismaël en Izaäk was het alleen het gevoegd worden bij het volk Israël en het opnemen in het verbond. Daaruit vloeide zegen voort. Maar natuurlijk was het voor Ismaël en voor Izaäk een aansporing om ook in het geloof hun vader na te volgen. Dat geldt voor elke Israëliet, maar dat is een persoonlijke zaak van het hart!

2. Hier staat dus dat Abraham de geestelijke vader is van alle gelovigen, of ze nu besneden of onbesneden zijn. Zie ook Gal. 3:7: *Begrijp dan toch dat zij die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn. En de Schrift, die voorzag dat God uit het geloof de heidenen zou rechtvaardigen, verkondigde eertijds aan Abraham het Evangelie: In u zullen al de volken gezegend worden. Daarom worden zij die uit het geloof zijn gezegend samen met de gelovige Abraham. Vers 28-29: Daarbij is het niet van belang dat men Jood is of Griek... want allen bent u één in Christus Jezus. En als u van Christus bent, dan bent u Abrahams nageslacht.*

We kunnen nu twee dingen stellen: Abraham is een vader voor de Joden, alle besnedenen, gelovig of ongelovig, dus zijn letterlijke, lichamelijke en aardse nageslacht. Abraham is ook de vader van *gelovige* besneden Joden, alsook van *gelovige* onbesneden heidenen: dat is zijn geestelijke nageslacht.

In de gereformeerde belijdenis worden deze twee dingen door elkaar gehaald. In Gen. 12:3 zegt God: *in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden*. Let op dat we in Gen. 17, waar het verbond met Abraham wordt gesloten, niet lezen over deze belofte. We zagen dat het verbond hier een aardse betekenis heeft en met aardse zegeningen is verbonden. Aardse kinderen die besneden werden, omdat ze het aardse nageslacht waren van Abraham. Dit moeten we dus niet vergeestelijken! Natuurlijk wilde de Heere hen ook geestelijk zegenen, maar dat is een andere zaak, waar pas veel later over gesproken wordt.

Als er in Gal. 3 over Abraham wordt gesproken als de geestelijke vader van alle gelovigen, wordt het verbond in Gen. 17 niet genoemd, maar wel de belofte van Gen. 12! In Gal. 3 wordt niet gezegd dat het *verbond* van Abraham in Christus Jezus tot de volken zou komen. Het verbond wordt daar niet vergeestelijkt en op gelovigen uit de volken toegepast! Het is opmerkelijk dat de apostel in Gal. 3 ook niet spreekt over doop en besnijdenis. Als de doop in de plaats van de besnijdenis was gekomen, had Paulus dat zeker vermeld! Want dat was bij de Galaten juist een probleem: gelovige Joden wilden de besnijdenis weer invoeren. Paulus verbindt de besnijdenis dus niet met de doop! Anders had zijn antwoord ook veel korter kunnen zijn. De doop is niet in de plaats van de besnijdenis gekomen; dat lezen we evenmin in Kol. 2, daar komen we in een volgende paragraaf op terug.

De opstellers van de Heidelbergse catechismus zijn inconsequent waar ze dit aardse verbond vergeestelijken, maar toch de natuurlijke kinderen van de gelovigen in dit verbond willen opnemen! Dus de lijn van het geloof gaat over op de lijn van de natuurlijke geboorte! De gelovige is een 'geestelijk' kind van Abraham, die zijn 'natuurlijke' kind wil opnemen in het verbond. Het verbond wordt dus wel vergeestelijkt, maar de handeling niet: namelijk de besnijdenis van natuurlijke kinderen; terwijl de besnijdenis juist ook geestelijk bedoeld is. Zien we de verwarring?

10.1.3. De doop in plaats van de besnijdenis?

In 1 Kor. 10 lezen we in vers 6: En deze dingen gebeurden tot voorbeelden voor ons. En in vers 11: Al deze dingen nu zijn hun overkomen als voorbeelden en zijn beschreven tot waarschuwing voor ons. God wilde Abraham zegenen door zijn nageslacht apart te zetten van de andere volken als het aardse volk van God. Het gevolg van de besnijdenis was dat ieder die besneden werd, deel kreeg aan de zegeningen van het verbond dat God met Abraham gesloten had. Dat verbond gold dus alleen voor Abraham en zijn nageslacht. Zo moesten de mannelijke kinderen besneden worden op de 8^e dag.

Wat heeft de besnijdenis ons te leren? Er zitten rijke geestelijke lessen in. De besnijdenis is een allegorie, een voorstelling van het oordeel over het vlees, onze zondige en onreine natuur; vgl. Zippora in Ex. 4 en het volk bij Gilgal in Joz. 5 (ook Deut. 10:16; 30:6 e.d.). De voorhuid was onrein, zo is de oude mens, onze oude natuur onrein voor God. De zonde in het vlees is echter geoordeeld op het kruis. Vooraanstaande theologen, waaronder Calvijn, hebben dit ook zo geleerd. Een in zonde geboren mensenkind kon niet leven in een verbond met een heilige God. Daarom gebod God dat de besnijdenis moest plaatsvinden. De achtste dag, d.i. de opstandingsdag, spreekt van een nieuw begin. Onze oude mens is geoordeeld, gestorven en begraven, en wij zijn wedergeboren, opgestaan uit de dood met Christus. Hij werd op het kruis tot zonde gemaakt, de Schrift noemt dat de besnijdenis van Christus. De letterlijke, natuurlijke handeling van de besnijdenis verwijst niet naar de doop, maar naar de besnijdenis van het hart.

De besnijdenis is het beeld van het afleggen van het zondige vlees; de betekenis is dood en oordeel over onze oude mens. Vgl. Rom. 8:6-8: *de gezindheid van het vlees is de dood, maar de gezindheid van de Geest is leven en vrede*. De besnijdenis laat symbolisch het einde van de oude mens zien. Dat wil zeggen

dat het niet de werkelijkheid is, maar een *voorafschaduwing*. In Israël waren immers vele ongelovigen, terwijl de besnijdenis van het hart juist een beeld is van het oordeel over het vlees. Voorbeelden van besneden ongelovigen zijn Ezau, Achab, Judas, zelfs de strikt religieuze mensen, zoals de Farizeeërs en Schriftgeleerden. Zij geloofden niet, ondanks het feit dat ze besneden waren en de wet nauwgezet hielden. In het Oude Testament werd de besnijdenis toegepast op natuurlijke kinderen, maar van geloof of wedergeboorte was daarbij geen sprake. Vgl. ook Rom. 9:6-7, waar staat: *want niet allen die uit Israël voortgekomen zijn, zijn Israël. Ook niet omdat zij Abrahams nageslacht zijn, zijn zij allen kinderen.*

Betekenis van de besnijdenis

Wat heeft de besnijdenis ons dan te zeggen? De besneden Israëliet is een beeld van een gelovige christen. Bij de dood van Christus verviel de noodzaak tot het besnijden, de dood van Christus is hiervoor in de plaats gekomen. In Kol. 2:11 wordt dit bevestigd: *In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen plaatsvindt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door (of in) de besnijdenis van Christus, met Hem begraven in de dood.* De besnijdenis is dus een beeld, een type van de besnijdenis van het hart. Besnijden is sterven aan jezelf, het is de bekering van het hart.

Lees goed, er staat: *in Hem besneden*; dat betekent dat we met Christus gekruisigd zijn. Deze geestelijke besnijdenis (niet met handen verricht), getuigt van het oordeel over ons vlees. Kol. 2:12 zegt het zo: *U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt.* De oude mens/ de oude zondige natuur wordt daarna begraven, en dat wordt afgebeeld in de doop. De doop *volgt dus op* de geestelijke besnijdenis van het hart! De doop is de begrafenis van iemand die met Christus gestorven is. In Rom. 6 staat: *Of weet u niet, dat wij allen die tot Christus Jezus gedoopt zijn, tot Zijn dood gedoopt zijn.* Fil. 3:3 zegt dan ook: *Want wij zijn de besnijdenis, die door de Geest Gods Hem dienen, die in Christus Jezus roemen en niet op vlees vertrouwen.* De besnijdenis spreekt van het oordeel over het vlees, dat is de dood, en die dood heeft in Christus plaatsgevonden. In plaats van de besnijdenis is dus niet de doop, maar de dood van Christus gekomen.

In Kol. 2 zagen we dat de doop niet in plaats van de besnijdenis is gekomen, maar dat de doop volgt op de besnijdenis van het hart. Iemand die in Christus besneden is, is met Hem gekruisigd. Hij is gestorven en moet begraven

worden, en daarvan spreekt de doop (Rom. 6:4). De Bijbel zegt ook nergens anders dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen. Het besnijden was een voorafschaduw van het oordeel dat aan Christus zou worden voltrokken. Abraham was de geestelijke vader van alle gelovigen, besneden of onbesneden, ook wel het zaad van Abraham genoemd (Gal. 3:26-29). *Door het geloof en niet door geboorte* zijn wij echte kinderen van Abraham. Met andere woorden: door als Israëliet geboren te worden heb je als besneden deel aan het aardse deel van het verbond. Door een waar geloof, besneden of onbesneden, hebben we deel aan Abrahams geestelijke nageslacht.

In de Heidelbergse catechismus en de Nederlandse geloofsbelijdenis wordt het verbond vergeestelijkt, maar de handeling zelf, de besnijdenis van natuurlijke kinderen niet; terwijl de besnijdenis *ook* geestelijk bedoeld is. Kleine kinderen hoeven nu niet meer besneden te worden. Christus is immers gekruisigd, het beeld van de besnijdenis is niet meer nodig. Dit wordt bevestigd door Hand. 15:5: *Maar, zeiden zij, er zijn enigen opgestaan onder de aanhangers van de sekte van de Farizeeën die gelovig zijn geworden, die zeggen dat men hen moet besnijden en moet gebieden de wet van Mozes in acht te nemen.* Het antwoord van de apostelen lezen we in vers 28: *Want het heeft de Heilige Geest en ons goed gedacht u verder geen last op te leggen dan deze noodzakelijke dingen: dat u zich onthoudt van afgodenoffers, van bloed, van het verstikte en van hoererij. Als u zich ver van deze dingen houdt, zult u juist handelen.* De besnijdenis is in de nieuwe bedeling dus duidelijk vervallen!

Wat was de doop ook al weer? Zie voor uitgebreider onderwijs ook hoofdstuk 8. Kort samengevat:

1. De doop is de afwassing van de zonden (Hand. 22:12, 13 en 16); de doop van Paulus wordt verbonden met het afwassen van zijn zonden.
2. De doop is een belijdenis dat we behouden zijn, dat Jezus onze persoonlijke Heer en Heiland is (1 Petr. 3:20, 21). De zondvloed is het oordeel van God over de zonden en het schuilen van de gelovige in de Ark, welke is Christus.
3. De doop is een beeld van het sterven met Christus, de begraving met Christus en de opstanding met Hem (zie Kol. 2:11-13; Rom. 6). Het volgt in de Bijbel daarom alléén op geloof en bekering.

We zien dat de doop een andere betekenis heeft dan de geestelijke besnijdenis van het hart. Een mens kan nu alleen door bekering, de besnijdenis van het hart, deel gaan uitmaken van het geestelijke nageslacht van Abraham. Deze besnijdenis wordt gevolgd door de doop, nadat men gerechtvaardigd is op grond van geloof, en gestorven en begraven met de Heere Jezus. Kleine kinderen hebben op grond van deze feiten geen recht om gedoopt te worden, ze zijn nog niet 'in het hart besneden'. Lees: tot bekering en tot geloof gekomen en daarom nog geen geestelijk zaad van Abraham; dat kunnen immers alleen wedergeboren personen zijn. Onze kinderen worden pas geestelijk nakomelingen van Abraham als ze zich laten besnijden in het hart! Door geboorte plus besnijdenis zijn er aardse kinderen van Abraham, natuurlijk zaad. Door geloof en wedergeboorte zijn er geestelijke kinderen van Abraham, geestelijk zaad.

10.1.4. Ander bewijs voor verbond en kinderdoop weerlegd

De volgende teksten worden in Zondag 27 aangevoerd als bewijsvoering voor de kinderdoop. We willen hier kort nog iets over zeggen.

- Gen. 17:7. Zoals we gezien hebben, gaat dit hoofdstuk over het verbond dat met Abraham en zijn aardse nageslacht gesloten is. Dit is niet zomaar toe te passen op de kerk of de gemeente. Zie "10.1.2. Het verbond met Abraham".
- Matt. 19:14. God wil inderdaad de kinderen zegenen en laten delen in Zijn liefde, maar deze tekst zegt niets over doop of besnijdenis of over het opnemen in een verbond. *Want voor zodanigen is het Koninkrijk der hemelen*, of zoals Mark. 10:15 zegt: *wie het Koninkrijk van God niet ontvangt als een kind!* De les voor de mensen is om te worden als een kind, te geloven als een kind, te vertrouwen als een kind. In Matt. 18:2-3 plaatst Jezus een kind bij Zich en zet dat in hun midden. *En Hij zei: Voorwaar, Ik zeg u: Als u zich niet verandert en wordt als de kinderen, zult u het Koninkrijk der hemelen beslist niet ingaan.* Verder wil de Heere ons leren dat kinderen een belangrijke plaats voor Hem hebben; hierbij hebben wij als ouders, grootouders, oudsten, zondagschoolleiding e.d. een belangrijke taak. *Pas op dat u niet een van deze kleinen veracht* (vers 10). En vers 14 zegt: *Zo is het ook niet de wil van uw Vader, Die in de hemelen is, dat een van deze kleinen verloren gaat.*

- Luc. 1:15. Johannes de Doper werd door God uitverkoren en afgezonderd voor de bijzondere taak die hij kreeg. Kunnen we dit vers kopiëren naar alle kleine kinderen? De Heilige Geest wordt alleen aan gelovigen toegezegd. Zie Joh. 7:39 waar staat: *En dit zei Hij over de Geest, Die zij die in Hem geloven, ontvangen zouden* (vgl. ook Ef. 1:13-14). Het bezitten van de Heilige Geest is een onderpand, een bewijs dat we de verlossing hebben ontvangen, dat we een kind van God zijn geworden. Geloven is dus de duidelijke voorwaarde om de Heilige Geest te ontvangen. Bij het dopen ontvangen de kinderen niet de Heilige Geest, ze geloven immers nog niet! Dit is de volgorde in de Schrift: geloven in Christus – ontvangen van de Heilige Geest.
- Ps. 22:11. Zoals bekend gaat deze psalm over de Heere Jezus, profetisch in Zijn lijden op het kruis. Hij was de volmaakte Mens en natuurlijk was Hij daarom vanaf de moederschoot al innig met God verbonden. We kunnen deze tekst niet zomaar overbrengen naar kinderen die in zonde ontvangen en geboren zijn! Het moet mij van het hart dat ik het verdrietig vind, hoe er zo met kostbare Bijbelgedeelten wordt omgegaan.
- Jes. 44:1-3. Hier wordt profetisch over Israël gesproken, vgl. onze studie van Rom. 11. De Heere begon in Gen. 12 met de roeping van Abram. Hij verkoos Israël als Zijn aardse volk. God gaat met Israël Zijn eigen weg, en we weten dat er toekomst voor hen is! Vers 3 laat zien dat de Heere in al die eeuwen tot nu toe zorgde voor Zijn volk. In Hand. 2 werd dit vers gedeeltelijk vervuld, doordat Hij Zijn Geest heeft uitgestort en de gemeente is gevormd. Natuurlijk is deze zegen ook voor gelovige en wedergeboren Israëlieten bedoeld, maar de meesten bekeerden zich niet. Pas in het Vrederijk zal de daaruit voortvloeiende zegen volkomen zijn en zal dit tekstgedeelte volledig vervuld zijn. Een overblijfsel zal zich dan bekeren. Profetisch wordt dit o.a. aangegeven in Jer. 31:31-34: *Zie, er komen dagen, spreekt de Heere, dat Ik met het huis Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal sluiten. Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven... want zij zullen Mij allen kennen.*
- Hand. 2:39. De belofte waarover gesproken wordt, is niet verbond of doop, maar de gave van de Heilige Geest (zie vs. 38 en Joël 2:32). Om deze gave te kunnen ontvangen, moeten de mensen zich bekeren. Zie vers 38: *En Petrus zei tegen hen: Bekeer u en laat ieder van u gedoopt worden...; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.* Dan volgt in vers 39:

Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal. 'Uw kinderen' is hier hun nageslacht, de nakomelingen van het volk Israël. Maar het is ook breder: deze belofte geldt voor alle mensen, allen die veraf zijn. Zie ook onze gedachten over de Heilige Geest hierboven. Hoe belangrijk is het deze verzen in hun context te lezen.

- Hand. 10:47. Ook bij dit vers is het belangrijk de context van heel het hoofdstuk te lezen en te overdenken. Hier wordt niet gesproken over een teken van het verbond, maar gezegd dat degenen die het Woord hebben gehoord dit hebben aangenomen. Na de bekering ontvingen ze de Heilige Geest; daarna werden zij gedoopt. We vinden in deze tekst geen enkel bewijs voor het dopen van zuigelingen, geen aanwijzing voor opnemen in een verbond of iets dergelijks.
- Gen. 17:14. Het al dan niet besneden zijn in dit vers gaat niet over de doop. Het spreekt wel over het opnemen in het aardse verbond van het volk Israël, en symbolisch wijst het op de geestelijke besnijdenis van het hart (Rom. 6; Kol. 2; zie verder 10.1.2).
- Kol. 2:11-13. We hebben over deze verzen al uitgebreid nagedacht. In Kolossenzen 2 hebben we gezien dat de doop niet in de plaats van de besnijdenis is gekomen, maar dat de doop volgt op de besnijdenis van het hart. Iemand die in Christus besneden is, is met Hem gekruisigd en met Hem gestorven (zie verder 10.1.3).

We vinden in deze 'bewijsteksten' niet de minste aanwijzing dat onze kinderen in het verbond van Abraham opgenomen moeten worden en daarom gedoopt zouden moeten worden. Ik hoop en bid dat de oprechte lezer zich realiseert hoe gebrekkig het Schriftbewijs is om de doop van kleine kinderen te rechtvaardigen.

10.1.5. Samenvatting

We hebben gezien en aangetoond vanuit de Schrift zelf dat God met Israël een andere weg gaat dan met 'de gemeente'. Israël is weliswaar vaak een beeld van 'de gemeente', maar de gemeente heeft een andere positie. We hebben gezien in Gods Woord dat de gemeente iets geheel nieuws is. De gemeente ontstond door het samenvoegen van gelovige Joden en heidenen op de Pinksterdag (1

Kor. 12; Ef. 2 en o.a. Hand. 2). Dat houdt automatisch in dat de gemeente niet geënt is op Israël, maar op de beloften gegrond is die aan Abraham zijn gegeven als de vader van alle gelovigen. Dit is zeer belangrijk, we kunnen de gemeente niet zien als de voortzetting van Israël. In dit verband hebben we gezien dat het aardse verbond dat God met Abraham sloot, niet zomaar doorgetrokken kan worden naar de bedeling van de gemeente.

Abraham geloofde God en ontving het teken van de besnijdenis als het zegel van zijn geloof. God wilde daarom zijn nageslacht zegenen met aardse zegeningen. God richtte het verbond met Abraham en zijn nageslacht op. Door de besnijdenis werd men in dit verbond opgenomen. De besnijdenis zette het volk apart van de heidenvolken. We hebben gezien dat dit een aards verbond was. De besnijdenis spreekt geestelijk gezien van het oordeel over het vlees, de besnijdenis van het hart; en dit is vervuld in de dood van Christus. De betekenis van de doop is alleen een uiterlijk getuigenis dat de gelovige aflegt, dat zijn of haar *hart* besneden is. De doop is dus niet in de plaats van de besnijdenis gekomen. Als een mens tot geloof komt, wordt hij verzegeld met de Heilige Geest en zo toegevoegd aan die grote gemeente, die bestaat uit Joden en heidenen – besneden of onbesneden. Dit kan alleen door het geloof gebeuren. Kleine kinderen kunnen nog niet geloven, hun hart kan nog niet besneden worden; en alleen de besnijdenis van het hart voegt ons toe aan de gemeente.

We hebben gezien dat de teksten die in de Heidelbergse catechismus worden aangehaald om deze verbondsvisie te ondersteunen onhoudbaar zijn. Door de besnijdenis van de voorhuid werd de mannelijke Israëliet toegevoegd aan het aardse uitverkoren volk, acht dagen oud, ongelovig en dus niet wedergeboren. God beloofde aan Zijn aardse volk aardse zegeningen. Het was het aardse nageslacht van Abraham. Israël is zo een type, een allegorie en wijst vooruit naar het werk van de Heere Jezus. Abraham is de vader van een menigte volken, ook van alle ware Christusgelovigen. Door de besnijdenis in Christus, dus door het geloof, wordt de gelovige toegevoegd aan de gemeente. De doop is een beeld van het sterven, het begraven worden en het opstaan in Christus. Wij zijn het geestelijke nageslacht van Abraham. Abraham is de vader van alle gelovigen.

10.2. Leefregel van de wet

Zondag 33 Vraag 91: *Maar wat zijn goede werken?* Antwoord: *Alleen die uit een oprecht geloof, volgens de Wet van God, tot zijn eer geschieden, en niet die op ons eigen goeddunken of menselijke voorschriften gegrond zijn.*

Zondag 34 Vraag 92: *Hoe luidt de Wet des Heren?* Antwoord: *God sprak al deze woorden, Ex. 20:1vv.; Deut. 5:6vv.: Ik ben de Heere, uw God, die u uit Egypte, uit het diensthuis, geleid heb.*

Het eerste gebod: Gij zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben.

Het tweede gebod: Gij zult u geen beeld noch enige gelijkenis maken, noch van wat boven in de hemel, noch van wat beneden op de aarde is, noch van wat in de wateren onder de aarde is. Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen; want Ik ben de Heere, uw God, sterk en naijverig, die de ongerechtigheid der vadersen bezoek aan de kinderen, tot in het derde en het vierde geslacht van hen die Mij haten, en doe barmhartigheid aan vele duizenden die Mij liefhebben en mijn geboden onderhouden.

Het derde gebod: Gij zult de naam van de Heere, uw God, niet misbruiken, want de Heere zal niet ongestraft laten wie zijn naam misbruikt.

Het vierde gebod: Gedenkt de sabbatdag, dat gij die heiligt. Zes dagen zult gij arbeiden en al uw werk doen, maar de zevende dag is de sabbat van de Heere, uw God. Dan zult gij geen werk doen, noch uw zoon, noch uw dochter, noch uw knecht, noch uw dienstmaagd, noch uw vee, noch uw vreemdeling die binnen uw stadspoorten is. Want in zes dagen heeft de Heere de hemel en de aarde gemaakt, en de zee en al wat daarin is, en Hij rustte op de zevende dag; daarom zegende de Heere de sabbatdag en heiligde die.

Het vijfde gebod: Gij zult uw vader en uw moeder eren, opdat gij lang leeft in het land dat de Heere, uw God, u geven zal.

Het zesde gebod: Gij zult niet doden.

Het zevende gebod: Gij zult niet echtbreken.

Het achtste gebod: Gij zult niet stelen.

Het negende gebod: Gij zult geen vals getuigenis spreken tegen uw naaste.

Het tiende gebod: Gij zult niet begeren het huis van uw naaste; gij zult niet begeren de vrouw van uw naaste, noch zijn knecht, noch zijn dienstmaagd, noch zijn os, noch zijn ezel, noch enig ding dat uw naaste bezit.

Vraag 93: Hoe worden deze Tien Geboden ingedeeld? Antwoord: In twee tafelen, waarvan de eerste leert hoe wij ons jegens God moeten gedragen; de tweede, wat wij onze naaste verschuldigd zijn.

Vraag 114: Maar kunnen degenen die tot God bekeerd zijn, deze geboden volkomen houden? Antwoord: Nee, ook de allerheiligsten hebben, zolang zij in dit leven zijn, slechts een klein begin van deze gehoorzaamheid, maar wel zo dat zij met een ernstig voornemen niet alleen naar enkele, maar naar alle geboden van God beginnen te leven.

Vraag 115: Waarom laat God ons de Tien Geboden dan zo streng prediken, wanneer toch niemand zich er in dit leven aan kan houden? Antwoord: Allereerst, opdat wij ons leven lang onze zondige aard hoe langer hoe meer leren kennen en des te meer verlangen naar de vergeving van zonden en de gerechtigheid in Christus zoeken. Vervolgens, opdat wij ons zonder ophouden beijveren en God om de genade van de Heilige Geest bidden, dat wij hoe langer hoe meer naar het beeld van God vernieuwd worden, tot wij na dit leven de volkomenheid bereiken die ons in het vooruitzicht is gesteld.

Inleiding

We willen bij deze poging tot toetsing graag nog stilstaan bij de plaats van de wet als onze 'leefregel van dankbaarheid' – een gangbare gedachte binnen de gereformeerde gezindte. Zoals we gezien hebben heeft de wet in de Heidelbergse catechismus een behoorlijke plaats, maar vanuit de Schrift willen we onderzoeken wat Gods Woord ons zegt over de wet, en de tien geboden in het bijzonder. Wat houdt dit voor ons als christenen in? Is het naar de Schrift dat de opstellers een grote plaats hebben ingeruimd voor de behandeling van de tien geboden? We geloven dat het leven van een christen zoveel meer is, dan wordt voorgesteld in de Heidelbergse catechismus. In de Schrift wordt met de wet vaak bedoeld de eerste vijf boeken van Mozes, de Thora. De Bijbel spreekt ook wel over de wet en de profeten, of over Mozes en de profeten. In de kerken wordt een onderscheid gemaakt tussen de morele wet, zoals de tien geboden, en de ceremoniële wet. We zijn het met elkaar eens dat de ceremoniële wetten vervuld zijn in Christus en daarom voor ons niet meer gelden. We zijn het gelukkig met elkaar eens dat door het houden van de wet geen enkel mens rechtvaardig wordt.

10.2.1. De instelling en het doel van de wet

De instelling van de wet

In de geschiedenis van het Oude Testament vinden we in Exodus dat God Zijn volk bevrijdt uit Egypte en met hen op weg gaat naar het beloofde land (Ex. 1-15). De Heere wilde Zijn belofte nakomen aan Abraham en het volk naar Kanaän brengen. Als de Heere het volk bijzonder heeft verzorgd met kwartels, manna en stromend water arriveert het bij de berg Horeb, in het gebergte Sinaï. In Ex. 19 spreekt de Heere met Mozes op de berg en herinnert aan Zijn genade. God had het volk verlost, bevrijd, gezegend en gedragen als op arendsvleugels (vers 4). Israël zou Zijn volk zijn, een koninkrijk van priesters en een heilig volk (vers 6). Alles was genade van Zijn kant. De Heere beproeft hen en zegt in vers 5: *Nu dan, als u nauwgezet Mijn stem gehoorzaamt en Mijn verbond in acht neemt.* Het hoogmoedige antwoord van de kant van het volk was echter: *Alles wat de HEERE gesproken heeft zullen wij doen* (vs. 8). Zij verlieten hiermee eenstemmig het eenzijdige en onvoorwaardelijke verbond dat met Abraham was gesloten was en verplichtten zich aan de wet.

Die enkele maanden in de woestijn hadden hun het inzicht moeten geven dat ze daartoe niet in staat waren. De toestand is veranderd, de reactie van God spreekt niet meer van genade, liefelijke woorden en goedertierenheid. Maar er is een donkere wolk (vers 9). Er wordt scheiding gemaakt, het volk moet zich heiligen, en in vers 16 lezen we dat er *op de berg donderslagen waren, bliksemflitsen en een zware wolk, en zeer sterk bazuingeschal, zodat al het volk beefde*. In vers 18 staat: *Sinaï was geheel in rook gehuld, omdat de Heere er in vuur neerdaalde*. In Ex. 20 worden dan de tien geboden gegeven en in de hoofdstukken daarna volgen meer wetten, die enerzijds Gods rechtvaardigheid en anderzijds de diepe verdorvenheid van de mens laten zien. In Ex. 24 vindt de verbondssluiting plaats, en opnieuw verklaart het volk eenstemmig: *Al de woorden die de Heere gesproken heeft zullen wij doen*. Maar enkele hoofdstukken later, binnen 40 dagen, wordt het gouden kalf opgericht (Ex. 32). Het volk vervalt in gruwelijke afgoderij.

Israël verbond zich dus aan iets dat ze niet konden volbrengen. In Hand. 7 lezen we hoe Stefanus een beeld schetst van de geschiedenis van Gods handelen met Zijn volk. Hij laat Gods trouw zien, tegenover het ontrouwe en ongehoorzame volk. Stefanus werd geleid door Gods Geest; zijn eerlijke en oprechte openheid was de reden dat hij werd gestenigd.

De apostel Paulus stelt in Hebr. 12:18-22 het volgende: *Want u bent niet tot een tastbare berg genaderd, en tot een brandend vuur, tot donkerheid, duisternis en stormwind*. Zij die het hoorden, smeekten dat het woord niet meer tot hen gericht zou worden, want zij konden wat hun bevolen werd niet verdragen. Maar u bent genaderd tot de berg Sion en tot de stad van de levende God. Wat een verschil: de Sinaï staat tegenover de berg Sion, de berg van de genade. Op de Sinaï begon de bedeling van waarheid en gerechtigheid, de bedeling van de wet. Door de komst en het werk van de Heere Jezus, zou de wet worden vervuld en de bedeling van de genade aanbreken. Matt. 5:17 zegt: *Denk niet dat Ik gekomen ben om de Wet of de Profeten af te schaffen; ik ben niet gekomen om die af te schaffen, maar te vervullen*. Te vervullen kunnen we ook vertalen met: tot volheid brengen (vgl. Luc. 16;16, Joh. 1:17).

De wet bevat waarheid en gerechtigheid en laat zien wat de mens behoort te zijn, en dus behoort te doen. Zo niet, dan wordt daar een vloek aan verbonden. We vinden in de wet niet Gods genade en barmhartigheid, maar een eis en een belofte: *De mens die ze houdt, zal erdoor leven: 'Ik ben de HEERE* (Lev. 18:5). De toevoeging *'Ik ben de HEERE'* benadrukt dat de wet moet worden

gehouden om met Hem, de levende God, in verbinding te kunnen zijn. De wet laat zien wat de mens behoort te zijn, de genade toont Wie God is. Dat zijn twee verschillende dingen, die we met geen mogelijkheid kunnen verbinden.

Het doel van de wet

Wat is het doel van de wet? De wet is een volmaakte spiegel, het toont de mens wie hij in werkelijkheid is. Rom. 3:20 zegt: *Door de wet is immers kennis van zonde.* Rom. 5:20 voegt eraan toe: *De wet kwam er echter nog bij, opdat de overtreding zou toenemen.* En Rom. 7:13 zegt: *opdat de zonde uitermate zondig zou worden door het gebod.* De wet laat de mens zien wie hij van nature is, dood in zonden en misdaden. De wet toonde de mens dat hij niet kon voldoen aan Gods rechtvaardige eisen. De wet toonde dat de mens verzoend moest worden door iets of iemand buiten hemzelf. Rom. 7:24 zegt: *Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam van deze dood?* Dat is de conclusie van een worstelend mens, als hij zichzelf ziet in de spiegel van de wet.

Paulus stelt de volgende vraag in zijn brief aan de Galaten: *Waar toe dient dan de wet?* (Gal. 3:19). Hij geeft zelf direct het antwoord: *'Zij is eraan toegevoegd omwille van de overtredingen, totdat het Nageslacht zou komen.* Dat wil zeggen dat de zonden, die er altijd al waren, nu extra zwaar worden aangerekend. Want met het begaan van een zonde wordt ook een uitdrukkelijk gebod overtreden. Verder lezen we in Gal. 3, vanaf vers 23, dat de wet ons bewaakte en als gevangenen opsloot, totdat het geloof geopenbaard zou worden. Vers 24 concludeert: *Zo is dan de wet onze leermeester (of: tuchtmeester) geweest tot Christus.* In het Grieks zit ons woord pedagoog.

10.2.2. De Heere Jezus en de wet

De wet is goed

Hoe ging de Heere Jezus Zelf om met de wet? Hij zegt hierover in Matt. 5:17-18: *Denk niet dat Ik gekomen ben om de wet of de profeten af te schaffen; Ik ben niet gekomen om die af te schaffen, maar te vervullen. Want voorwaar Ik zeg u: Totdat de hemel en de aarde voorbijgaan, zal er niet één jota of één tittel van de Wet voorbijgaan.* De Heere Jezus vatte de geboden samen in Matt. 22:37-40: *U zult de Heere uw God liefhebben met heel uw hart, met heel uw hart met heel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede daaraan*

gelijk, is: U zult uw naaste liefhebben als uzelf. Aan deze twee geboden hangt heel de wet en de profeten (zie ook Matt. 7:12).

In 1 Tim. 1:8 staat: *De wet is goed.* En in Rom. 7:12 lezen we: *Zo is dan de wet heilig, en het gebod is heilig en rechtvaardig en goed.* Gal. 3:10-12 zegt: *Vervloekt is ieder die niet blijft bij alles wat geschreven staat in het boek van de wet, om dat te doen ... de mens die deze dingen doet, zal daardoor leven.* De wet is dus goed in de ogen van de Heere Zelf, en in de ogen van Paulus. De wet eist van de mens gehoorzaamheid aan de geboden. En als dit niet lukt, is de mens vervloekt. Dit principe geldt nog steeds, totdat de hemel en de aarde vergaan. Wij begrijpen nu dat wij allen hopeloos gefaald hebben. En dat was ook precies de bedoeling (zie de vorige alinea). Wij moeten beseffen – in de spiegel van Gods wet – dat wij een Verlosser en Zaligmaker nodig hebben. Want degenen die zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan; en zij die onder de wet gezondigd hebben, zullen door de wet geoordeeld worden (Rom. 2:12; zie ook Joh. 5:45). Het is een hopeloze toestand, als God mij moet oordelen volgens Zijn rechtvaardige eisen en heilige normen. Voor eeuwig zou de hel dan de plaats moeten zijn voor ons mensen. Beseffen we dat?

Vervulling van de wet

Maar gelukkig, God wist dat de mens zou falen in het houden van de wet en Hij stuurde Zijn eigen, veelgeliefde Zoon. Alleen de Zoon van God, als God en mens in één Persoon, was in staat volgens Gods heilige normen te leven. Hij heeft God in Zijn leven op aarde op een volmaakte, reine en vlekkeloze wijze gediend, en Hem de eer gegeven die Hem toekwam. Vergelijk het onderwijs over het spijsoffer in Lev. 2:1vv. Het fijne meel spreekt van Zijn reinheid en volmaaktheid, zonder enige oneffenheid; de olie spreekt van de Heilige Geest; de wierook spreekt ervan hoe alles wat Hij deed als Mens tot een liefelijke reuk was voor Zijn God en Vader. Deze volmaakte Mens was in staat Zichzelf op het kruis te offeren als het volmaakte brandoffer en zo God te verheerlijken (Hebr. 7:26). Op het kruis werd Hij ook het zondoffer, dat wil zeggen dat Hij de zonden droeg en mijn/onze zonden één voor één heeft beleden (zie Lev. 16:21; Hebr. 9:12vv.).

Door Zijn werk op het kruis heeft de Heere Jezus de wet vervuld. In Matt. 5 zegt Hij: *Ik ben niet gekomen om die af te schaffen, maar te vervullen.* Vervullen is tot volheid brengen, niet alleen gehoorzamen of aanvullen, maar tot uitvoering brengen. In Luc. 16:16 lezen we: *de wet en de profeten*

zijn er tot Johannes. Vanaf die tijd wordt het koninkrijk van God verkondigd. Johannes de Doper predikte de bekering van zonden. Een andere tijd was aangebroken! Joh. 1:17 zegt: Want de wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid zijn er door Jezus Christus gekomen. Gal. 3:24 leert ons: Zo is dan de wet onze leermeester (of: tuchtmeester) geweest tot Christus. Maar nu het geloof gekomen is, zijn wij niet meer onder een leermeester. En Gal. 4:4 zegt: Maar toen de volheid van de tijd gekomen was, zond God Zijn Zoon uit, geboren uit een vrouw, geboren onder de wet, om hen die onder de wet waren, vrij te kopen. Er zijn dus meerdere teksten die aanwijzingen geven dat er een cruciale verandering van tijdperken is aangebroken. We zijn door Zijn werk en de vervulling van de wet in een nieuw tijdperk, een nieuwe bedeling terechtgekomen: de tijd van waarheid en genade.

10.2.3. De wet voor de wedergeboren christen

Handelingen, het begin van de gemeente

In Hand. 10 en 11 vinden we de geschiedenis van Petrus en de heidense hoofdman Cornelius. Petrus had als oprechte Jood op grond van de wet nooit bij hem naar binnen mogen gaan. Want daardoor zou hij zich verontreinigd hebben. Dit is ook het eerste wat de Joden hem verweten bij zijn terugkomst in Jeruzalem (zie Hand. 11:3). De Heere heeft Petrus echter een visioen laten zien en drie keer benadrukt dat hij vanaf nu onreine dieren mocht eten. Zie Hand. 10:15; 11:9, waar staat: *Wat God gereinigt heeft, mag u niet voor onheilig houden.* Bedenk dat God dit in Lev. 11:1-47 nog uitdrukkelijk verboden had, volgens vers 44: *want Ik ben de HEERE, uw God. U moet u heiligen en heilig zijn, want Ik ben heilig. U mag uzelf niet verontreinigen met al de kruipende dieren die zich over de aarde voortbewegen* (zie ook Deut. 14).

God beslist nu anders en nadat Petrus het heeft uitgelegd, antwoorden de Joden als volgt: *en zij verheerlijkten God en zeiden: Zo heeft God dus ook aan de heidenen de bekering gegeven die tot het leven leidt.* In het tijdperk van 'de gemeente' is alles anders geworden. Volgens Ef. 2:14-15 heeft Christus Jezus *de tussenmuur, die scheiding maakte, afgebroken en heeft Hij de vijandschap in Zijn vlees tenietgedaan, namelijk de wet van de geboden, die uit bepalingen bestond, opdat Hij die twee (Jood en heiden) in Zichzelf tot één nieuwe mens zou scheppen.* In de gemeente of kerk is de wet vervuld. God verklaart dat

hetgeen onrein was nu rein is. Hier gaat het om de zogenoemde ceremoniële wetten, ook wel rituele wetten genoemd. We zijn het met onze gereformeerde broeders eens dat deze vervuld zijn en voor ons nu niet meer gelden. Maar hoe zit het dan met de morele wet, met name de tien geboden? We vinden belangrijke aanwijzingen in Hand. 15. Zie de volgende alinea.

De vergadering in Jeruzalem

In Hand. 15 lezen we over de vergadering in Jeruzalem. Tot geloof gekomen Joden, o.a. uit de Farizeeën vinden dat gelovigen uit de volken besneden moeten worden en hun bevolen moet worden de wet van Mozes te houden. Er ontstaat strijd en onenigheid, de broeders buigen zich over dit vraagstuk. Petrus geeft het volgende aan in vers 8: *En God...heeft getuigenis aan hen gegeven door hun de Heilige Geest te geven, evenals aan ons; en Hij heeft geen onderscheid gemaakt tussen ons en hen, en heeft hun hart door het geloof gereinigd. Waarom verzoekt u God door een juk op de hals van de discipelen te leggen dat onze vaders en ook wij niet hebben kunnen dragen?* Ook wij als gelovigen uit de volken kunnen dit juk niet dragen. Jakobus neemt dan het woord vanaf vers 13. In vers 19 zegt hij het volgende: *Daarom ben ik van oordeel dat men het hun die zich uit de heidenen tot God bekeren, niet lastig moet maken maar aan hen moet schrijven dat zij zich dienen te onthouden van de dingen die door de afgoden besmet zijn, van ontucht, van het verstikte en van bloed.*

Let op, hier wordt dus niet gesproken over het houden van wetten als een leefregel of iets dergelijks. De zaken die genoemd worden zijn geen specifieke Joodse voorschriften, maar bestonden al voordat de wet gegeven werd. Het zijn zaken die betrekking hebben op de scheppingsorde. Ze moesten zich onthouden van de afgoden. God wil als de enige ware God gediend worden, daarnaast zijn afgoden vaak verbonden met werkelijke demonen (vgl. o.a. 1 Kor. 10:20). Het onthouden van bloed en het verstikte: bij het verstikte verspreidt het bloed zich in het lichaam. Hetzelfde principe geldt bij beide dingen, namelijk dat in het bloed het leven, de ziel is (vgl. Gen. 9:4). Het gaat erom dat we Zijn recht op het leven erkennen, beseffen dat Hij alles geschapen heeft. De ontucht of hoererij, in vers 29, is in strijd met het reeds bij de schepping ingestelde huwelijk (Gen. 1:27; 2:24). Alle vormen van seksuele gemeenschap buiten het huwelijk zijn in strijd met het door God ingestelde huwelijk tussen man en vrouw.

Verder werden aan de heidenen geen andere voorschriften opgelegd! Het is opmerkelijk dat tijdens deze belangrijke vergadering niet over bijvoorbeeld de tien geboden gesproken wordt. Terwijl de duidelijke vraagstelling toch was: moeten we de gelovigen uit de heidenen wel of niet verplichten de wet te houden. Dat heeft ons veel te zeggen. De wet wordt zelfs niet als een leefregel voorgehouden, slechts datgene wat in vers 20 wordt voorgeschreven werd schriftelijk meegegeven aan Paulus en Barnabas (en Judas en Silas) (lees vers 22-30).

De brief aan de Hebreëen

De Hebreënbrief is een brief aan de gelovige Joden. De schrijver toont aan dat de offers, de offerdienst, de tabernakel e.d. *schaduwen* waren, ze wezen heen naar hetgeen zou komen. De Heere Jezus is de vervulling van de offers, en de ceremoniële wetten zijn hiermee duidelijk vervallen. De schrijver, waarschijnlijk Paulus, spoort de gelovige Joden aan afstand te nemen van alles wat nog herinnerde aan deze schaduwen²⁷. Hiermee zijn grote delen van Exodus met betrekking tot de tabernakel, de priesterdienst e.d. vervuld. De offers in Leviticus en delen van Deuteronomium zijn in en door de Heere Jezus duidelijk vervuld. Ook deze brief geeft duidelijk aan dat door het werk van de Heere Jezus alles in een ander licht komt te staan. Er wordt niet gesproken over het houden van de wet als leefregel.

De brief aan de Galaten

Paulus schrijft een duidelijke en krachtige brief aan de gemeenten in Galatië. In deze gemeenten bestond een toenemende invloed van gelovige Joden. Zij wilden de gelovigen uit de volken ertoe dwingen zich te laten besnijden en de wet van Mozes te gaan houden (zie de vergadering in Hand. 15). We vinden in deze brief duidelijk onderwijs, dat ons kan helpen antwoord te vinden op de vraag hoe om te gaan met de wet. Daarom willen we er in deze paragraaf dieper op ingaan.

Nadat Paulus aan het begin van de brief zijn apostelschap en daarmee zijn gezag heeft bevestigd, vinden we in Gal. 2:11-14 de conclusie dat de Joden de volken niet kunnen dwingen naar Joodse wijze te leven. In Gal. 2:15-17 vinden we dat *een mens niet gerechtvaardigd wordt uit werken van de wet, maar door het geloof in Jezus Christus. Immers, uit werken van de wet wordt geen vlees gerechtvaardigd*. In de verzen 18-21 zien we dat we de genade van

God tenietdoen als er gerechtigheid zou zijn door de wet. Belangrijk is wat Paulus in vers 19 zegt: *Want ik ben door de wet voor de wet gestorven, opdat ik voor God zou leven. Ik ben met Christus gekruisigd; en niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij.* Als wij gestorven zijn heeft de wet geen zeggenschap meer over ons. De gelovige is zelf gekruisigd met Christus, zegt de apostel; de oude mens leeft niet meer! De gelovige leeft nu voor God in Christus. Wat is onze leefregel, de wet of iets beters, namelijk Christus zelf? De apostel zegt ook: Ik ben gestorven om voor God te leven. Dat kan alleen doordat hij in Christus is. Hier komen we straks nog op terug.

In Gal. 3 vinden we duidelijk onderwijs dat de rechtvaardige op grond van zijn geloof zal leven. In vers 12 zegt hij: *Maar voor de wet is het niet: uit geloof, maar: De mens die deze dingen doet zal leven.* De wet is tegengesteld aan de genade, dit is een belangrijk punt. Waarom willen wij onderdelen van de wet, bijv. de tien geboden, weer invoeren in het leven door genade, dat juist tegengesteld is aan de wet? Waar wordt dat gezegd of geschreven? Gal. 3:3 zegt: *U die met de Geest begonnen bent, gaat u nu eindigen met het vlees?* Vers 13: *Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek van de wet door voor ons een vloek te worden.*

In de verzen 14 tot 29 vinden we onderwijs dat wij niet meer in de bedeling van de wet leven, maar in de bedeling van de genade. Aan Abraham werd een belofte gedaan (vers 14), *...opdat de zegen van Abraham in Christus Jezus tot de heidenen zou komen.* De belofte in Gen. 15 aan Abraham gedaan, was ook na de komst van de wet nog steeds rechtsgeldig (zie vers 17). De erfenis is niet op grond van de wet, maar op grond van de belofte – aan Abraham gedaan. Vers 18 zegt immers: *Want als de erfenis uit de wet is, is zij niet meer uit de belofte; maar aan Abraham heeft God die door de belofte genadig geschonken.* Dan wordt uitgelegd vanaf vers 19 waarom de wet gekomen is: *Waartoe dient dan de wet? Zij is er aan toegevoegd omwille van de overtredingen, totdat het Nageslacht zou gekomen zijn aan Wie het beloofd was.* Toegevoegd of bijgevoegd, de wet heeft dus een tijdelijk karakter, totdat het Nageslacht zou komen. Vers 21 leert ons dat de wet goed is, maar wij niet, en de wet kon niet levend maken. De wet laat de totale verdorvenheid van de mens zien. De wet laat ons Gods gerechtigheid zien, de belofte laat Gods genade zien. Vers 22 concludeert dat de mens volledig onder de zonde ligt; vgl. Rom. 3:9-10: *Wij hebben immers zojuist en Joden en Grieken beschuldigd dat zij allen onder de zonde zijn, zoals geschreven staat: Er is niemand rechtvaardig, ook niet*

één. Vers 23 leert ons dat wij gevangenen waren onder de wet, in verzekerde bewaring gesteld; wij verkeerden in slavernij, *totdat* (of: tot op) *het geloof dat geopenbaard zou worden.*

Zo was de wet onze leermeester of tuchtmeester, in dit Griekse woord *paidagogos* vinden we ons woord pedagoog. Een '*paidagogos*' was in die tijd vaak een opzichter over de slaven. De wet leidt niet tot Christus, ze houdt ons gevangen; maar het geloof leidt ons wel naar Christus. In vers 25-27 lezen we: *Maar nu het geloof gekomen is, zijn wij niet meer onder een leermeester. Want u bent allen kinderen van God door het geloof. Geen slaven meer, maar kinderen... Want u allen die in (of tot) Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed.* We zijn niet meer onder de wet, maar onder het gezag van Christus.

Gal. 4 leert ons dat wij kinderen van God geworden zijn. Vers 5: *...om hen die onder de wet waren, vrij te kopen, opdat wij de aanneming van kinderen zouden ontvangen.* Opnieuw een totaal andere positie. De wet eist, maar God geeft. Wat een tegenstelling! In Gal. 4:21-28 vinden we in de typen van Hagar en Sara voorbeelden die onderstrepen hoe groot de verschillen zijn tussen hen die onder de wet zijn en zij die geloven in de Heere Jezus:

- 1^e oud verbond – nieuw verbond;
- 2^e Ismaël, zoon van het vlees – Izaäk, zoon van de belofte;
- 3^e de berg Sinai – de berg Sion;
- 4^e een aards Jeruzalem – een hemels Jeruzalem;
- 5^e de wet – de belofte;
- 6^e werken – geloof;
- 7^e eigen verdienste – genade;
- 8^e kinderen van de slavin – zonen en kinderen van de vrije.

Zien we de grote verschillen? *Zeg mij, u die onder de wet wilt zijn, luistert u niet naar de wet* (Gal. 4:21)?

In Gal. 5 antwoordt de apostel in vers 1: *Sta dan vast in de vrijheid waarmee Christus ons vrijgemaakt heeft, en laat u niet weer met een juk van slavernij belasten.* Vers 3: *En nogmaals betuig ik aan ieder mens die zich laat besnijden, dat hij verplicht is de hele wet te houden.* Vers 13-14: *Want u bent tot vrijheid geroepen broeders, alleen niet tot die vrijheid die aanleiding geeft aan het vlees; maar dien elkaar door de liefde. Want de hele wet wordt in één woord vervuld, namelijk hierin: U zult uw naaste liefhebben als uzelf. Wandel door de Geest en u zult zeker de begeerte van het vlees niet volbrengen.*

Wandelen door de Geest, maar niet wandelen naar het vlees; daarvoor gold de wet en dus ook de tien geboden! Door de Geest worden wij voortaan geleid: Als u door de Geest geleid wordt, bent u niet onder de wet (vers 18). Het doel van de christen is om de vrucht van de Geest te openbaren. Vers 22-24: *De vrucht van de Geest is echter: liefde, blijdschap, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, zelfbeheersing. Daartegen richt zich de wet niet. Maar wie van Christus zijn hebben het vlees met zijn hartstochten en begeerten gekruisigd.* Zien wij in deze vrucht niet de eigenschappen terug van de Heere Jezus Zelf, toen Hij hier op aarde wandelde? Is het grote doel niet om Hem in ons leven te laten zien. Is in ons leven zichtbaar: *Het is immers openbaar geworden dat u een brief van Christus bent, door onze bediening opgesteld, geschreven niet met inkt, maar door de Geest van de levende God, niet op stenen tafelen, maar op tafelen van vlees, van de harten (2 Kor. 3:3)? Als nu de bediening van de dood, met letters in stenen gegrift, in heerlijkheid was, zodat de Israëlieten hun ogen niet op het gezicht van Mozes gericht konden houden ... hoeveel te meer zal dan de bediening van de Geest in heerlijkheid zijn (2 Kor. 3:7-8)?* In mijn eigen woorden: Hoe heerlijker, groter, intenser is het een leven door de Geest te leiden en vrucht tot eer van God voort te brengen, dan te leven onder het gebod: gij zult niet dit of dat! Zien we het principiële verschil?

Ons doel als christen is niet slechts volgens de wet te leven, ook al is het alleen als leefregel van dankbaarheid. Ons doel is veel hoger, nl. in Zijn kracht met Hem en voor Hem te leven! We vinden er in de Galatenbrief geen grond voor om de wet als leefregel te hanteren; dat kan ook niet, want we zijn gestorven! Gal. 6:2 zegt: *Draag elkaars lasten, en vervul zo de wet van Christus.* Vers 13-15: *Want ook zij die besneden worden nemen zelf de wet niet in acht, maar zij willen dat u besneden wordt om zich te beroemen op uw vlees. Maar ik zal mij volstrekt niet beroemen op iets anders dan op het kruis van onze Heere*

Jesus Christus, door Wie de wereld voor mij gekruisigd is, en ik voor de wereld. Want in Christus Jezus heeft niet het besneden zijn enige kracht, en ook niet het onbesneden zijn, maar dat we een nieuwe schepping zijn. En allen die overeenkomstig deze regel wandelen: vrede en barmhartigheid zij over hen.

Wie de wet willen houden, roemen in zichzelf; ze verwachten het nog steeds van zichzelf. De christen verwacht niets meer van zichzelf, maar verwacht alles van Hem. Vervul zo de wet van Christus! Niet de tien geboden, die onderdeel zijn van de wet, die in deze brief zo tegengesteld is aan het in Christus zijn. De nieuwe regel of maatstaf voor ons leven is dat we een nieuwe schepping zijn geworden, en gestorven zijn voor de wet. We zijn in een andere positie gebracht. Christus is onze leefregel geworden. Als christenen dragen we vrucht voor Hem, door Zijn Geest gewerkt. Dat mag zoveel meer zijn dan: U zult niet doden of stelen.

De brief aan de Romeinen

Wij willen graag nog iets zeggen over enkele belangrijke verzen uit de Romeinenbrief. In Rom. 6 wordt gesproken over de gelovige in Christus. Vers 2: *...wij, die aan de zonde gestorven zijn.* Vers 4-5: *Wij zijn dan met Hem begraven in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt..., zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.* Vers 6: *Dit weten wij toch, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam van de zonde tenietgedaan zou worden en wij niet meer als slaaf de zonde zouden dienen.* Vers 12: *Laat de zonde dan niet in uw sterfelijke lichaam regeren om aan de begeerten daarvan te gehoorzamen.* Vers 14: *Want de zonde zal over u niet heersen. U bent namelijk niet onder de wet, maar onder de genade.*

Wat lezen we hier? Als wij nieuw leven hebben in verbondenheid met Christus, is onze oude mens gekruisigd. We zijn gestorven en weer opgestaan in Hem. De zonde heerst niet meer over ons. We zijn niet meer onder de wet, maar onder de genade. Over iemand die gestorven is, heeft de wet geen zeggenschap meer. Dat lezen we in Rom. 7 (zie de volgende paragraaf). Rom. 6:22 zegt: *Maar nu, van de zonde vrijgemaakt en aan God dienstbaar gemaakt.* Niet dienstbaar aan de wet, ook niet als leefregel, maar dienstbaar aan God!

Rom. 7:1-6 zegt: *Of broeders, weet u niet – ik spreek immers tot mensen die de wet kennen – dat de wet over de mens heerst zolang hij leeft? Want de gehuwde vrouw is door de wet gebonden aan de man zolang hij leeft. Als de man echter*

gestorven is, is zij ontslagen van de wet die haar aan haar man bond. Zo mijn broeders, bent u ook door het lichaam van Christus gedood met betrekking tot de wet, opdat u aan een Ander zou toebehoren, namelijk aan Hem Die uit de doden opgewekt is, opdat wij vrucht dragen voor God. Want toen wij in het vlees waren, waren de hartstochten van de zonden, die geprikkeld werden door de wet, in onze leden werkzaam om vrucht te dragen voor de dood. Maar nu zijn wij ontslagen van de wet, gestorven aan dat waaraan wij vastgebonden zaten, zodat wij in nieuweid van Geest dienen, en niet in oudheid van letter.

Moeten we iets toevoegen aan deze laatste verzen? Maakt Paulus ons hier niet heel duidelijk dat wij *gestorven* zijn voor de wet? Geldt dat dan voor een klein stukje niet? Als de morele wet van de tien geboden een uitzondering zou zijn, wat gezien het karakter van de behandelde Bijbelgedeelten niet logisch is, zou de apostel dit dan niet heel duidelijk hebben gemaakt? Het voorbeeld van de gestorven man haalt dit denken volledig onderuit. We zijn gestorven voor de wet, niet een klein beetje gestorven of gedeeltelijk, nee, volkomen gestorven en zodoende niet meer onder de wet. Onze leefregel is Christus.

10.2.4. Een leefregel van dankbaarheid?

Willen we nu zeggen dat we het onderwijs uit de tien geboden opzij moeten zetten? Welnee, dat zeggen we niet. De Heere Jezus zegt dat de wet *goed* is en dat die niet opzijgezet wordt. Voor het volk Israël geldt de wet nog steeds. Moreel gezien kunnen wij als gelovigen er veel van leren. Toch blijft het juist wat we in de inleiding gezegd hebben, en wat onderstreept wordt door de onderzochte gedeelten: dat wet en genade niet te verenigen zijn; ze zijn te zeer verschillend. We moeten goed beseffen dat onze leefregel nu Christus is, en dat is een heel andere focus. Ons oog is nu gericht op het Hoofd in de hemel, met Wie wij verbonden zijn (Kol. 3:1). De wet was gegeven aan Israël, Gods aardse volk. Zoals we gelezen hebben in Gal. 3; Rom. 6 en 7, zijn wij *gestorven* en zodoende niet meer direct gebonden aan de wet maar aan *Christus*.

Want de wet is niet gesteld voor de rechtvaardige, maar voor *wettelozen en voor opstandigen, goddelozen en zondaars, onheiligen en onreinen, voor hen die vader of moeder vermoorden, voor doodslagers* (1 Tim. 1:8-9). Zie ook Rom. 7:7: *ik zou de zonde niet hebben leren kennen dan door de wet*. De wet is een spiegel, zoals we al eerder gesteld hebben. God laat in de wet zien hoe de mens behoort te zijn en Hij spreekt een vloek uit als hij deze niet houdt. Als ik een kromme muur met een paslood meet, zal het de kromme bochten

laten zien, maar die niet herstellen of verbeteren. Zo is het met de wet: de wet veroorzaakt het kwaad niet, maar openbaart het kwaad wel. Maar de wet is machteloos om het weg te nemen.

Wanneer wij als gelovigen nadenken over de inhoud van de tien geboden, valt het op dat deze geboden goed en volmaakt zijn. En toch zijn ze een *beperkte* openbaring van Wie God is. In de wet vinden we niet de volle openbaring van Zijn barmhartigheid, Zijn genade, Zijn goedertierenheid en Zijn grote liefde. Is God niet méér dan dat wat Hij van de mens eist: u zult geen of u zult niet? Er is meer in Gods hart dan de tien geboden. Als ik wil weten Wie God is, dan moet ik op Christus zien. Hij is de openbaring van God in het vlees. Hij heeft God verklaard hier op aarde. Vergelijk o.a. Kol. 2:9: *Want in Hem woont heel de volheid van God lichamenlijk.* En Joh. 1:17: *Want de wet is door Mozes gegeven, de genade en de waarheid zijn er door Jezus Christus gekomen. Niemand heeft ooit God gezien; de eniggeboren Zoon...Die heeft Hem ons verklaard.* Zie ook Joh. 5:19: *Want al wat Deze doet, dat doet ook de Zoon op dezelfde wijze.* De Vader en de Zoon zijn één. Het hele leven van de Heere Jezus was de openbaring van Wie God is. Joh. 14:9 zegt: *Wie Mij gezien heeft, heeft de Vader gezien.* De wet bevat uiteraard waarheid en de wet is volmaakt geschikt voor het doel waarvoor die bestemd was, maar we vinden in de wet geen genade, liefde of barmhartigheid.

Uiteraard is het ook in strijd met het christelijk geloof om een ander te doden, om overspel te plegen of om te stelen. Maar als een christen zou leven volgens de tien geboden, welke vrijwel alleen *verboden* zijn, zou hij dan de vrucht voortbrengen die hij behoort voort te brengen (vgl. Gal. 5; Ef. 4:28vv.)? Wat verwacht Christus van ons als onze Leefregel? U zult niet stelen? Of: Heb je naaste lief en geef aan hem die arm is eten en drinken, kleding etc.? Als de wet zegt dat u niet mag echtbreken of overspel plegen, wat verwacht Christus van ons? Dat we de tien geboden houden, of dat wij voor Hem leven als onze Leefregel? Ik wil graag een voorbeeld geven. In de wet staat: *U zult niet stelen.* Dit gebod is voor ons in het rijke westen niet zo moeilijk om te houden. Maar wat is de opdracht als we de Heere Jezus navolgen? Heb je naaste lief en geef hem die arm is eten en drinken, kleding, een dak boven het hoofd? Het eerste is passief, het tweede is vrucht dragen voor Hem! Zien we het verschil? Matt. 8:22; 9:9 zegt: *Volg Mij!* Dat is de opdracht voor ons als gelovigen.

Maar het gaat verder. Zijn onze huwelijken voorbeelden van Christus en Zijn gemeente? Ef. 5:22-33: *Vrouwen, wees uw eigen mannen onderdanig...zoals*

de gemeente aan Christus onderdanig is. Zo moeten de mannen hun eigen vrouwen liefhebben als hun eigen lichamen, zoals ook de Heere de gemeente. Zijn onze huwelijken een afspiegeling van hoe God het bedoeld heeft? Wat is er in ons hart? Zie ook het tiende gebod.

Er staat: U zult niet doden. Dit gebod is wellicht voor de meesten van ons niet zo moeilijk te houden, maar als Christus onze Leefregel is? Houden wij van onze naaste, tonen we onze liefde? Laten we iets van de Heere Jezus zien, de grote Ontfermer, de barmhartige Samaritaan? Wellicht redden wij op deze manier een leven? U zult niet doden, maar mogen we in ons hart wel iemand haten (1 Joh. 2:9, 11)? 1 Joh. 3:15 zegt: *Ieder die zijn broeder haat, is een moordenaar.* In 1 Joh. 4:20 staat: *Als iemand zou zeggen: Ik heb God lief, en hij zou zijn broeder haten, dan is hij een leugenaar.* We moeten niet alleen niet doden, sterker nog: we moeten liefhebben! Matt. 5:44 zegt: *...doe goed aan hen die u haten; en bid voor hen die u beledigen en u vervolgen.* Jak. 5:20: *...weet dan dat hij die een zondaar van zijn dwaalweg doet terugkeren, een ziel zal redden van de dood.* Niet alleen passief niet doden, nee, sterker nog: een leven redden! Etc.

Zondag 33 zegt: Maar wat zijn goede werken? Antwoord: Alleen die uit een oprecht geloof, volgens de Wet van God, tot zijn eer geschieden.

Komen onze goede werken alleen voort uit het houden van de wet? We zijn geroepen goede vruchten, goede werken, voort te brengen. Dit gebeurt door te leven volgens de nieuwe mens. In Ef. 4 lezen we hierover. Vers 28 zegt: *Wie gestolen heeft, moet niet meer stelen, maar zich liever inspannen om met de handen goed werk te doen, om iets te kunnen delen met wie gebrek heeft. Laat er geen vuile taal uit uw mond komen, maar wel iets goeds, dat nuttig is tot opbouw, opdat het genade heeft aan hen die horen.* In vers 32 staat: *...wees ten opzichte van elkaar vriendelijk en barmhartig, en vergeef elkaar, zoals ook God in Christus u vergeven heeft.* Vergelijk ook de negenvoudige vrucht van de Geest in Gal. 5:22-26: *liefde, blijdschap, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, zelfbeheersing.* Zien we het verschil? De wet is passief: u kunt niet, en u zult niet! De gelovige christen echter is actief om te geven, te vergeven, te zorgen, lief te hebben, te groeien in het geloof,

etc. De wet als leefregel te hanteren maakt ons tot passieve christenen²⁸. Fil. 2:5 zegt: *Laat daarom die gezindheid in u zijn, die ook in Christus Jezus was... waaronder u schijnt als lichten in de wereld.* Zo zouden we vele teksten kunnen citeren.

Als we zo met de Heere Jezus leven, geleid worden door de Geest, leven volgens de nieuwe mens – wat zullen we dan tot zegen zijn! Stel je voor dat we de tien geboden naast de genoemde Bijbelgedeelten leggen, wat zou dan onze leefregel moeten zijn? Zijn het ‘de tien geboden’, of is het Christus? Zou God tevreden zijn met een gelovige die ‘de tien geboden’ probeert te houden? Is het alleen ons doel ons te onthouden van de dingen die verboden zijn? Is onze wandel dan in overeenstemming met Gods wil?

Vergelijk ook het gesprek met de rijke jongeling in Luk. 18:18-30. Hij hield alle geboden, maar zijn hart was ver verwijderd van het ware leven. Christus zegt: *De geboden kent u: U zult geen overspel plegen, u zult niet doden, u zult niet stelen, u zult geen vals getuigenis afleggen, eer uw vader en uw moeder. En hij zei: Al deze dingen heb ik in acht genomen vanaf mijn jeugd. Maar toen Jezus dit hoorde, zei Hij tegen hem: Nog één ding ontbreekt u: ... En kom dan en volg Mij. Maar toen hij dit hoorde, werd hij diep bedroefd.* De apostel Paulus was wat de wet betreft ook onberispelijk. In Fil. 3:6-7 zegt hij: *...wat de rechtvaardigheid betreft die in de wet is, onberispelijk. Maar wat voor mij winst was, dat heb ik om Christus' wil als schade beschouwd.* De apostel was net zoals de rijke jongeling: religieus, besneden, hij hield in eigen kracht perfect de wet, maar toen hij met Christus in aanraking kwam viel alles weg. Toen werd de Heere Jezus zijn leven, zijn Leefregel!

10.2.5. Conclusie

Elke oprechte gelovige, evangelisch of gereformeerd, zal beamen dat wij het leven niet verkrijgen door het houden van de wet. Mijn gereformeerde broeders houden echter toch vol dat de tien geboden voor de christen een richtsnoer en leefregel zijn. Maar de Schrift leert ons nergens dat de wet het richtsnoer of de leefregel moet zijn. De Bijbel leert mij wel dat ik gestorven ben, en dat zodoende de wet niets meer over mij te zeggen heeft (Rom. 7). De wet kan mij alleen veroordelen en vervloeken, de wet laat mij zien dat ik een zondaar ben en voor eeuwig verloren ben. Maar Christus is nu mijn leven geworden en Hij heeft mij door Zijn genade gerechtvaardigd. De wet kan geen

leven geven, en kan daarom evenmin een leefregel of richtsnoer zijn voor de christen die nieuw leven bezit.

We zijn wél geroepen om te wandelen zoals Hij gewandeld heeft:

1 Joh. 2:6 *Wie zegt in Hem te blijven, moet ook zelf zo wandelen als Hij gewandeld heeft;*

1 Petr. 2:9 *...opdat u de deugden zou verkondigen van Hem, Die u uit de duisternis geroepen heeft;*

1 Petr. 2:21 *Want hiertoe bent u geroepen, omdat ook Christus voor ons geleden heeft. Hij laat ons zo een voorbeeld na, opdat u Zijn voetsporen zou navolgen.*

In de overdachte Schriftgedeelten hebben we gezien wat het doel van de wet is en hoe de Heere Jezus hiermee omging. De Heere Jezus vervulde de wet. In Hem hebben wij zoveel meer dan datgene wat de tien geboden ons verbieden te doen. We hebben het onderwijs van de apostelen gezien hoe om te gaan met de gelovigen uit de volken. In de brieven hebben we gezien dat Christus Zelf onze Leefregel moet zijn. We vinden nergens een aanwijzing dat de tien geboden nog steeds 'scherp' gepredikt moeten worden. We vinden in de Schrift een duidelijk keerpunt in de geschiedenis, het tijdperk van de genade is aangebroken.

Het meest duidelijke onderwijs is toch wel dat Paulus benadrukt dat we gestorven zijn en nieuw leven hebben, en dat de wet daarom niets meer over ons te zeggen heeft. Als we in de belijdenisgeschriften zien hoe groot de plaats is die de tien geboden innemen, moeten we helaas concluderen dat er veel gemist wordt als de tien geboden een leefregel van dankbaarheid zouden zijn.

11. Consequenties van de gereformeerde belijdenis

Nu we aan het slot zijn gekomen van onze toetsing, wil ik graag terugkijken naar de onderwerpen die we onderzocht hebben. Ik zal kort samenvatten en aangeven wat in mijn ogen de consequenties zijn van diverse leerstellingen, die we in de belijdenisgeschriften vinden. Dit doen we aan de hand van de vragen die we gesteld hebben in de inleiding. De volgende twee vragen heb ik daar geformuleerd:

1. Is het volgens de Schrift te verantwoorden, hoe goed bedoeld ook, om de Bijbelse boodschap samen te vatten en die tot een leerstuk te maken, met alle mogelijke consequenties van dien?
2. De tweede vraag die we willen beantwoorden is de volgende: Is werkelijk de gehele inhoud van de belijdenisgeschriften in overeenstemming met datzelfde Woord van God?

In de twee volgende paragrafen zullen we deze vragen beantwoorden en behandelen.

11.1. Belijdenis naast de Bijbel?

Vraag 1: Is het volgens de Schrift te verantwoorden, hoe goed bedoeld ook, om de Bijbelse boodschap samen te vatten en die tot een leerstuk te maken, met alle mogelijke consequenties van dien?

We hebben bewust een korte historische schets gegeven van belangrijke gebeurtenissen en belangrijke personen, die in verschillende landen ten tijde van de reformatie van belang zijn geweest. De combinatie van de roerige middeleeuwen, de oorlogen, de rol van de heersende rooms-katholieke kerk, maakten de harten klaar voor een reformatie. God werkte in mannen als Luther, Calvijn, Hus, Zwingli en vele anderen. De reformatie was overduidelijk een werk van God. Het is belangrijk te beseffen dat de gereformeerde belijdenisgeschriften in die tijd geschreven zijn. In een tijd met eigen vragen, specifieke zorgen, dwalingen, tegenstand en zelfs vervolging. Als we de historie kennen, begrijpen we meer van de verschillende onderwerpen, artikelen en antwoorden die we in de gereformeerde belijdenis vinden. Was het gerechtvaardigd om menselijke geschriften als gezaghebbend te aanvaarden en deze voor te schrijven aan de kerk?

Aan het eind van hoofdstuk 7 hebben we geconcludeerd dat *de Bijbel geen ruimte geeft om een samenvattend leerdokument te maken*. We hebben er over nagedacht dat de intenties weliswaar goed waren, het was immers een woelige en onrustige tijd. Er moest vanuit het perspectief van de reformatoren gewaakt worden voor de nieuwe en zuivere leer. Vanuit deze gedachte werden de nieuwe inzichten op schrift gezet en veel ervan is voluit Bijbels. Maar andere gedachten helaas niet. De Bijbel geeft geen ruimte om de waarheid samen te vatten – door zeker integere en oprechte mensen, die het goed bedoelen – en een dergelijke samenvatting vervolgens tot leerstuk te verheffen. *‘Want het Woord is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door tot op de scheiding van ziel en geest, van gewrichten en merg, en het oordeelt de overleggingen en gedachten van het hart’* (Hebr. 4:12).

Heeft de Bijbel een belijdenis nodig om levend en krachtig en scherper door te dringen in de harten van de gelovigen? Moeten wij als mensen de Heere God helpen om Zijn Woord samen te vatten en de gelovigen van een kerk

te verplichten deze te onderschrijven? *'Is niet Mijn woord zo, als een vuur, spreekt de Heere, of als een hamer die een rots verplettert'* (Jer. 23:29)? Is het nodig daar iets aan toe te voegen?

We hebben overdacht dat het Woord van God zeer bijzonder is. Dit levende Woord geeft zelf duidelijk aan hoe we ermee om behoren te gaan. Het past ons mensen niet om eraan toe te voegen. Zorgt God Zelf niet voor Zijn Woord? Jes. 55:11 zegt: *Zo zal Mijn Woord zijn dat uit Mijn mond uitgaat: het zal niet vruchteloos tot Mij terugkeren, maar het zal doen wat Mij behaagt.* 2 Tim. 3:16 zegt: *Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig te onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn, tot elk goed werk volkomen toegerust.* Een tekst die ik al vaak geciteerd heb, en wat geeft het ons veel licht en inzicht!

Natuurlijk, we gebruiken het Woord, we halen er teksten uit als we een studie geven of een toespraak houden, als we het evangelie willen vertellen. We gebruiken het Woord om dwaalleer te bestrijden etc. Maar het is iets anders mijn of onze interpretatie, in de praktijk, gelijk te willen stellen aan de Bijbel. En dat is precies wat er in gereformeerde kringen is gebeurd. De 'belijdenis' bepaalt hoe ik de Bijbel moet lezen en interpreteren. Heeft de Heere Jezus ons daartoe niet de Heilige Geest beloofd en gegeven? Het is goed te beseffen dat er sinds de eerste belijdenisgeschriften al meer dan 400 jaar verstreken zijn. Dat er niet aan getornd kan worden, geeft aan welk een onaantastbare, hoge positie de belijdenisgeschriften gekregen hebben. Om correct te zijn: de gereformeerde gemeenten hebben hun leeruitspraken van 1931 min of meer toegevoegd aan de 'Drie Formulieren van Enigheid'²⁹.

Wat zijn de consequenties van het opstellen van de 'belijdenis'? We willen enkele consequenties noemen, zonder de pretentie te hebben volledig te zijn:

- Stel, ik wil lid worden van een kerk die de gereformeerde belijdenis onderschrijft. Dan ben ik verplicht 'de belijdenis' ook te onderschrijven, anders kan ik geen lid worden. Nog even los van het Bijbelse gegeven dat we als gelovigen lidmaten zijn van het Lichaam van Christus – een ander lidmaatschap kent de Bijbel niet. Als ik aangeef dat ik de Bijbel onderschrijf, dat ik belijd door genade een kind van God te zijn, ben ik dan welkom? Als het mijn verlangen is niet in strijd te handelen met wat in de Bijbel staat, maar ik heb wel moeite met enkele formuleringen in de

belijdenis, dan ben ik niet welkom, toch? Hoe ziet de Bijbel dit? De Bijbel leert mij dat ik als gelovige lid ben van het lichaam van Christus. De Bijbel geeft deze ruimte wel, maar de kerkleer niet...

- De andere kant is dat het onderschrijven van een 'belijdenis' niet wil zeggen dat er geen andere dwalingen of zonden aanwezig kunnen zijn, simpel omdat 'de belijdenis' daar niet op ingaat. Het valt mij op dat er in de kerk ruimte is voor on-Bijbelse gedachten en soms zelfs uitwassen. Ik denk bijvoorbeeld aan hoe er omgegaan wordt met (hertrouwen na) echtscheiding, dat men moeite heeft met gebedsgenezing maar niet met yoga, dat men soms zelfs geen moeite heeft met dubieuze alternatieve geneeswijzen. Ik heb zelf meegemaakt dat er onbekende gasten werden toegelaten aan het avondmaal, zodat de tucht totaal niet functioneerde. Ik heb meegemaakt dat de kerkorde de Bijbel zelf in de weg staat om goed te handelen met een andere gemeente, waar ruimte was voor alternatieve samenlevingsvormen. De kerkorde gaf geen ruimte om te handelen, maar de Bijbel zelf wel.
- Het is een feit dat er verschillende kerkscheuringen zijn geweest, die te maken hebben met een verschil van interpretatie over de inhoud van de belijdenisgeschriften. Denk aan verschillen van inzicht op het gebied van de twee of drie-verbonden leer, de toeleidende weg tot de bekering, de veronderstelde wedergeboorte van A. Kuyper e.a. Ik heb met interesse de briefwisseling tussen dr. M. Golverdingen en ds. J. Roos gevolgd over de scheuring van 1953, naar aanleiding van het boek van ds. Golverdingen. Het valt mij op dat in dergelijke discussies de Schrift zelf heel weinig open gaat. De discussies ontstaan m.i. door verwarring over inzichten, die hun oorsprong vinden in inhoudelijke formuleringen en conclusies van de gereformeerde belijdenisgeschriften. Gevolg: zij die zich gebonden weten aan dezelfde belijdenis kunnen niet meer door dezelfde deur. Dit vind ik een tekenend voorbeeld: onze beleving van een historische gebeurtenis of onze interpretatie van de gereformeerde leer vinden we belangrijker dan wat de Schrift zelf zegt!
- Het gevaar van een dode orthodoxie heeft zijn intrede gedaan. Als de leer maar zuiver blijft, aldus meerdere gereformeerde theologen die dit onderkennen. En als het lid maar belijdenis doet van de zuivere leer. Ik heb jonge mensen in mijn omgeving belijdenis zien doen, omdat dit van hen verwacht werd. Er was weinig aandacht voor een persoonlijk geloof.

Ik weet dat men gelukkig in veel kerken wel serieus ermee omgaat. Maar het is een feit dat naast het doen van de belijdenis van het geloof, de belijdeniscatechisatie ook als doel heeft dat men pas belijdenis doet als men in de leer goed is onderwezen en deze onderschrijft. Zo hebben vrienden van ons in de Gereformeerde Gemeenten in Nederland belijdenis gedaan, terwijl ze absoluut niet (mogen) weten of ze een kind van God zijn.

- Het feit dat er een ‘samenvatting’ is gemaakt van de leer van de Bijbel, zorgt ervoor dat de leerstukken het zicht belemmeren op vele andere schatten die we in Gods Woord aantreffen. Denk aan de heerlijkheden van de Heere Jezus, de profetieën, het praktisch functioneren van de nieuwtestamentische gemeente, de vele typen van de Heere Jezus, een leven geleid door de Heilige Geest, vruchten van de Geest etc.
- En meerdere grove afwijkingen worden niet of slechts zijdelings behandeld. Een paar voorbeelden: vrijzinnigheid, de alverzoening, de opkomst van de islam, New Age, modernisme en post-modernisme, occultisme, spiritisme, charismatische dwalingen e.a. Daarnaast zien we in onze tijd een enorm moreel verval, de invloed van de media is schrikbarend, de welvaart lijkt in de ogen van de moderne mens geen zegen maar een recht te zijn, de mens heeft God niet meer nodig etc. Zo komen vele actuele en urgente problemen niet aan bod. Het verschuiven van opvattingen over huwelijk, homoseksualiteit, de positie en rol van zusters e.d. Hoewel ik van nabij weet dat mijn broeders en zusters in de kerken deze zorgen met mij delen, staat de schijnbare onaantastbaarheid van de ‘belijdenis’ dit volgens mij toch wel in de weg.

11.2. De belijdenis in overeenstemming met het Woord van God?

Vraag 2: De tweede vraag die we willen beantwoorden is de volgende: Is werkelijk de gehele inhoud van de 'belijdenis' in overeenstemming met datzelfde Woord van God?

Ik heb verschillende punten uit de drie belijdenisgeschriften getoetst aan de Bijbel, de Heilige Schrift. Door dicht bij de Bijbelse context te blijven hebben we gezien dat er meerdere punten zijn waarmee ik niet kan instemmen. Ik heb in afhankelijkheid van de Heere geprobeerd vanuit de Bijbel aan te tonen dat meerdere artikelen c.q. antwoorden in strijd zijn met de Bijbel zelf. Daarbij ben ik geschrokken van diverse formuleringen. Het gebruikte tekstmateriaal wordt soms volledig uit het verband gehaald, terwijl het wel gebruikt wordt om een artikel of 'vraag en antwoord' mee te onderbouwen. De conclusies van de verschillende artikelen en antwoorden hebben vergaande consequenties. Deze willen we graag benoemen.

- De praktische organisatie en kerkelijke structuur is in strijd met Gods Woord, en de kerk is een menselijke organisatie geworden. In de Schrift is de gemeente een 'levend organisme' en niet een 'organisatie'. Een kerkstructuur met kerkenraad, een predikant als voorganger, een vaste liturgie, formuliergebeden e.d. zijn niet in de Schrift te vinden. De Heilige Geest krijgt op deze manier geen ruimte. De kerkorde van het Nieuwe Testament zelf, die we met name in 1 Korinthe vinden, wordt terzijde geschoven. In een gesprek met een oprecht godvrezende Hervormde dominee (Gereformeerde Bond) werd toegegeven dat de kerk niet zoveel kan met diverse teksten uit dezelfde eerste Korinthebrief... Dit vond ik tekenend voor iemand die dicht bij de Heere wenst te leven.
- Het begrip sacramenten komen we in de Bijbel niet tegen. De onderbouwing van het avondmaal met het Brood des levens uit Joh. 6 is begrijpelijk, maar niet juist. De gereformeerde uitleg van de sacramenten – doop en avondmaal – neemt het juiste zicht weg op belangrijke Bijbelse waarheden. Dit is ernstig, bij het avondmaal bijvoorbeeld gaat het niet om ons! Het gaat om de Heere Jezus Zelf. Hij is het Middelpunt, we denken

aan Zijn lijden en sterven en we danken, loven, prijzen en aanbidden we Hem daarvoor. Precies zoals Hij dat van ons vraagt in Zijn Woord (o.a. in Luc. 22:19; 1 Kor. 11:25, 26; 1 Petr. 2:5, 9; Hebr. 2:12; 13:15). Als het gaat om de betekenis van de doop, blijkt uit de geciteerde en besproken Bijbelgedeelten overduidelijk dat het dopen een openbaar getuigenis is van iemand die tot geloof is gekomen. Een belijdenis naar de wereld toe en zijn eigen omgeving, dat iemand een volgeling van de Heere Jezus is geworden. Zie nogmaals o.a. Rom. 6; Kol. 2, Hand. 16.

- We zien dat er in bepaalde leerstukken veel verwarring is ontstaan, doordat er geen verschil wordt gemaakt tussen Israël en de kerk (gemeente). We hebben gezien dat God een andere weg met Israël gaat dan met de gemeente. We zien in onze tijd gelukkig meerdere gereformeerde predikanten en gelovigen, die inzien dat de Heere nog steeds Zijn weg met Israël gaat. Zeker na 1948, toen de staat Israël weer gesticht werd en oude profetieën voor Israël zelf waar werden. Terwijl dezelfde profetieën vóór 1948 vergeestelijkt werden en werden toegepast op de kerk. Ik bid dat de Bijbel hierover verder grondig geraadpleegd mag worden en meer en beter onderzocht mag worden!
- De leer van de dubbele predestinatie en de verwerping vinden we eenvoudigweg niet in de Schrift. Vele Schriftgegevens die betrekking hebben op de 'uitverkiezing', worden niet goed begrepen en niet in hun verband gelezen. Daardoor wordt het duidelijke en veelvuldige bevel van bekering simpelweg onderuit gehaald. Dit zie ik als een poging van de duivel om zoekende zielen te verwarren, en hen ervan te weerhouden eenvoudig de knieën te buigen. Elk mens krijgt de opdracht – nadat hij of zij overtuigd is van zonde, en beseft schuldig te staan voor God – om zich te bekeren en Christus aan te nemen als Heere en Heiland. De Heere spreekt de gelovigen aan, niet alleen op hun val in Adam, maar ook op het feit dat ze de Heere Jezus verwerpen. De Bijbel noemt dat ongehoorzaamheid: wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem (Joh. 3:36). Paulus en Barnabas zeggen tegen de Joden (in Hand. 13:46): Het was nodig dat het Woord van God eerst tot u gesproken zou worden, maar aangezien u het verwerpt en uzelf het eeuwige leven niet waard oordeelt! Wat moet ik daaraan toevoegen?
- We hebben gezien dat het verbond met Abraham en het feit dat hij de vader van alle gelovigen is, door elkaar gehaald worden. De teksten die

moeten ondersteunen dat de kinderdoop in de plaats van de besnijdenis is gekomen, zijn eenvoudig te weerleggen. Ik heb jaren de Bijbel gelezen door de 'gereformeerde bril' en begrijp dat oprechte gelovigen vanuit deze visie zeer hechten aan verbond en kinderdoop. Daar heb ik veel respect voor. Maar nadat de Heere genade gaf deze 'bril' af te zetten en de Bijbel zelf te laten spreken, kwamen er steeds meer vragen. Langzaam veranderde mijn overtuiging. Mijn conclusie is nu dat de werkelijke betekenis van het verbond en van de doop volledig wordt genegeerd als pasgeborenen worden gedoopt. De Bijbelse volgorde is deze: door geloof en wedergeboorte wordt de gelovige bij de gemeente gevoegd, en het dopen is het getuigenis dat de gelovige gestorven en begraven is, en in Christus weer is opgestaan. Mark. 16:16 zegt: *Wie geloofd heeft en gedoopt is* – in die volgorde.

- We vinden ook in de Bijbel geen enkele aanwijzing dat 'de wet' of 'de tien geboden' voor ons een 'leefregel van dankbaarheid' zouden zijn. Sterker nog, we zien dat de Bijbel duidelijk leert dat er twee verschillende posities zijn, die niet met elkaar vermengd kunnen worden. Enerzijds de verloren zondaar onder de wet; en anderzijds de gestorven maar opnieuw geboren mens, die gestorven is voor de wet. De wedergeboren en opgestane mens leeft in nieuwheid des levens, is opgestaan met Hem en leeft voor Hem (zie Rom. 6 en 7). Onze opdracht is om te vrucht te dragen als wedergeboren christenen, goede werken te doen, en navolgers te zijn van Hem.³⁰ Het slechts houden van de tien geboden als leefregel van dankbaarheid, is een duidelijke beperking van deze opdracht.

11.3. Conclusie

Beide vragen zijn volgens mij beantwoord. De gereformeerde belijdenisgeschriften zijn niet meer dan een goedbedoelde poging om God te dienen en ervoor te waken dat de zuivere interpretatie van de leer intact blijft. We hebben aangetoond dat een menselijk geschrift nooit zo'n gezaghebbend leerstuk mag en kan zijn. In de praktijk wordt het zelfs geregeld gelijkgesteld aan de Schrift zelf. Daarnaast hebben we vanuit de Bijbel aangetoond dat verschillende

---

30 Zie o.a. Rom. 12:1,2, Gal. 5:16vv, Ef. 4:17vv,5:, Kol. 3 etc.

artikelen en antwoorden de toets van de Schrift niet kunnen doorstaan. Het heeft gezorgd voor verwarring, verdeeldheid en vele worstelende en ontmoedigende zielen. Dat maakt mij verdrietig.

12. Terug naar de Bijbel

Nu we aan het slot zijn gekomen van dit stuk, wil ik mijn geliefde broeders en zusters uit de verschillende kerken verzoeken om wat ik geschreven heb te overwegen voor de Heere. Mijn gebed is vooral dat jij of u probeert te toetsen wat ik geschreven heb aan het Woord van God, zoals de Bereërs dat deden. Ik heb mij slechts op Gods Woord willen baseren. Ik besef heel goed een zwak vat te zijn, iemand die slechts probeert weer te geven wat de Heere mij leert in Zijn Woord. Ik wil daarom ook niet zeggen dat ik in alles gelijk heb, maar ik meen in de behandelde punten de Bijbel zelf aan mijn kant te hebben. Ik laat mij graag overtuigen als de Bijbel mij anders zou moeten leren.

De andere kant is dat ik velen heb zien worstelen met de onderwerpen die we behandeld hebben. Het is een liefdevolle zorg voor hen die oprecht het verlangen hebben de Heere aan te nemen en met Hem te leven. Het verscheurt mij als jongeren vast zitten in een leer van verwerping, maar uit angst voor de druk van de omgeving niet verder durven door te vragen of na te denken. Ik zeg dit zo stellig, omdat dit letterlijk door mensen tegen mij werd gezegd. Ik heb meerdere jongeren, maar ook volwassenen, hierover gesproken.

Recent beantwoordde een dominee een vraag in het Reformatorisch dagblad, in de rubriek 'ff serieus' op 'de achterkrant', speciaal voor jonge mensen. Hij schreef aan een meisje dat worstelde met deze dingen het volgende antwoord: ze moest maar veel aanhoudend bidden en vragen om een nieuw hart. Ik heb gereageerd per mail, maar mijn reactie mocht niet geplaatst worden. Het maakte me erg verdrietig. De redactie zal er een reden voor hebben gehad om het niet te plaatsen, de mail daarover was vaag. Maar het doet mij veel pijn dat een jong iemand zo'n antwoord krijgt. De Bijbel leert nergens dat we maar

moeten bidden om een nieuw hart. De Bijbel zegt en spreekt, roept en dringt aan: Bekeer u, bekeer u! En zo worden zoekende mensen het bos ingestuurd. Voor mijn reactie zie bijlage “14.3. Opgemerkt, ff serieus” op pagina 153.

Ik vraag aan mijn gereformeerde broeders en zusters, die de moeite hebben genomen dit stuk te lezen, om de bril van ‘de belijdenis’ af te zetten en de Bijbel zelf ter hand te nemen, de Schrift te openen en te onderzoeken of deze dingen zo zijn. De Heere belooft in Zijn Woord dat Hij het oprecht gebed verhoren zal: *En dit is de vrijmoedigheid die wij hebben in het toegaan tot God, dat Hij ons verhoort, telkens als wij iets bidden naar Zijn wil* (1 Joh. 5:14).

13. Tot besluit

Het moet mij van het hart en het maakt mij oprecht verdrietig dat wij als gelovigen wereldwijd, maar met name ook in Nederland, zo verdeeld zijn geraakt. Dit moet de Heere veel verdriet doen. Ik kan echt wakker liggen van het feit dat we zo verdeeld zijn. Ook bij onze eigen achtergrond is er veel zwakheid, veel falen; en zo doen we elkaar pijn en verdriet. Dat moet ons allemaal verootmoedigen, en des te meer aansporen om dicht bij de Heere en Zijn Woord te gaan leven en te smeken om Zijn leiding.

We hebben de opdracht vanuit Gods Woord om te jagen naar praktische eenheid, maar dan wel een eenheid die gegrond is op Gods Woord. Dat is wat anders dan een fusie van kerkgemeenschappen o.i.d. De eenheid van de gemeente, van het Lichaam van Christus is een bestaand feit, en we worden opgeroepen deze eenheid praktisch te verwerkelijken. Efeze 4:1vv. draagt ons op: *Zo roep ik u op tot een wandel die de roeping waarmee u geroepen bent, waardig is, in alle nederigheid en zachtmoedigheid, met geduld, door elkaar in liefde te verdragen, en u te beijveren om de eenheid van de Geest te bewaren door de band van de vrede: één lichaam en één Geest, ...één Heere, één geloof, één doop, één God en Vader van allen.* Het is hier een opdracht elkaar lief te hebben, ook al behoren we bij verschillende kerken! Maar de tweede opdracht geldt ook nog steeds, nl. dat we moeten streven naar een eenheid die niet op menselijke organisatie, formuleringen, inzichten en/of regels is gegrond, maar op het vaste fundament van Gods Woord alleen.

Laten we allemaal de opdracht gehoorzamen ons ver te houden van ongerechtigheid, van wat zonde is (1 Joh. 5:17); en laten we ijverig op zoek gaan naar hen die de Heere aanroepen uit een rein hart (2 Tim. 2:22). In een

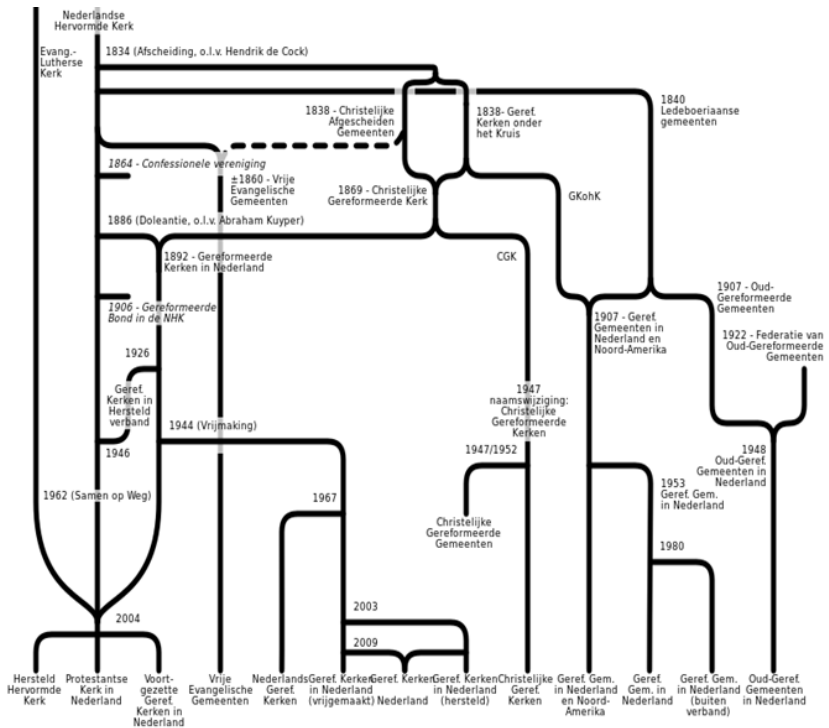
tijd van verval worden we opgeroepen de waarheid vast te houden en ons te onttrekken aan wat in strijd is met Gods Woord. In 2 Tim. 2:19 lezen we: *Toch blijft het vaste fundament van God staan, met dit zegel: De Heere kent wie van Hem zijn, en: ieder die de Naam van Christus noemt, moet zich ver houden van de ongerechtigheid* en in vers 22: *Jaag gerechtigheid, geloof, liefde en vrede na, samen met hen die de Heere aanroepen uit een rein hart.*

Misschien voelt u zich door mijn boek wel geïrriteerd, bent u boos en verdrietig, en ziet u het als een volgende poging om de 'zuivere' leer aan te tasten. Ik hoop en bid dat u ondanks mijn zwakheid en falen ziet dat het geschreven is vanuit liefde is voor God, voor Zijn Woord en voor de wereldwijde gemeente. Daarnaast ook vanuit liefdevolle zorg voor hen die worstelen en vast zitten in menselijke leringen en systemen. Ik blijf dankbaar voor de vele dingen die ik mocht leren van mijn 'gereformeerde broeders'. Ik hoop en bid uit de grond van mijn hart dat zij geleid door Gods Geest nieuwe rijkdommen in Gods Woord zullen ontdekken. Tot verheerlijking van Zijn Naam!

Ik bid u / jou Gods zegen toe. Moge de Heere geven dat dit materiaal tot opbouw en zegen mag zijn.

14. Bijlagen

14.1. Een overzicht van de Hervormde en Gereformeerde kerken en gemeenten

Bron: Wikipedia

14.2. Verschil tussen de gemeente en Israël

Gemeente	Israël
De beloften van God zijn geestelijk en hemels (Ef. 1:3; 2:6; Kol. 3:1-3).	De beloften van God zijn aards en nationaal (Gen. 12, 15; Deut. 11).
Gelovigen bezitten het leven en zijn daarom geroepen gehoorzaam te zijn (Joh. 5:24; 6:47; Ef. 2:8-10).	Door volkomen gehoorzaamheid deel krijgen aan het leven (Lev. 18:5; Rom. 10:5).
Men behoort tot de Gemeente door wedergeboorte (Joh. 1:12-13; 3:6).	Men behoort tot Israël door natuurlijke geboorte uit Joodse ouders (Gen. 15).
De genade, op grond van geloof, schenkt het eeuwige leven (Ef. 2).	De Joden moesten gerechtvaardigd worden door de de wet te houden (Ex. 19, 20; Gal. 3:23vv.).
Praktisch niet meer onder de wet (Luc. 16:16; Joh. 1:17; Rom. 6:14, 7:6).	Verplicht de wet te houden als leefregel.
Geen aardse erfenis en dus geen vleselijke strijdvoering. Onze strijd is in de hemelse gewesten (Ef. 2, 3 en 6. Hemelburgers, Fil. 3).	Israël bezat een aardse erfenis en moest deze in bezit nemen daartoe moest men de strijd aanbinden tegen natuurlijke machten (Num. 34; Deut. 7, 30; Joz. 1, 23; Richt. 1).
De tempel van Gods is de Gemeente, waarin de Heilige Geest woont. Zij bidden in geest en waarheid, met geestelijke offers (Joh. 4:23, 24; Hebr. 13:15vv.; 1 Petr. 2:5).	God woonde te midden van zijn volk in een tabernakel/ stenen tempel. Daar alleen kon men naderen, met vleselijke offers (Ex. 29; Lev. 1-7; 16 - Grote verzoendag).

Gemeente	Israël
<p>Eén, eeuwige Hogepriester: Jezus Christus (Hebr. 4:14-16; 7:24; 8:1; 9:12; 10:21). In Christus zijn alle gelovigen priesters, als genadevoorrecht (1 Petr. 2; Openb. 1:6; 5:10).</p>	<p>Het priesterschap is op bloedverwantschap gegrond, en is een geboorterecht (Ex. 28:1; Hebr. 5, 7).</p>
<p>Ieder lid heeft zijn functie of werking en moet dienen volgens de gaven die God verleent (Rom. 12:1-8; 1 Kor. 12:4-11, 28-30; Ef. 4:11, 12). Praktisch in 1 Kor. 14.</p>	<p>De dienst in tabernakel en tempel was uitsluitend opgedragen aan mannen uit de stam Levi (Hebr. 5:1; 7:5, 11, 8:3).</p>
<p>De positie van de gelovigen is die van het zoonschap (Rom. 8:15; Gal. 4:1-7).</p>	<p>De positie van de Israëlieten kwam overeen met die van slaven of knechten (Gal. 4:1-7).</p>
<p>De Heilige Geest hebben we inwonend (Hand. 2; Joh. 7:37-39; 14:13-16, 26; 1 Kor. 3:16; 6:9; 12:13; Ef. 1;14).</p>	<p>Israël niet inwonend, uitstorting Heilige geest was iets in de toekomst (Hand. 2; Joh. 7:39; 14:36; 15:26; 16:3).</p>
<p>Wij mogen naderen in de hemel zelf (Hebr. 4:14-16; 10:17vv. etc.).</p>	<p>Tabernakel is een voorafschaduwing een zinnenbeeld van de hemelse dingen (Hebr. 8:5; 9:9; 9:24; 10:1).</p>

Vervolg verschillen

1. De Gemeente bestond nog niet vóór Christus (Matt. 16:18). Ik zal bouwen.
2. De Gemeente is een nieuwe mens (Ef. 2:14-15).
3. De Gemeente is gefundeerd op Christus, de apostelen en de profeten (Ef. 2; 1 Kor. 3).
4. De Gemeente is een verborgenheid tot aan de apostelen en profeten (Ef. 3; Kol. 1:24-26).
5. De Gemeente onderscheidt zich door een samenvoeging van Joden en heidenen (Ef. 2:14, 15).
6. De Gemeente is het resultaat van het kruis (Ef. 2:15, 16).
7. De Gemeente is ontstaan op Pinksterdag (Hand. 2; 1 Kor. 12:13).
8. De Gemeente is een tempel waarin de Heilige Geest woont (Hand. 2; 1 Kor. 3:16; 12:13).
9. De Gemeente is het Lichaam van Christus (Rom. 12:4, 5; 1 Kor. 10:16, 17; 12:27; Ef. 1:23; 4:11vv).

Bron: bewerkt voorbeeld van Marc Verhoeven

14.3. Opgemerkt, ff serieus

Ik voel mij genoodzaakt te reageren op het antwoord van 'de achterkrant' van 25 juni.

Volgens mij leert de Bijbel dat de *mens* zich moet bekeren. Hoe dan? Door het geloof van het Woord van God (Rom. 10:17; 1 Petr. 1:23; Jac. 1:18). Daarnaast leert de Bijbel dat de mens een eigen keus heeft! Lees Jesaja 49:4; Hosea 11:5; Mattheüs 23:37, 38 (...) en u hebt niet gewild! Handelingen 7 zegt: U wederstaat altijd de Heilige Geest! Handelingen 13:45, 46 ...maar aangezien u het verwerpt en uzelf het eeuwige leven niet waard oordeelt, etc.

De mens is dood in zijn zonden en misdaden, maar in het hart van de dode zondaar, roept God: Bekeer U! En als God spreekt hoort de dode (vgl. Joh. 11:44; Luk. 8:55; Joh. 5:3; 1 Petr. 4:6).

Volgens Johannes 3:36 is geloven in de Zoon het eeuwige leven, maar wie de Zoon ongehoorzaam is zal het leven niet zien. De tegenstelling met het geloven is hier ongehoorzaamheid!

God wil dat alle mensen zalig worden en wil niet dat er iemand verloren gaat (lees 1 Tim. 2:4 en 2 Petr. 3:9). Zie ook wat Ezechiël 18 zegt over de persoonlijke verantwoordelijkheid van de mens, als hij zich niet bekeert!

Dat God aan mensen de genade zou onthouden, lees ik niet in de Schrift. Mattheüs 13 gaat over de verwerping van de Heere door de Joden. In 2 Thessalonicenzen 3:2 verklaart Paulus het wangedrag van de mensen vanuit het feit dat ze ongelovig zijn. In dit verband wordt vaak Romeinen 9 als bewijs aangehaald, echter daar komt de vraag aan de orde of God rechtvaardig handelt t.o.v. de heidenen nu hij het heil aan de heidenen aanbiedt. Twee voorbeelden vinden we daar:

1. Farao verhardde zichzelf zevenmaal (vgl. Ex. 3:19, 4:21, 5:2 etc). Vanaf Exodus 9 verhardde God het hart van Farao (vgl. Rom. 2:4, 5)!
2. De les van de pottenbakker (Jer. 18), waar ook duidelijk blijkt dat God handelt afhankelijk van de bekering of goddeloosheid van de mensen!

De ruimte is tekort om meer voorbeelden te geven, maar God zegt: Hebt u berouw bekeert u! Opdat uw zonden worden uitgewist (Hand. 3:19). De stokbewaarder vraagt 'wat moet ik doen om zalig te worden? En zij zeiden: Geloof in de Heere Jezus en gij zult zalig worden!' Waarom zo eenvoudig? Omdat er voldoening is geweest op het kruis van Golgotha! En daarom is er niets van onszelf bij.

Bronvermeldingen

Algemene geschiedenis der christelijke kerk (3DL) A. Miller

Daar ben ik in het midden van hen, C. Briem

Eén in de Naam van Jezus, redactie J.G. Fijnvandraat / W.J. Ouweneel / H. Medema

Als leden van éénzelfde lichaam, D. Meijer

Het blijvende Woord, dr. C.A. Tukker

Leerboek der kerkgeschiedenis, dr. F. Bloemhof

De Bijbel en de belijdenis?, J.G. Fijnvandraat

Verbondskinderen?, J.G. Fijnvandraat / J.Ph. Fijnvandraat

De verlost des Heren, Exodus, E. Dennet

Aantekeningen op Exodus, C.H. Mackintosh

Aantekeningen op Leviticus, C.H. Mackintosh

Synopsis van de Bijbel, J.N. Darby

Wie heeft jullie betoverd? Galatenbrief, J.N. Darby

Meer dan overwinnaars, Romeinenbrief, R. Brockhaus

De brief aan de Romeinen, M.G. de Koning

De brief aan de Galaten. M.G. de Koning

Doop en avondmaal, H.C. Voorhoeve

De Gereformeerde Eredienst, Ds. J van der Haar

De kerk in Bijbels licht, Ds. J. van der Haar

De kerk een wonder, tien predikanten der Christelijke Gereformeerde Kerken
(onder redactie van Ds. G. Blom.)

Hoe kom ik tot bekering, Johannes de Heer

Israël en de Kerk, W.J. Ouweneel

De Kerk onder de loep, J. G. Fijnvandraat / A. Maljaars / W.J. Ouweneel

Gods heilsplan, H.W. Hoddenbagh

De bestaansgrond der gemeente, dr. C. Steenblok

Geloofs zekerheid, W.J. Ouweneel

De leer tegen het licht, J. Blaauwendraad

Meerdere artikelen van J. Ph. Buddingh ([www.Jezus verlosser.nl](http://www.Jezus.verlosser.nl))

Artikelen www.debijbelvoorjou.nl

Artikelen www.oudesporen.nl

Artikelen www.frissewateren.nl

De belijdenisgeschriften, verschillende versies, uit de GBS-Bijbel, PKN versie
via internet, de Heidelbergse catechismus -> versie uitgave Buijten en
Schipperheijn, (Gereformeerd vrijgemaakt en Christelijk gereformeerd).

Aanbevolen literatuur (uitgeverij Uit het Woord der Waarheid):

Daar ben ik in het midden van hen, C. Briem;

De Gemeente van de levende God, H.L. Heijkoop;

Gemeente-zijn vandaag de dag, M. Hardt;

Als leden van éénzelfde lichaam, D. Meijer;

De sabbat en de wet, H. Laugt.

Aanbevolen Bijbelstudiemateriaal zie o.a.

- Uitgeverij Daniël;
- Uitgeverij uit het Woord der Waarheid.

Cover foto's: Reformatie monument Geneve (Farel; Calvin; Bèze; Knox).

Achtergrond: Engelse tekst van het 'Onze Vader' op hetzelfde monument.

Foto's: Archief OudeSporen.

